

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İTALYAN DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

İTALYAN ÇOCUK EDEBİYATINDA ÜNLÜ BİR AD: GIANNİ RODARİ

Yüksek Lisans Tezi

DENİZ DİLŞAD KARAIL

Ankara-2012

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İTALYAN DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

İTALYAN ÇOCUK EDEBİYATINDA ÜNLÜ BİR AD: GIANNİ RODARI

Yüksek Lisans Tezi

Deniz Dilşad KARAİL

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nevin ÖZKAN**

Ankara-2012

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İTALYAN DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

İTALYAN ÇOCUK EDEBİYATINDA ÜNLÜ BİR AD: GIANNİ RODARİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

.....
.....
.....
.....
.....
.....

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınav Tarihi .....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (21/12/2012)

Deniz Dilşad KARAİL

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖNSÖZ	iii
1. GİRİŞ	1
2. ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI VE AMACI	5
3. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATI	14
3.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı Anlayışı	14
3.2. Dünyada Çocuk Edebiyatının Tarihçesi	17
3.2.1. İngiltere	18
3.2.2. Fransa.....	19
3.2.3. Almanya.....	20
3.2.4. İskandinav Ülkeleri.....	21
3.2.5. SSCB.....	22
3.2.6. Latin Amerika.....	24
3.2.7. Uzakdoğu	25
4. İTALYA'DA ÇOCUK EDEBİYATI	27
4.1. İtalya'da Çocuk Edebiyatının Doğuşu	27
4.2. XX. yüzyılda İtalya'da Çocuk Edebiyatı	31
4.3. İtalyan Çocuk Edebiyatı Yazarları	37
4.3.1. Carlo Collodi (1826-1890)	37
4.3.2. Edmondo De Amicis (1846-1908)	40
4.3.3. Luigi Bertelli (1858-1920)	46

5. İTALYAN ÇOCUK EDEBİYATINDA GIANNI RODARI	50
5.1. Gianni Rodari'nin Yaşamı (1920-1980)	50
5.2. Rodari'nin Anısına Gerçekleştirilen Çalışmalar	57
5.3. Maria Teresa Ferretti ile Gianni Rodari Üzerine.....	58
5.4. Gianni Rodari ve Sinema	62
5.5. Gianni Rodari ve Televizyon	64
5.6. Gianni Rodari ve Çizgi Romanlar.....	65
5.7. Gianni Rodari'nin Eserleri	67
5.7.1. Tekerlemeler	73
5.7.2. Romanlar ve Masallar	74
5.7.2.1. Soğan Oğlan	78
5.7.2.2. Televizyona Düşen Çocuk Gip	91
5.7.2.3. Bir Telefonluk Masallar	99
6. SONUÇ	104
ÖZET	110
ABSTRACT	111
EKLER	112
KAYNAKÇA	120

ÖNSÖZ

İlkokul sıralarında otururken öğretmenimizin sınıf kitaplığından seçip okumamı istediği Jules Verne'nin *Denizler Altında 20.000 Fersah* adlı eseriyle tanıştığımda edebiyatın gizemli dünyasına ilk adımımı atmıştım. O yıllarda, çok daha ileri yaşlarda Çocuk Edebiyatı üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlayacağımı hayal edemezdim.

Okumayı söktüğüm o dönemde kitapların bana sunduğu farklı dünyalarda gezinmek, farklı maceralara atılmak kuşkusuz olağanüstüydü. Daniel Defoe'dan *Robinson Crusoe*, Jacob Ludvig Cari'den ve Wilhelm Carl'dan *Hansel ve Gretel*, *Rapunzel*, *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*, Astrid Lindgren'den *Pippi Uzunçorap*, Antoine de Saint-Exupery'den *Küçük Prenses*, Carlo Collodi'den *Pinokyo*, Edmondo De Amicis'den *Çocuk Kalbi* ve Michael Ende'den *Momo* gibi eserler, o dönemde kişilik gelişimime katkı sağlayan birçok çocuk kitabından sadece birkaçıydı. Bir yandan hayal gücüm gelişirken diğer yandan dil ve okuma becerim geliyordu. Okudukça, sonsuz olasılıklar dünyasından bambaşka kapılar aralanıyor, edebiyatın büyülu gerçekçiliğine daha fazla kaptırıyordum kendimi.

Çocukluk yıllarını “çocuk edebiyatı” okuyarak geçirmiş benim gibi bir hayalperest için Yüksek Lisans tez çalışmasında Gianni Rodari'yi araştırmak öyle bir armağandır ki adeta Rita için “Gökyüzünden Gelen Pasta” gibidir.

Çalışmam sırasında maddi manevi destekleriyle yanımda olan kişileri burada anmak isterim: çalışma ve araştırmamın her aşamasında büyük bir sabır ve incelikle

akademik ve insani desteğini hiçbir zaman esirgemeyen hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Nevin ÖZKAN'a ve İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nın saygın öğretim üyelerine sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Ayrıca yüksek lisans ve tez çalışmamın her aşamasında benden desteklerini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma da candan teşekkür ederim.

Deniz Dilşad KARAİL

İstanbul-2012

1. GİRİŞ

Kitaplar, okul öncesi dönemden başlayarak çocukları renk, çizgi ve sözcüklerin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır.¹ Bu nedenle çocukların, zihinsel ve ruhsal gelişiminde, anadilini doğru ve etkili bir biçimde kullanmasında çocuk edebiyatının rolü oldukça büyüktür.

Çocuklara iyi eğitim vermenin, sağlıklı bir kişilik kazandırmanın önemli araçlarından biri de çocuk kitaplarıdır. Çocuk edebiyatı kavramının, okuyucusu çocuk olan ve çocuklarca okunan bir edebiyatı çağrıştırması doğaldır. Oysa yapılan edebiyat ise böyle bir edebiyatı yalnızca küçükler değil büyükler de okuyabilir.

Erdal Öz, çocuklara yönelik yapılan edebiyatla, yetişkinlere yönelik yapılan edebiyatı, ayrı birer edebiyat türü olarak algılamamanın doğru olmadığını şu sözleriyle açıklamaktadır: *“Büyükler için yapılan her edebiyat yapıtı, çocuklar için de geçerli midir? Soruyu böyle sorsaydık, çocuklar için ayrı bir edebiyat türü yoktur, diyen yazarlarımız, hiç sanmam ki bu soruya da ters bir karşılık versinler. Çocuklar için yazmak, ilk bakışta, en genel anlamıyla, çocukların okuyabileceği şeyler yazmaktır, çocuk okuyucular için yazmaktır, dünya çocuklar ulusu için yazmaktır. Çocuklar için yazmak, öncelikle büyük bir ustalığı gerektiriyor, usta bir yazar olmayı. Çocuklar için yapılan edebiyat*

---

¹ Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2003, s.60.

yapıtı, gerçekten başarılıysa, gerçekten usta işiyse, bu yapıt kesinlikle büyükler için de geçerlidir. Ama büyükler için yapılan bir edebiyat yapıtı, genellikle çocuklar için geçerli olmaz.”²

Çocuk edebiyatı, yetişkinler edebiyatından daha büyük ustalık ve titizlik gerektirir. Çocuk edebiyatının en temel kavramlarından biri çocuksu duyarlık ve içtenliktir. Çocuksu çizgiye yaslanmadan çocuklar için edebiyat yapmanın imkânı yoktur.

Çocuk edebiyatı denildiğinde, bu edebiyat türünün tanımını ve amacını kavramak başta incelenmesi ve araştırılması gereken temel konulardır.

Bu tez çalışmasının amacı; dünyadaki çeşitli çocuk edebiyatı anlayışlarını inceleme ve bu edebiyat türünün ülkelere göre tarihçesini oluşturma çalışmalarını kapsar ve fakat, İtalya’da çocuk edebiyatının doğuşunu ve XX. yüzyıldaki gelişimini araştırmak, Carlo Collodi, Edmondo De Amicis ve Luigi Bertelli gibi büyük yazarlarla beraber dünyada çocuk edebiyatı çalışmalarında adından söz ettiren yazar Gianni Rodari’yi tanıtmak ve çalışmaları hakkında faydalı bilgiler sunmak bu çalışmanın odaklandığı temel husustur.

Çalışmamızın “Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Amacı” başlıklı bölümünde çocuk edebiyatı kavramına yönelik unsurlara, bir çocuk kitabında bulunması gereken niteliklere, dil ve anlatım özelliklerine yer verilecektir.

---

² Öz, Erdal. *Çocuk Edebiyatımız*, Nesin Vakfı Yıllığı, 1977, s. 107.

“Dünyada Çocuk Edebiyatı” başlıklı bölümde dünyada çocuk edebiyatı anlayışları ve tarihçesi hakkında edinilen bilgiler sunulacaktır. Ayrıca bu bölümde İngiltere, Fransa, Almanya gibi Avrupa ülkelerindeki çocuk edebiyatının gelişiminin yanı sıra İskandinav ülkeleri, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Latin Amerika ve Uzakdoğu’daki gelişimi de verilen örneklerle ele alınacaktır.

“İtalya’da Çocuk Edebiyatı” başlıklı bölümde İtalya’da çocuk edebiyatının ortaya çıkış aşamaları incelendikten sonra bu alanda XX. yüzyılda yapılan çalışmalara yer verilecektir. Aynı dönem içerisinde kaleme aldıkları önemli eserler ışığında Carlo Collodi, Edmondo De Amicis ve Luigi Bertelli hakkında bilgiler sunulacaktır.

“İtalyan Çocuk Edebiyatında Gianni Rodari” başlıklı son bölümde ise yazarın hayatına dair bilgiler verilecek, çocuk edebiyatına dair görüşleri incelenecektir. Ayrıca yazarın vefatı sonrası adına gerçekleştirilen çalışmalarla birlikte, İtalya’nın Piacenza şehrinde öğretim teknikleri üzerine çalışmalarda bulunan araştırmacı Roberto Lovattini’nin, Rodari hakkında, eşi Maria Teresa Ferretti ile gerçekleştirdiği röportajın çevirisine yer verilecektir. Gianni Rodari’nin eserlerinin sinema ve televizyon uyarlamaları hakkındaki bilgiler sunulacak, çizgi romanlar üzerine düşüncelerine yer verilecektir. Yazarın *Soğan Oğlan*, *Televizyona Düşen Çocuk Gip* ve *Bir Telefonluk Masallar* adlı üç eseri, yazarın kendi yaşamından örneklemelerde bulunarak okura iletmek istediği mesajlar doğrultusunda incelenerek sunulacaktır.

Çalışmamızda yer alan fotoğraflar ve eserlerin İtalyanca ve Türkçe çevirilerinin kapak resimleri ise çeşitli internet kaynaklarından elde edilmiştir.

2. ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI VE AMACI

“Çocuklarınız sizin çocuklarınız değildir.

Onlar yaşamın yaratıcı gücünün oğulları ve kızlarıdır.

Onlar sizden değil, sizin aracılığınızla doğmuşlardır.

Sizlerle birlikte dirler ama sizin değildirler.

Onlara sevginizi verebilirsiniz ama düşüncelerinizi değil.

Çünkü onların kendi düşünceleri vardır.

Bedenlerini barındırabilirsiniz ama ruhlarını değil.

Çünkü onlar, sizin düşlerinizde bile gidemeyeceğiniz

Geleceğin evinde otururlar.

Onlar gibi olmaya çalışabilirsiniz ama onları kendinize benzetemezsiniz.

Çünkü yaşam durmaz; geriye değil, ileriye akar.

Sizler birer yay, çocuklarınız da geleceğe fırlattığınız canlı oklardır...”³

Khalil Gibran⁴

Çocuksuz bir dünya düşünülemez. Biran için çocuksuz bir dünya düşünelim ne kadar sıkıcı, ne kadar sönük bir dünya değil mi? Dünyanın ışığı, umudu, en güzel, değerli varlıklarıdır çocuklar. Bu değerli varlıklar insanın geleceğidir. Onlar geleceğin evinde otururlar. Beylik deyimle “Bugünün çocukları yarının büyükleridir.” Ozan’ın dediği gibi çocuklar geleceğe fırlatılan canlı oklardır. Bu

³ Çelik Öztürk, Sakine, *Çocuk Edebiyatı*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları, 1987, s. 203.

⁴ Halil Cibran, (d.1883-ö.1931), Lübnan asıllı Amerikalı ressam, şair, filozof. Cibran, Halil, *Ermış*, Kaknüs Yayınları, 2008, s. 19.

okların hedefini bulabilmesi onların iyi yetiştirilmesiyle sağlanabilir. Çocukları geleceğin bireyleri, güzel insanları olarak yetiştirirken edebiyattan yararlanmayı düşünmemek olmaz. Edebiyat, çocuğu geleceğe, yaşama hazırlarken, eğlendiren, düşündüren, öğreten bir yardımcıdır aynı zamanda.

Çocuk edebiyatı kavramını tanımlamadan önce kavramdaki iki sözcüğün de ayrı ayrı tanımlanması gerekmektedir. “Çocuk” ve “edebiyat” sözcükleri birçok kişi tarafından tanımlanmıştır. Konunun gerektirdiği biçimde “çocuk” ve “edebiyat” kavramları şöyle tanımlanabilir. Çocuk: İnsanın 2-13 yaş arasındaki dönemine verilen addır. Edebiyat ise; durum, gözlem, duygu, düşünce, düş, ve olayların dil aracılığıyla etkili ve güzel bir biçimde anlatılmasıdır.

Bu iki tanımdan yararlanarak çocuk edebiyatını şöyle tanımlayabiliriz: Dilin etkili ve güzel kullanılarak çocuklar için yazılmış/söylenmiş sanat niteliği taşıyan yapıtların genel adı. Bazı şair ve yazarlar edebiyatın çocuk, genç, yetişkin edebiyatı olarak ayırlamayacağını ileri sürmüşlerdir; fakat yetişkinler için yazılmış bir yapıtın çocukların ilgisini çekmesi oldukça zordur. Zaten çocuk edebiyatı olamayacağını belirten şair ve yazarlardan bazıları daha sonra çocuklara yönelik şiir, öykü yazmışlardır. Bu durum çocuklar için bir edebiyatın olması gerektiğini açıkça göstermektedir.⁵

Çocuklar için yazılmamış bir kitap ancak resimleriyle çocukların ilgisini çeker. Hele içinde resim olmayan büyükler için yazılmış bir kitap çocukların ilgisini çekmek için çok uzun bir süre raflarda beklemek durumundadır.

---

⁵ Çelik Öztürk, Sakine, a.g.e., s.204.

Erişen (1980)⁶, Reşat Nuri Güntekin'in okuma zevkini nasıl edindiğini şöyle belirtir: “Reşat Nuri Güntekin, küçükken, babası Doktor Hacı Nuri Bey, Jan Ruso'nun ünlü yapıtı Emil'i okumuş. Onun etkisinde kalarak Reşat Nuri'yi okuldan almış. Reşat Nuri, bir yıl evde oturmuş. Bu arada can sıkıntısından, babasının kitaplığını karıştırmaya başlamış. Eline geçen güzel, resimli kitapların resimlerini bir makasla oyup çıkarmış. Git gide bu oyup çıkardığı resimlerin altını merak edip okumaya başlamış.” Bütün çocukların Reşat Nuri gibi can sıkıntısından kitapları karıştırmaları, merak ederek resim altlarını okuması beklenemez. Sadece, okumayı sevdirmek için bile olsa çocuklara yönelik bir edebiyatın olması gerekir.

Bu alandaki çalışmalarıyla tanınmış eğitimci Jacob (1955), A.F. Oğuzkan'ın dilimize çevirdiği *Curriculum Letter* adlı yapıtında çocukların neden edebiyata gereksinim duyduğunu şöyle açıklamaktadır⁷:

“1. *Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.* Hoş vakit geçirtmeyi eğitimin başlıca amaçlarından biri olarak düşünmekten çekinilmemelidir. Elbette radyonun, resimli dergilerin, sinemanın ve televizyonun yanında okumaya da bir yer ayrılması gerekir. Eğer çocuklar okulda okumayı sevmeyi, okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmezler ise hoşça vakit geçiren bir unsurdan yoksun kalırlar. Bu bakımdan, edebiyatı, bir hoş vakit geçirme aracı olarak öğretim programına alınacak değerli unsurlardan biri biçiminde pekâla düşünebiliriz.

2. *Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü arttırır.* Edebiyat kimi zaman bizi, hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır, götürür. Güzel bir düzyazı veya şiir okumanın kazandırdığı yaşantılarla bir insan kısa zamanda

⁶ Erişen, Satı, *Çocuğa Okuma Alışkanlığı Verirken*, Ilgaz, İstanbul, 1980.

⁷ Çelik Öztürk, Sakine, a.g.e., s. 204.

bugünkü tasalarından kurtulma olanağı bulur ve sonra da bu tasarıların karşısına daha güçlü, daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarını öğrenir. Çocuklara okulda bu gibi yaşantılar edinmek için birtakım olanaklar verilmediği sürece onlar ruhun canlanıp güçlenmesinde edebiyatın bu şaşırtıcı, olağanüstü değerini hiç bir vakit öğrenemeyeceklerdir.

3. *Edebiyat yaşamı tanımaya yardım eder.* Çocuklar yaşamı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere gereksinim duyarlar. Başka bir kimsenin yaşamını ilgilendiren durumları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları -televizyon, radyo, vb.- hiçbir araç kazandıramaz. Kimi durumlarda kişisel yaşantılardan daha iyisi yoktur; ama bazı yaşantılar vardır ki bunlar türlü edebiyat eserlerinin okunmasıyla birer rastlantı sonucu kazanılır. Kısaca, çocuklar yaşamı tanımak için edebiyata gereksinim duyarlar.

4. *Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.* Edebiyat bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak olanaklar hazırladığı için rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir. Şüphesiz, bütün edebiyat eserleri böyle bir hizmeti görmez ve bu hizmet de her zaman klasik ölçüler içinde yerine getirilemez. Fakat, her birimizin yaşamında gereksinim duyduğumuz vakit bize kendimizi anlamak konusunda yardımcı olan en az bir kitap bulunmuştur.⁸

5. *Edebiyat yaratıcı etkinlikleri özendirir.* Çocuklar, başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmek için bir sıçrama tahtası olarak edebiyata gereksinim duyarlar. Başka sanatlarla ilişkileri bulunan zengin bir programın eşliğinde yaratıcılığa yönelten okuma etkinlikleri sayesinde bir sanat, başka bir sanatı

---

⁸ Çelik Öztürk, Sakine, a.g.e., s. 205.

desteklemiş, beslemiş olur. Okuma, çocuğu resim çizmeye ve dramatik sanat alanlarında ne kadar zengin yaşantılar edinirlerse yaşamın öteki yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olurlar.

6. *Edebiyat güzel bir dil demektir.* Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine gereksinim duyarlar. Edebiyat güzel bir dildir ve içimizde, çocukların anadillerinin güzelliğini en iyi biçimde öğrenmelerini istemeyecek kimse var mıdır?”⁹

Maksim Gorki, “*Her kitap beni kalabalıktan, düzeysizlikten insanlığa, insancılığa yükselten; daha iyi bir yaşamı anlamama ve ona karşı derin bir susuzluk duymama neden olan bir basamaktır.*” diyerek kitabın yaşamına kattığı güzellikleri anlatır. Yaşamı güzelleştiren kitabı çocuğun yaşamında bir demirbaş yapmak gerekmektedir. Çocuk, kitapla iyice içli dışlı olmalıdır. Bu içli dışlılık sadece ders kitaplarıyla sınırlandırılmamalıdır. Çocuk diğer kitap türleriyle de haşır neşir olmalıdır; ancak o zaman okumanın tadına varabilir.¹⁰

Oğuzkan’ın (1947) dilimize çevirdiği M.Hill’in¹¹ *Children and Book’s* (Çocuklar ve Kitapları) adlı kitabında kitabın önemini, çocuğun neden kitaba gereksinim duyduğunu anlatan bir yazıya yer vermiştir.¹²

---

⁹ Leland, Jacob. Çeviren: A. Ferhan Oğuzkan. *CurriculumLetter*, N. 20, 1995.

¹⁰ Çelik Öztürk, Sakine, a.g.e., s.206.

¹¹ Mary Hill Arbuthnot, (d. 1884-ö.1969), Çocuk edebiyatının önemi üzerine çalışanAmerikalieğitimci, yazar ve eleştirmen.

¹² Oğuzkan, Ferhan. *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Dördüncü basım, Ankara: 1987.

“Kitaplar yaşamın yerini tutmaz; ama yaşamı sınırsız biçimde zenginleştirir. Yaşam can sıkıcı bir hal aldığı zaman, kitaplar bunun her zaman böyle olmadığına inancımızı güçlendirir. Yaşam çetinleştiği zaman, bizi bir süre üzüntülerden kurtarır veya sorunlarımızın çözümünde bize yeni bir anlayış kazandırır. Yahut gerek duyduğumuz huzur ve dinlenmeyi sağlar bize. Kitap, kullanmasını bilenler için, sürekli bir bilgi, rahatlık ve zevk kaynağıdır. Bu, hem çocuklar için hem de yetişkinler için doğrudur. Ancak bu, özellikle çocuklar için daha doğrudur.

Bazı temel gereksinimler birçok kimse için her zaman ortak gereksinimlerdir. Başlangıçta çocuğun gereksinimleri dar bir sınır içindedir ve tamamıyla kişiseldir; ama çocuk geliştikçe bu gereksinimlerin alanı genişler ve genellikle toplumsal bir nitelik kazanır. Gereksinimleri karşılamaya çalışan çocuk, durmadan, kişisel mutluluk ile toplumsal onay arasında nazik ve dikkatli dengeyi sürdürmenin yollarını arar ki bu kolay bir iş değildir. Kitaplar doğrudan doğruya veya dolaylı olarak çocuğa bu konuda yardım eder.”

Bir çocuk kitabında bulunması gereken nitelikler neler olmalıdır? Mary Hill’in (1947) da bu konuya değinerek çocuk kitaplarının niteliğini şöyle belirtmektedir:

“Bir süreden beri yazarlar, ressamalar ve editörler çocuklar için yazılan kitapların içerik bakımından çeşitli, dış görünüş bakımından hem çocukların hem de yetişkinlerin hoşlarına gidecek kadar güzel olmaları amacıyla çalışmaktadırlar. Yıllık kitap yayını dehşetli bir biçimde artmıştır; kimi yıllar binden çok yapıt yayımlanmaktadır. Bu kitaplar, yetişkinlerin kitapları gibi, türlü nitelikler göstermektedir. Bazılarına güvenilmesi olanaksızdır; bazıları değersiz, bazıları titizlikle hazırlanmıştır; bazıları da daima yararlanılacak gerekli yapıtlardır. İster eski, ister yeni olsun güzel ve değerli kitaplardan oluşan servet, keşfedilmeyi bekleyen hazineler gibi, önümüzde durmaktadır.

Eğer bu hazineleri, en iyi çocuk kitaplarını, keşfetmek zorunluluğu duyuyorsak onları değerlendirmede göz önünde tutacağımız ölçülere gereksinim olacaktır. Bununla birlikte sürekli olarak ilk gerçeği hatırimızda tutmalıyız: Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klasik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir yapıt, kötü bir çocuk kitabıdır. Kısaca, birçok alanda yazılmış yüzlerce kitabı bilmemiz gerekir; ama kendileri için kitap yazılan çocukları, onların ilgilerini ve gereksinimlerini de bilmeliyiz.”

Bir çocuk kitabında içerik, dil ve anlatım yönünden bulunması gereken nitelikler şöyle sıralanabilir:¹³

- Çocuk kitapları, çocuğun gelişme düzeyine uygun konuları işlemeli, dili yalın, kavramlar açık olmalıdır.
- Konular ilgi çekici biçimde sunulmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.
- Konunun işlenişi bilim verilerine ve insanlık değerlerine uygun olmalıdır. İnsanı ve çevresini gerçekçi açıdan tanıtmalı, yurt sevgisini, insan sevgisini ve yardımlaşma duygusunu güçlendirici olmalıdır.
- Denemeci, araştırmacı, eleştirici, kısaca özgür düşünceli insan yetiştirme amacı göz önüne alınarak yazılmalıdır.
- Çocuğun kendini tanımasına, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır.¹⁴
- Çocuk kitapları çocuğun sanat beğenisini geliştirmeyi amaçlamalıdır.
- Çocuğu iyiye, güzele, doğruya yönlendirmeyi amaç edinmelidir.¹⁵
- Çocuğa eleştirel düşünme becerisi kazandırmalı, geliştirmelidir.
- Çocukların sözcük dağarcıkları göz önünde tutularak bu dağarcıkları geliştirmelidir.
- Çocuğun düzeyine uygun bir anlatım yöntemi kullanılmalıdır.

¹³ Çelik Öztürk, Sakine, a.g.e., s. 210.

¹⁴ Yörükoğlu, Atalay, *Çocuk Ruh Sağlığı*, 21. Basım, Özgür Yayınları, İstanbul, 1997.

¹⁵ Baraz, Turhan. *Çocuk ve Kitap*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Ders Kitapları Eskişehir, 1987.

- İnsanı olduğu gibi göstermelidir. İyiler hep iyi, kötüler hep kötü değildir.
- Çocuk evrensel değerlere saygı duymalıdır.
- Verilmek istenen doğrudan değil, çocuğun bulmasını sağlayacak biçimde sunulmalıdır.

3. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATI

3.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı Anlayışı

Günümüzde, güzel bir kitapçı dükkânına giren bir çocuk büyük bir olasılıkla dilediği kitabı bulabilir. Resimli, resimsiz macera romanları, peri masalları ve efsaneler, bilimkurgu, öz yaşam öyküleri, tarih kitapları, doğayla ilgili kitaplar, şiirler, kısaca yeryüzünde var olan hemen her şeyle ilgili düzinelerle kitap rafları doludur. Ancak eskiden böyle değildi, çocukların okuyacak kitap bulmaları kolay olmuyordu. XVIII. yüzyılın başında yaşamış bir çocukla bu konuda konuşulabilse, okumuş olduğu kitapların azlığına ve bunların sadece birkaçının çocuklar için yazılmış olduğu görülür. Bundan 150 yıl öncesine kadar kitap denince, çocukların aklına, baştan sona iyi davranış kuralları ile dolu ders kitapları gelirdi. Öğretici kitapların yanı sıra çocuklar için ilginç, eğlendirici kitaplar yazılmaya başlanalı çok olmamıştır.¹⁶

Çocuk edebiyatıyla ilgili olarak yapılan en son tanımlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

- Okul öncesi ve okul çağındaki çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan edebiyattır.
- Çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsayan edebiyattır.¹⁷

¹⁶Şirin Mustafa Ruhi, Çocuk Edebiyatı Kültürü, Ankara, Kök Yayıncılık, 2007.

¹⁷Şimşek, Tacettin, Çocuk Edebiyatı, Suna Yayınları, Erzurum, 2004.

- Üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel, duygusal dünyasını sözlü ve yazılı sanat ürünleriyle besleyen etkinlikler alanıdır.¹⁸

Bu tanımlara göre, daha yaygın anlamıyla çocuk edebiyatı, okur olarak çocuğun düşünüldüğü edebiyattır. Bu nedenle “Çocuklar için edebiyat” ifadesinin kullanılması daha yerinde bir yaklaşımdır. Ancak çocukların kendileri için yazılmamış kitapları okudukları ve sevdikleri de dikkate alınarak çocuk edebiyatının alanı geniş tutulmalıdır.

Çocuk edebiyatının öncelikli sorunu; çocuk edebiyatı kültürünü özümsemiş yazar-sanatçı sorunudur.¹⁹ Yazarı, çizeri olmayan çocuk yayınları -özellikle çocuklar için hazırlanmış dergiler- çocuk edebiyatının küçümsemesine zemin hazırlamıştır. Çocuğa yönelik duygu ve düşünceyi, ona, edebiyatla sunma başarısını gösterebilmiş yazar ve çizer çok azdır.²⁰ Hâlbuki çocuk bakışını, sanatçı bakışıyla bütünleştirebilenler bu yazar ve çizerlerdir.

Çocukluk çağlarına ve çocuk psikolojisine uygun olarak gerçekleştirilen çocuk edebiyatının, adresi belli, öğretici, dar bir alan edebiyatı olarak eleştirildiği görülür. “Bazı yetişkinler, çocuk kitaplarının yetişkinlere hitap eden bir temanın basite indirgenmiş biçimde olması gerektiği görüşündedirler. Bu görüş, çocuğun kendine özgü bir dünyası olduğunu kabul etmek yerine, onu “Minik-yetişkin” olarak görür. Bir diğer

¹⁸ Güleriyüz, Hasan, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2004.

¹⁹ Şirin, Mustafa Ruhi, *Çocuk edebiyatımızın gecikmeli olarak gelişmesi hangi sorunlardan kaynaklanıyor?*, 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s.98.

²⁰ Şirin, Mustafa Ruhi, *Çocuk edebiyatını çocuk edebiyatı yapan öncelikler nelerdir?*, a.g.e., s.12.

görüş, çocukluk döneminin insan yaşamında kısa bir yer tuttuğu, bu nedenle çocukluk deneyimlerinin önemsiz ve hızla geçilmesi gereken bir dönem olarak düşünöldüğu görüştür. Ancak, çeşitli etki ve biçimlendirmelere en yatkın olan bu dönemin, kısalığından ötürü kötü eserlerle geçiştirilemeyeceği bugün ulaşılan bir gerçektir. Çocuk edebiyatını diğer edebi türlerden ayıran üçüncü görüş ise, çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı olduğu, edebi yönünden çok ahlaki ve pedagojik yönlerinin önemli olduğudur.²¹

Edebiyat, insanın dış dünyasıyla iç dünyası arasında dil yoluyla kurduğu ilişkinin ürünü olarak ifade edilebilir. Çocuk, edebiyatla okul öncesinde, kendisine anlatılan hikâyeler ve okunan kitaplarla karşılaşır. Okumayla edebiyatı algılamaya başlar. Edebiyatı tanımlayamasa da güzel edebiyattan hoşlandığını belli eder. Edebiyat çocuğun kendisini ve çevresini tanımasına, güzel konuşmasına, zevklerinin gelişmesine ve incelmesine katkıda bulunur. Düşünme ve yorum yapma yeteneğini geliştirir. Çocukların hoşlandıkları edebiyat örnekleri daha çok hayale dayalı eserleri okurken gerçek dünyadan uzaklaşmaz. Büyüme ve gelişme çağlarının özelliklerine göre, edebiyat örneklerine ilgi duyar. Dünyası da bu şekilde gelişir.

---

²¹ Tuncer, Nilüfer, “Çocuk edebiyatı konusunda bazı yanlış görüşler nelerdir?”, 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s.42.

3.2. Dünyada Çocuk Edebiyatının Tarihçesi

Çok eskiden öykü kitapları yokken, halk ozanlarının anlattığı destanlar, peri masalları, yiğitlikleri dillere destan olmuş şövalyelerin, eşkıyaların maceraları, sözde konuşan hayvanların öyküleri dinlenir, bu öyküler anlatıla anlatıla ezberlenirdi. Çocuk edebiyatı batı dünyasında ancak XVIII. yüzyılın ikinci yarısında bağımsız bir edebiyat kimliği kazandı. XVIII. yüzyıl başlarında Fransızcaya, XIX. yüzyılda İngilizceye çevrilen *Binbir Gece Masalları* da bütünüyle olmasa bile içinden seçilmiş bazı masallarla tüm dünya çocuklarının her dönemde vazgeçmeden okudukları yapıtlar olma özelliğini kazanmıştır. *Alaaddin'in Büyülü Lambası*, *Gemici Sinbad'ın Serüvenleri*, *Ali Baba ve Kırk Haramiler* gibi *Binbir Gece Masalları*'ndan alınıp çeşitli dillere çevrilen ve resimlerle süslenen seçme masallar doğu toplumları kadar batı toplumlarında da benimsenmiş ve yaşamın her alanında etkileri görülmüş örnekler arasındadır.²²

Gene XVIII. yüzyılın başlarında, bugün çocuk edebiyatı klasikleri arasına giren birkaç kitap yazıldı. Bunlardan ikisi, Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* (1719-20) adlı romanı ile Jonathan Swift'in *Güliver'in Gezileri*'dir (Gulliver's Travels, 1726). Bu yapıtlar son derece ilginç ve heyecan verici oldukları için hâlâ okunur. Oysa ikisi de özellikle çocuklar için yazılmamıştır.

---

²² Hunt Peter, *International Companion Encyclopedia of Children's Literature*, New York, Routledge, 2004.

Güiver'in Gezileri zamanın düşünce ve adetlerinin saçmalığını göstermek amacını güdüyordu. Çünkü XVIII. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar çocuklar büyüklerin küçük bir modeli sayılır, yetismeleri için özel bir çaba gösterilmezdi. John Locke ve Jean-Jacques Rousseau gibi Aydınlanma Çağı düşünürlerinin öne sürdüğü tezler, Sanayi Devrimi'nden sonra orta sınıfların güç kazanması ve kadınların eşit haklar mücadelesi gibi bir dizi tarihsel olay sonucu, çocuklar büyüklerden değişik varlıklar olarak algılanmaya başlandı. Çocuk edebiyatının gelişmesi de çocuğun kendine özgü bir varlık olarak kabulünden sonra gerçekleşti ve William Blake, Lewis Carroll, Louisa May Alcott, Mark Twain, Carlo Collodi, Hans Christian Andersen gibi yetenekli yazarların katkılarıyla güçlendi. Günümüzde ise çocuğun kitap yapraklarını karıştırmaya başladığı ilk aylardan, 14-15 yaşına kadar zevkle okuyacağı çeşitli boylarda, konularda, dillerde kitaplar bulunmaktadır.

3.2.1. İngiltere

XV. yüzyılda Avrupa'da Johannes Gutenberg'in bulduğu basım yöntemini İngiltere'de uygulayan William Caxton özellikle çocuklar için öykü kitapları basmayı düşünmemişti. Oysa yayımladığı kitapların çoğu aile büyükleri kadar çocukların da ilgisini çekti. Okuma yazma bilen yetişkinler bu öyküleri çocuklara yüksek sesle okurlardı. Caxton *Ezop Masalları*'nı İngilizceye çevirdi. Ayrıca kahramanlık öykülerinin yer aldığı birçok kitap yayımladı.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısında ise, Fransız düşünür Rousseau'nun görüşlerinin de etkisiyle İngiltere'de çocuk eğitiminde öğreticilik akımı önem kazandı. XIX. yüzyılda, çocukların okuması için amaçlanan yeni bir öykü türü olan “peri masalları” ortaya çıktı. Frans Charles Perrault'nun 1698'de yayımlanan *Les Contes de mamère l'Oye* (1968, Peri Masalları) adlı kitabında *Külkedisi*, *Kırmızı Başlıklı Kız*, *Mavi Sakal*, *Uyuyan Güzel* ve *Çizmeli Kedi* gibi herkesin çok iyi bildiği ünlü çocuk öykülerini içeriyordu.

3.2.2. Fransa

XVIII. yüzyılda J.J Rousseau *Emil* (1762) adlı yapıtında, çocuk eğitiminde öğreticiliğin ağırlık taşıması görüşünü ileri sürerek, bu alandaki yayınları önemli ölçüde etkiledi. Bu eğilim XIX. yüzyılın büyük bir bölümünde etkisini sürdürürken Segur'un torunları için yazdığı *Les memoires d'une âne* (Bir Eşegin Hatıraları, 1760) gibi romanlar çocuk edebiyatına duygusal bir boyut ve canlılık kazandırdı.

Bu dönemin en önemli yazarı ise Jules Verne'dir. Ayrıca George Sand, Alphonse Daudet, Alexandre Dumas gibi önemli yazarlar da çocuk edebiyatına katkıda bulundular. XX. yüzyılda parlak bir döneme giren çocuk edebiyatında dikkati çeken eserler arasında Andre Maurois'nın *Patapoufs et Filifiers* (Şişkolar ve Sıskalar), Antoine de Saint-Exupery'nin *Le Petit Prince* (Küçük Prensi, 1943) bulunmaktadır. XX.

yüzyılda çocuk yayınları arasında çizgi romanlar da önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin Herge'nin 1929'da çıkmaya başlayan *Tenten*'i ile Goscinny'nin *Asteriks*'i (1959) ve *Red Kit* gibi diziler çocuklarca çok sevilen ve izlenen çizgi romanlardır.

3.2.3. Almanya

XVI. yüzyılda gerçekleşen Reform hareketi, Almanya'da tüm alanları etkilediği gibi, çocuk edebiyatını da etkiledi. Böylece çocuklara yönelik yapıtlarda öğretici ve dinsel ilkeler öne çıktı. Daha sonra Aydınlanma Çağı'ndan başlayarak, çocuğun bağımsız bir kişiliği olması gerektiği vurgulandı. İngiliz yazar Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* adlı yapıtını Rousseau öğretisi paralelinde uyarlayan Joachim Heinrich Campe'nin *Genç Robenson*'u (Robinson der Jüngere; 1779) bu yeni akımın en önemli ürünlerinden biriydi. XIX. yüzyılın başlarında ise Romantizm akımının etkisine giren çocuk edebiyatında, giderek Almanya'nın zengin halk edebiyatı kaynaklarına ilgi duyulmaya başlandı. Peri masalı alanında en önemli adlar olan ve Grimm Kardeşler olarak tanınan Jacob Ludvig Cari ve Wilhelm Carl'ın 1812-15 arasında derledikleri masallar arasında Türkçeye de çevrilen *Hansel ve Gretel*, *Rapunzel*, *Pamuk Prenses* ve *Yedi Cüceler* ve *Parmak Çocuk* gibi ünlü masallar vardır.

II. Dünya Savaşı öncesi ve sırasında duraklayan Alman çocuk edebiyatı, 1945'ten günümüze kadar çok önemli bir gelişme göstermiştir. Bugün çocuğun bağımsız kişiliğine verilen önem ve çocuk kurumlarının vardığı ileri düzey bakımından Almanya dünyanın en önde gelen ülkelerinden biridir. Çağdaş Alman yazarlarından Erich Kästner çocukların dünyasını ciddiye alan, mizah yollu anlatımıyla çok sayıda çocuk kitabı yazmış bir yazardır. Toplu yapıtları 1959'da *Gesammelte Schriften* adıyla yayımlandı. Bunların içinden *Noktacık ile Anton*, *Uçan Sınıf*, *Palavracı Baron* gibi birçok öykü Türkçeye çevrildi.

3.2.4. İskandinav Ülkeleri

İsveç, Norveç ve Danimarka'da çocuk edebiyatı zenginlik ve yaratıcılık bakımından dünya ülkeleri içinde ön sıralardadır. İsveç'te köklü bir çocuk tiyatrosu geleneği vardır. Gerçek bir İsveç ulusal çocuk edebiyatı, daha 1751-53 yıllarında Kont Cari Tessin'in yazdığı peri masallarıyla başladı. Ne var ki, Reform hareketinden beri sürmekte olan Alman etkisi XIX. yüzyıla kadar çocuk edebiyatında da kendini gösterdi. Bu tarihlerden sonra İsveç'te peri masalı geleneği yeniden canlandı. Selma Lagerlöf'ün *Nils Holgersson'un İsveç Gezisi* (Nils Holgersson sun derbararesa genom Sverige, 1906-07) adlı yapıtı, tüm öğretici içeriğine karşın, çocuklar için bir düş dünyası yaratır. Gene bu tarihlerde Laura Fitinghoff'un 1860'larda yaşanan kıtlığı konu alan ve çocuk klasikleri

arasında yer alan *Yayla Çocukları* (Barnenfran Frostmo fjallet, 1907) adlı tarihi romanı yayımlandı. 1920'lere kadar öğretici akımın etkisinde kalan İsveç çocuk edebiyatı, 1940'tan sonra birçok yetenekli yazarın romanları ve ressam yazarların resimli romanlarıyla önemli bir gelişme gösterdi. Bu dönem yazarları arasında *Pippi Uzunçorap* (Pippi Långstrump; 1945,) yazarı Astrid Lindgren ve *Daniel Doppsko*'nun (1959) yazarı şair Lennart Hellsing sayılabilir.

Norveç'te çocuk edebiyatı alanında ün kazanmış bir yazar çıkmamış olmasına karşın, daha 1830'lardan başlayarak özellikle çocuklara yönelik yapıtlar yazıldı. Bunların en önemlileri P. C. Asbj Ornsen ve Jorgen Moe'nun halk masalları derlemeleridir.

Danimarka'da ise dilimize *Andersen Masalları* adıyla çevrilen ünlü masalların yazarı Hans Christian Andersen'den sonra aynı düzeyde çocuk edebiyatı ürünleri görülmedi ve çoğunlukla Alman yayınlarından çeviri ve uyarlamalarla yetinildi.

3.2.5. SSCB

Tarihsel olaylar, SSCB'de çocuk edebiyatını 1917 öncesi ve sonrası olmak üzere bıçakla kesilmiş gibi iki döneme ayırır. Devrim öncesi çocuk edebiyatı, büyük Rus edebiyatı ile karşılaştırılamayacak ölçüde zayıftı. İvan Krilov'un fablları, halk edebiyatının zenginliği ya da Tolstoy'un çocuklar için yazmış olduğu öyküler bu yoksulluğu

gidermekten uzaktı. Rusya'da çocuk kimliği Avrupa'nın öteki ülke-
lerinden de geç tanındığı için, çocuk edebiyatına yönelik çalışmalar ancak
Ekim 1917 Devrimi'nden sonra, çocuğa verilen önemle birlikte gelişti.
Güzel resimli çocuk kitapları çok ucuz fiyatlarla çocuklara ulaştı. Genç
beyinlerin beslenmesi için konular özenle seçilerek işlendi. Çocuk
edebiyatının gelişmesinde dünyaca ünlü yazar Maksim Gorki'nin önemli
etkisi oldu. Çocuk öykülerinin, yeni kültürü yaratacak özgür düşünceli
sanatçıların kaleminden çıkması gerektiğini vurgulayan Gorki, bu öy-
külerin çocuğun düş gücünü kamçılayıcı ve düşündürücü olması gerektiği
üzerinde durdu. Çocuk kitaplarında eğlendiriciliğin yanı sıra,
bilgilendirmeye de önem verildi. Çocukların sevdiği yazarlar arasında
Yuri Kazakov, Samuel Marşak, Sergey Mihalkov ve Lev Kassil'i
sayılabilir. 1920-30 arasında masallara gerçekdışı olmaları nedeniyle
savaş açılmıştı. Bugün ise çağdaş çocuk edebiyatı çok çeşitliliği ile
dikkati çekmektedir.

Çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Rus yazar Samuel
Marşak, ilk olarak 1914 yılında eşiyle birlikte Voronezh'deki Yahudi
göçmenlerin çocuklarıyla çalışır. 1915 yılında kız kardeşini kaybetmesi
onu çocuk edebiyatına yönlendirir. 1917 yılında bir yetimhanede
Children's Town (Çocuk Şehri) adlı çocuk tiyatrosu hazırlanmasına
katkıda bulunur. Sonraları *Çocuk Tiyatrosu* adlı bir kitap yazar. 1922
yılında *Rainbow* (Gökkuşağı) adlı yayınevinde çalışmaya başlar. Kalem
aldığı eserleri arasında ona büyük bir ün kazandıran *Kafesteki Çocuklar*
(*Kids in a cage*), *Yangın* (*Fire*), *Mavi Kuş* (*Blue Bird*), *Sirk* (*Circus*),

Dondurma (Ice Cream), Dün ve Yarın (Yesterday and Today) gibi kitapları bulunur.

3.2.6. Latin Amerika

Latin Amerika ülkelerinin çocuk edebiyatı öğretici niteliği ile dikkâti çeker. Kilise ile çocuğun aile ve okul yaşamı arasındaki yakın ilişki dinsel eğitime öncelik tanınmasına yol açmıştır. Düşsellik ancak 1930'larda Brezilya ve Meksika çocuk edebiyatlarında belirmeye başlamış, gerçekçi bir yaklaşımla birlikte kahramanlık ögesi de çocuk edebiyatına girmiştir. Halk edebiyatı kaynakları çok önemli bir esin kaynağı oluştururken, daha çok İspanyol efsanelerinin etkisi görülmektedir. Küba'da ise devrimden sonra çocuklar için sömürge ve devrim tarihini konu alan öyküler yazılmış; sosyalist ahlak ve davranış örneklerinin benimsenmesini hedef alan bir yayın politikası izlenmiştir. Arjantin'de birtakım yerel halk öyküleri ve goşo adı verilen sığır çobanlarının yaşamlarına ilişkin öyküler çocuk edebiyatında önemli bir yer tutar.

3.2.7. Uzakdoğu

Batı ile Uzakdoğu arasında çocuk edebiyatı alanındaki gelişmelerde büyük bir fark vardır. Yeni Gine gibi bazı yerlerde henüz sözlü edebiyat geleneği aşılamamıştır. Hindistan, Filipinler, Sri Lanka ve İran gibi diğer ülkelerde ise dille ilgili sorunlar edebiyatı olumsuz yönde etkilemiştir. Çocuk edebiyatı yazarları sayıca batıdakinden daha azdır. Çin'de, çocukları öykülerle ve şiirlerle eğitmek eğilimi 1950'lerden sonra ağırlık kazanmış, çok güzel resimlerle donatılmış kitapçıklar tüm çocukların sahip olabileceği ucuzlukta, evlere, okullara, köylere kadar ulaştırılmıştır. Bunlar genellikle çocukları özverili ve çalışkan olmaya özendirici niteliktedir. Japonya'da, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan önce egemen olan aile ve atalara saygı gelenekleri edebiyatı engelleyici rol oynamıştır. Uzakdoğu ülkelerinin birçoğunda, batıda yayımlanan çocuk kitaplarını taklit etmek eğilimi görülse de, özgün nitelikte yapıtlar da yayımlanmaktadır.

Ülkeler arasında tarihsel, kültürel, ekonomik farklılıklar, çocuk edebiyatının gelişme düzeyleri ve içerikleri üzerinde de etkili olmuştur. Yazılı çocuk edebiyatının Batı Avrupa'da daha erken geliştiği görülür. Uzakdoğu ülkelerinin birçoğunda çocuk edebiyatının henüz tam anlamıyla sözlü evreyi aşamadığı söylenebilir. Hindistan gibi dil birliğini henüz sağlayamamış ama güçlü bir sözlü kültür geleneğine sahip ülkelerde yazılı çocuk edebiyatı oldukça zayıf durumdadır.

Ülkelerin az gelişmişliği de okuryazar oranlarının düşmesine ve sonuçta çocuk edebiyatının gelişmemesine neden olmaktadır. Yerli gelenekten beslenen yaratıcı bir çocuk edebiyatının gelişmesinin engellerinden biri de yazılı kültüre geçmeden 1950 sonrasında televizyon ve sinema aracılığıyla yerleşen görüntülü kültürün hâkim olmasıdır.

4. İTALYA'DA ÇOCUK EDEBİYATI

4.1. İtalya'da Çocuk Edebiyatının Doğuşu

Genç ruhların hayallerinin yazılı olduğu saf ve masum kitaplar göz önünde bulundurulduğunda veya yeni ve basit hikâyeler dinlenildiğinde edebiyatta yerini bulan bu türün İtalya'daki doğuş hikâyesini yakalamak keyifli bir serüven olacaktır.

Neredeyse dünyanın her yerinde olduğu gibi İtalya'da da çocuk edebiyatının ilk oluşumları sözlü alanda başka bir deyişle ninniler aracılığıyla gerçekleşir. İtalyanca ifadesiyle *la ninna-nanna* yani ninni bebekleri uyutmak için söylenen küçük şarkıcıklardır. Çocuk, duyduğu ve dinlediği bu ninnileri zamanla ezberler ve bu sayede edebiyata ilk adımını atar. Batı dünyasında ninnilerde konu edilen başlıca imgeler *il Bambino Gesù*²³ ve *Madonna*²⁴,dır.

Ninniler çok fazla dizeden oluşmaz, zengin ifade kullanımı yoktur. Kısaca, ninnide bahsedilen konuların çocuk tarafından rahatça anlaşılması için dil ve anlatım kalıpları basitçe yapılandırılmıştır. Akla ilk gelen özdeyişlerle yalın bir ahenk içerisinde yaratılırlar. Ana konu sevgidir.

Beşik sallarken ortaya çıkan ve nesiller boyunca ağızdan ağza söylenen bu eski şarkılar daha sonraları halk ağzından yazılı anlatıma geçer. Ritmi monotondur. Küçültme eki almış kelimeler eşliğinde anne ve çocuk arasındaki belki de dünyadaki o en kutsal iletişimde gün ışığına çıkar.

²³ Türkçe karşılığı: Bebek İsa.

²⁴ Türkçe karşılığı: Meryem Ana.

*Piccinino*²⁵ ve *poverino*²⁶ terimleri İtalyanca ninnilerde çokça yer alan şefkat ve sevgi ifadeleridir. Aşağıda yer alan dizeler bu türün İtalya'daki kullanımına örnek teşkil edebilir.

“Güzelce uyumak isteyen sevimli ufaklık
Uyumak istediğini söyleyemeyen zavallı ufaklık”²⁷

“Ninni söyle, ninni söyle,
Annesinin ufacığı,
Ninni söyle, güzelce uyu;
Zavallıcık, buna ihtiyacın var.
Uyumalısın:
Zavallıcık bunu söyleyemez ki.
Ninni! Ninni!
Ve bebeğim uyudu.”²⁸

İtalya'da kullanılan bu kendiliğinden gelişen şiirsel anlatım çocuk büyüdüğünde elbette birden bire yok olmaz. Çocukların yarattığı çeşitli

---

²⁵ Türkçe karşılığı: Ufacık.

²⁶ Türkçe karşılığı: Zavallıcık.

²⁷ İtalyanca karşılığı: “Ilcaropiccinoche ha bisognodi fare un bel sonno
Ilpoveropiccinoche ha bisognodidormire e nonlosa dire.”

²⁸ İtalyanca karşılığı: “Fa’ la nanna, fa’ la nanna,
Piccininodellamamma,
fa’ la nanna fa’ un bel sogno;
poverino, n’haibisogno.
Haibisognodidormire:
Poverinononlosai dire.
Nanna oh! Nanna oh!
Ilmiobambinos’addormentò.”

oyunlarda yerini korumaya devam eder. Örneğin; İtalyan çocuklar *Girotondo*²⁹ adlı çocuk oyununu oynarken şarkı söylerler; aksi takdirde oyundaki kelimeler melodik bir şarkı içerisinde yer almazlarsa bu etkinlik çocuklara sıkıcı gelmeye başlar. Kullanılan kelimeler ve melodi her bir oyunda farklı bir uyum içerisinde. Çocuklar tarafından yaratılan bu şiirsel ve melodik kullanım zamanla şairlerin ilgisini çeker.

Tüm dünyada olduğu gibi İtalya'da da çocuk edebiyatına yönelik hem de çocuklar tarafından yaratılan ve ağızdan ağza yayılan ilk eserler olarak ninniler değerlendirilebilir.

İtalyan çocuk edebiyatının gelişimi incelendiğinde akla ilk gelen eserler ninnilerdir. Bu edebi türün temelinde yer alan öğelerin toplumsal özelliklerini keşfetmek gerekir. Toplumun temel yapısını çözümleyebilmeleri için eserlerde çocuklara yönelik, onların ilgisini çeken konulara yer verilir.

Yazılı ilk eserlerin birçoğunda büyük bir farklılık bulunmaz. Bir çocuğa harflerin ve kelimelerin kullanım sırrı öğretildiğinde yarattığı sayısız karakterden çok çeşitli figürler resmeder. Öyle ki olağanüstü bir dünyaya adım attığına inanır. Konuşan hayvanları öğrenir ve onlara kendi hikâyelerini anlatmanın keyfini sürer. Elbette bu gelişim sadece İtalya'da değil diğer tüm ülkelerde aynı şekilde ortaya çıkar ve gelişir.

Avrupa göz önünde bulundurulacak olursa örneğin Fransa'da herkes *Memorie di un asino*³⁰ adlı hikâyeyi okurken aynı eser İtalya'da farklı bir

²⁹ Türkçe karşılığı: El ele tutuşup dönerek yapılan bir çocuk oyunu.

³⁰ *Bir Eşeğin Anıları*, Çocuk Edebiyatında Fransız yazar Sophie Ségur (1799-1874).

başkahramanla *Memorie di un pulcino*³¹ olarak karşımıza çıkar. Bu küçük örnekten de anlaşılacağı üzere kahramanlar farklı ülkelerde farklı biçimlerde yer alsalar da her ülkede bilinirler.

Ida Baccini, yazdığı birçok çocuk hikâyesinden biri olan *Memorie di un pulcino* 'yu yaratırken güçlü kalemi sayesinde kendinden bir yüzyıl önce yaşamış olan Fransız çocuk edebiyatı yazarına karşı sorumlu hissetmez. Ne de olsa periler tüm ülkelerde bilinirler. Her yerde bin bir çeşit şekle bürünerek çocukların karşısına çıkarlar. Uçup geçmekte olan bir kuşta, rüzgârda sallanan bir ağaçta ya da şarkı mırıldanan bir esintide. Her zaman güzel ve genç olan peri figürleri iyiliğin gücünü temsil ederler, eski ve çirkin olana karşı yani kötü güçlere karşı dururlar. Coşkulu hayal gücü, renkli ve kanaatkâr stil hâkimiyetini dünyanın her yerinde sürdürür.

İtalyan çocuk edebiyatını etkileyen bir diğer Fransız yazar ise yine herkes tarafından bilinen *Külkedisi* ve *Uyuyan Güzel* gibi iki büyük eseri yaratan Charles Perrault³²dur. İtalyan edebiyatında etkisini sürdüren diğer birçok yazar arasında bulunan bir diğer isim ise elbette Danimarkalı hikâye yazarı Hans Christian Andersen³³ olacaktır.

---

³¹ *Bir Cıvıcın Anıları*, Çocuk Edebiyatında İtalyan yazar Ida Baccini (1850-1911).

³² 1628-1703 yılları arasında yaşamış Fransız Çocuk Yazarı.

³³ 1805-1875 yılları arasında yaşayan Çocuk Edebiyatına kazandırdığı *Yalnızca Bir Çalgıcı*, *Bir Şairin Çarşısı*, *İki Barones*, *Kibritçi Kız* ve *Uçan Sandık* gibi ünlü eserleri kaleme alan yazar.

4.2. XX. yüzyılda İtalya'da Çocuk Edebiyatı

XX. yüzyılda İtalya'da Çocuk Edebiyatının gelişimini anlayabilmek için XIX. yüzyıla kadar geriye doğru zamanda bir adım atılmalıdır. Gerçekte, İtalya'da Çocuk Edebiyatının gelişimi eğitimle sıkı sıkıya bağlıdır, çünkü daha 800'lerin başında çocuk kitapları, okuma-yazma bilmeme durumuyla savaştıkları için kullanılıyordu. Çocuklara okuma ve yazmayı öğretebilmek amacıyla, okullar acil olarak kitaplara gereksinim duydular ve bu nedenle çocuk kitaplarının üretimini çoğaltmak için yarışmalar düzenlendi.

XIX. yüzyılın sonu İtalyan çocuk edebiyatının gelişim dönemini işaret eder. 1860 yılında gerçekleşen İtalya birliği yalnızca kilise ve devletin birbirinden ayrı tutulmasını değil aynı zamanda ortak bir toplum kimliği yaratmanın ihtiyacını ve devlet içerisinde sivil sorumluluk hissini de gerektiriyordu. Bu tür değerleri geliştirecek olan önemli nokta ise eğitimdi. 1859 yılında bir eğitim kurumu kurulur ve zorunlu hale getirilir. Bu eylem devletin eğitim programına uygun çocuk kitaplarına talebi yükseltir. Birlik sonrası dönemle alakalı sosyo-politik gelişmeler, o dönemde çıkan ve İtalya dışında da büyük bir ilgi toplayan iki çocuk kitabında da yerini alır. Bu kitaplardan biri gerçek adı Carlo Lorenzini olan Carlo Collodi'nin (1826-1890) *Pinokyo* adlı eseri, diğeri ise Edmondo De Amicis'in (1846-1908) *Çocuk Kalbi* adlı eseridir. Pinokyo, roman formatında basılmadan önce, 1881-1883 yılları arasında bir çocuk gazetesinde *Bir Kuklanın Maceraları* (La storia d'un burattino) başlığıyla bölümler halinde yayınlanır. Collodi sıkı bir cumhuriyetçidir, ruhban sınıfına karşı durur; onun bu kişiliği ise

Pinokyo'da karşımıza çıkar.³⁴ Bu hikâyede, yeni İtalyan devletinde büyümek zorunda olan ama aynı zamanda da bağımsızlığını ve kendine has özelliklerini muhafaza etmeye çalışan bir bireyin metaforu konu alınır. Dönemin diğer çocuk kitaplarının büyük bir bölümünün aksine, hikâye gerçek anlamda tamamen ahlakla ilgili değildir. *Pinokyo*, gerçek bir çocuk olmak için büyümek zorunda olan isyankâr ve sürekli başkaldıran bir kukladır; ancak onun bu başkaldırışı hikâyeci tarafından asla cezalandırılmaz. Collodi'nin kitabı daha ilk çıkışında birçok kez basılır ve yurtdışında da büyük bir başarı kazanır. Öyle ki sonraki yıllarda Collodi'nin öğrencileri tarafından çeşitli *Pinokyo* hikâyelerinin yaratılmasının bir işaretidir bu başarı.

Edmondo De Amicis'in *Çocuk Kalbi* (Cuore) adlı eseri ise 1886 yılında yayımlanır. Bu kitap günlük formatında hazırlanmıştır ve genç İtalyan nüfusunun küçük problemlerini eğitim gördüğü sınıfta yaşayan bir okul öğrencisinin hayatını anlatır. Bu sayede, sosyalist olan De Amicis, İtalya birliğinin sosyal ve politik yeni durumuyla nasıl baş edilmesi gerektiğini okuyucuya sunar. Çoğu zaman yazarın dili ahlaki bir renge bürünür; öyle ki çocuklara; zorunluluk, disiplin, vatan sevgisi gibi değerleri vermeye çalışır.

Öğretim, İtalya'da çocuk edebiyatının gelişiminde önemli bir itici güçtür. İtalyan çocuk edebiyatının önemli çıkış noktası, XIX. ve XX. yüzyıllarda oldukça zengin bir varlığa sahip olan çeşitli çocuk gazetelerinde yer alır. *Pinokyo*'nun da ilk basıldığı yer yine bir çocuk gazetesidir. *Pinokyo* gibi çocuklar için yaratılan eserlerin birçoğu bu tür gazetelerde yerini bulur ve yoluna devam eder.

---

³⁴ P. Boero, C. De Luca, *La letteratura per l'infanzia*, Editori Laterza, Roma-Bari, 2002.

İtalyan çocuk edebiyatında karşımıza çıkan bir diğer önemli yazar da Luigi Bertelli'dir (1858-1920). *Il giornalino della domenica* adlı çocuk gazetesinin kurucusudur ve *Vampa* takma adıyla bu gazetede yazar. *Vampa*, *Gian Burrasca* adlı kahramanın (*Il giornalino di Gian Burrasca*³⁵) bir tefrikasıdır. Bu hikâye ilk kez *Il giornalino di Gian Burrasca* başlıklı bir roman olarak 1912 yılında yayınlanır ve İtalyan gençleri arasında oldukça popüler olur. XX. yüzyılda defalarca yeni baskısı yapılır. Çocuklar için olan bu tür gazetelerde yer alan ilk hikâyeler çizgi roman olarak okuyucunun karşısına çıkar. Çizimler konuşma baloncuklarından yoksundur; ancak çizimlerin altında sekiz heceli mısralarla yazılmış metinler bulunur. Çocuklar için oluşturulan bu gazeteler, yeni bir edebiyatın gelişimi için önemli bir yol oluşturur. Böylece öğretici öğeler, okuma ve edebi alana girişte zevkli bir açılış görevi görür.

XX. yüzyılda ise ahlaki ve öğretici bir tona sahip çocuk kitapları kaleme alınmaya başlanır. Bunlardan ilki sayılabilecek olan eser İncil'in çocuklara yönelik hale getirilmesidir. Bir yandan dini içerikli bu tür eserler çocuklar için basitleştirilerek basılırken diğer yandan milliyetçi tona sahip çocuk kitapları da kaleme alınır. Bu gelişim 20 yıllık faşist dönem içerisinde yayılmayı sürdürür. Böylece çocuk edebiyatı kontrol altındaki gelişimine devam eder.³⁶

---

³⁵ Bertelli'nin 1907 yılında kaleme aldığı ve ilk olarak *Il giornalino della domenica*'da yayınladığı romanı.

³⁶ Ottavia, Murru, *Storia dell'editoria per ragazzi in Italia tra fine '800 e primo '900*, Roma, 2009, s. 22.

İkinci savaş sonrası dönemde ise tüm Avrupa’da genç edebiyat üzerine fikir değiştirme hareketi başlar. İtalya’da da çocuk edebiyatına yönelik yeni değerler aranır. Polemikler ortaya çıkar: ‘iyi’ ve ‘kötü’ kitaplar arasında bir ayrıma gidilir. Çizgi romanların, polisiye romanların ve en nihayetinde masal ve hikâyelerin olumsuz etkisi eleştirilmeye başlanır.

Böylesi bir atmosfer içinde çocuk ve genç edebiyatında iki önemli akım ayırt edilebilir: bir tarafta katolik kilisenin görüşü etrafında doğan ahlakçı ve tutucu (konservatif) bir akım varken diğer tarafta ulusun kültürel mirasından doğan, fantazi, folklor ve yaratıcılıktan ilham alan yenilikçi bir akım ortaya çıkar. Örneğin, Italo Calvino (1923-1985) 50’li yıllarda İtalyan halk masallarının derlemesini yayınlar ve çocuklar için hikâyeler yazar. Çocuk edebiyatının bir diğer yenilikçi yazarı da Gianni Rodari’dır (1920-1980). Gerçekçi ve toplumsal üslûpla yaratıcı şiirler ve hikâyeler kaleme alır. Çocuk edebiyatındaki bu yenilik oldukça ağır bir gelişim gösterir. O dönemde Calvino ve Rodari gibi yazarların sayısı çok değildir; ancak yenilenmiş çocuk edebiyatı İtalya’da daha geniş bir desteği 60’lı ve 70’li yıllarda bulur.

50’li yılların sonu ve 60’lı yıllarda, İtalyan kitap sektörü değişik faktörlerden etkilenir. O dönemde ekonomik durumdaki iyileşme refahlık düzeyini yükseltir, böylece lüks tüketim içerisine giren kitap edinme yüzdesi artar. Eğitim zorunluluğu on dört yaşı indirilir ve ortaokul ikinci ve üçüncü sınıflarda çağdaş edebiyat çalışılması da zorunlu kılınır. 68 dönemindeki öğrenci ayaklanmaları toplumun tamamında değişikliğe sebep olur ve eğitim sisteminin sıkıntı çektiği büyük problemleri gözler önüne serer. Böylece daha çok çocuğa yönelik farklı bir öğretici sistemin ihtiyacı ortaya çıkar. Gençler

toplumda belirli bir kesimi oluşturmaktadırlar ve kendilerine özgü genç kültürü yaratırlar. Bu gibi değişimler çocuk kitaplarına yönelik olan sektörü etkiler. Çocuklar edebiyat alanında da yeni bir Pazar oluşturdıkları için çocuk edebiyatına yönelik kitapların üretilmesine emek harcayan yayınevlerinin sayısı da çoğalır. Ayrıca, ilk kez 1964 yılında Bologna’da gerçekleştirilen Uluslararası Gençlik ve Çocuk Kitapları Fuarı’yla (*Fiera internazionale del libro per l’infanzia e la gioventù*) çocuk edebiyatının gelişimi büyük bir ilerleme kaydeder.

70’li yıllar çocuk edebiyatının hızlı gelişimine, modernleşmesine ve yenilenmesine tanıklık eden yıllardır. Yeni teknolojik gelişmeler sayesinde, grafik çizimler ve kitapların illüstrasyonları daha özenli ve henüz okumayazma bilmeyen çocukların da ilgisini çekebilir duruma gelir. Bir diğer modernleşme ise, çocuk kitaplarının konularında kendini gösterir. Aynı yıllarda çocuk kitaplarında o döneme ait sosyal sıkıntılar konu edilir. O yıllarda İtalya güçlü siyasi ayrımlar ve terör problemleri içinde bulunmaktadır. O döneme ait basılan çocuk kitaplarıysa bu durumu görev edinir biçimde bir anlatıma sahiptir. Mafya, kuzey-güney ayrımı gibi o dönemin önemli konuları hakkında bilgiler sunar. Edindikleri görev ise tabuları ortadan kaldırabilmektir. Görev bilincine sahip bu edebiyat türü o dönemde sayıları hızlı bir şekilde artan 1974 yılında kurulan ve çocuk edebiyatında uzmanlaşmış *Dalle parte delle bambine* adlı feminist yayınevi gibi küçük yayınevleri tarafından basılır.³⁷

---

³⁷ P. Boero, C. De Luca, a.g.e., s. 148.

70'li ve 80'li yıllar arasında İtalya'da ekonomik sıkıntı ve nüfus artışında düşüş gibi problemler ortaya çıkar. Bu problemler çocuk edebiyatının ilerlemesini de engeller ve 80'li yılların ilk yarısında çocuk edebiyatı üretiminde bir azalma görülür. Eğitimde edebiyattan uzaklaşmış olması, ebeveynlerin kitaplara olan ilgisinin azalması, televizyonun etkisinin artması gibi nedenlerden ötürü çocuklar daha az kitap okumaya başlar. Bu olumsuz durumla baş etmek için yayınevleri yeni satış stratejileri bulmaya çalışır: okuyucunun ilgisini çekecek kitap başlıkları bulmak gibi. Bu türden değişikliklerin çocuk kitaplarının kalitesinde iyi ya da kötü ne türden farklılıklara sebebiyet verdikleri net değildir. 80'lerin ikinci yarısında ise tüm bu olumsuz durumlar yavaş yavaş düzelmeye başlar. 1987 yılı İtalyan çocuk ve genç edebiyatında önemli ilerlemelerin yaşandığı bir yıldır. Bu yıldan itibaren basılan kitap sayısı artışa geçer. Daha yüksek seviyede edebi kitaplar basılmaya başlanır. Yurtdışında da başarı ve ödül kazanan Roberto Piumini ve Bianca Pitzorno gibi yazarlar karşımıza çıkar. İşlenen konular değişir, geçmiş dönemde çocuk kitaplarında bolca yer bulan bilgiçlik taslayan eğilim ortadan kalkar. Bir kez daha çocuk edebiyatına ilgi çoğalır ve çocuklar, bilhassa İtalyan edebiyatı öykü eserleri olmak üzere daha çok okumaya başlar. Bu olumlu değişiklikler yalnızca edebiyat eğitiminin iyileşmesi sayesinde değil aynı zamanda çocuklar için kurulan kütüphane ve kitapevlerinin çalışmaları sayesinde gerçekleşir.

90'lara gelindiğinde ise çocuk edebiyatı eserlerinin daha hızlı yayıldığı görülür. Öyle ki İtalya'da çeviri eserler de kitapçı raflarında yer bulmaya başlar.

4.3. İtalyan Çocuk Edebiyatı Yazarları

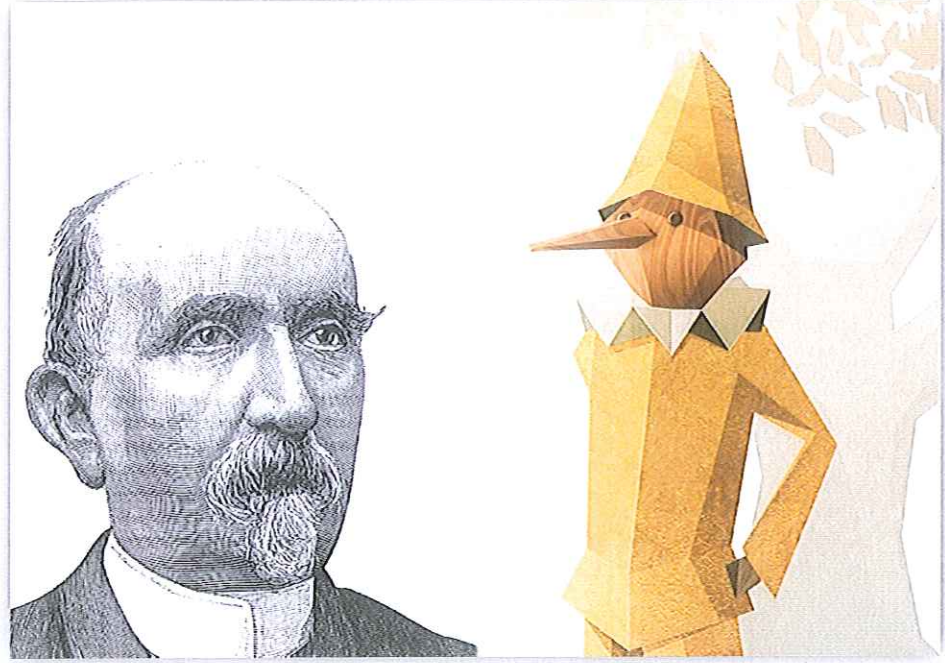
4.3.1. Carlo Collodi (1826-1890)

1826 yılında Floransa'da doğan Carlo Lorenzini'nin takma adı Collodi'dir ve o bu adı annesinin Lucca yakınlarındaki doğum yerinden alır. Üniversitede papazlık seminerine katılır, bu yıllarda İtalya'nın ulusal birliği düşüncesinin önderlerinden ve birliğe giden yolun hazırlayıcılarından Mazzini'nin etkisinde kalır. Bunun sonucunda Lorenzini ya da popüler adıyla Collodi, 1847 yılında papaz olmaktan vazgeçip demokratik düşünceye bağlı yazarların toplandığı *Rivista di Firenze*³⁸'deki çalışmalara katılır. Avrupa'da devrimlerin Fransa ve Almanya'yı altüst ettiği tarih olan 1848 yılında Piemonte Cumhuriyeti'nin gönüllü askeri olarak Avusturya'ya karşı girişilen savaşta çarpışır. Memleketine döndüğünde hiciv ve taşlaması ağır basan *Il lampione*³⁹ gazetesini kurar, ama bu yayın organının çıkmasıyla yasaklanması da bir olur. 1849 yılından itibaren birçok gazetede çalışan Collodi, bugün hemen hepsi unutulmuş sahne oyunları ve romanlar yazmaya başlar. On yıl sonra, 1859 yılında bir kez daha Avusturya'ya karşı savaşmak üzere muhabere meydanına gider. Savaşın hemen ardından İtalyan Ulusal Birliği mücadelesinin içinde kendini bulur. O dönemde bir krallık olan Toscana'nın Piemonte ile birleşmesinden yana ağırlık koyan Collodi, 1875 yılında Fransızca'dan XVII. yüzyılın Fransız

³⁸ Türkçe karşılığı: Floransa dergisi.

³⁹ Türkçe karşılığı: Sokak lambası.

şair ve yazarı Charles Perrault'nun *Kaz Annemin Öyküleri*⁴⁰ adlı masallarını çevirmekle kalmayıp ilk çocuk kitabı *Giannettino*'yu ardından da *Minuzzolo*'yu yayımlar.

İtalyan Birliği kurulduktan sonra politik çalışmalarını eğitim alanına kaydıran ve bundan böyle çocuk ve okul kitaplarına ağırlık veren Collodi'nin *Giornale dei bambini*⁴¹ adlı yayın organında 1881 ile 1883 yılları arasında sonradan dünyaca ünlenecek *Storia di un burattino*⁴² periyodik olarak yayımlanır. Tefrika, 1883 yılında *Pinokyo'nun Maceraları* başlığı altında tek bir kitap olarak çıkar. Eski başlık, Enrico

⁴⁰ Eserin Fransızca adı: *Contes de mamemel'oye*.

⁴¹ Eserin Türkçe karşılığı: *Çocuk Gazetesi*.

⁴² Eserin Türkçe karşılığı: *Bir Tahta Kuklanın Maceraları*.

Mazzanti⁴³,nin çizimleriyle birlikte bir kitapta yer alır. 1883 yılından sonra daha başka okul kitapları da yazan Collodi, 1890 yılında Floransa’da hayata gözlerini yumar.

Collodi’nin hayatı İtalyan Ulusal Birliği’nin kurulma mücadelesine adanmış bir hayattır. O bu uğurda muharebe meydanlarında bizzat çarpışmakla kalmaz mücadelesini bir yandan da kalemiyle sürdürür. Yazdığı çocuk ve okul kitaplarıyla yeni ulusal toplumun yurttaşları olarak yetişecek çocukların hayranlıkla izledikleri metinler bıraktığı gibi, dünya edebiyatına da unutulmayacak bir çocuk kitabı hediye eder.

---

⁴³ İtalyan illüstratör, 1850-1919.

4.3.2. Edmondo De Amicis (1846-1908)

1848 yılında İtalya'nın Liguria bölgesinde bulunan Oneglia'da dünyaya gelir. Tütün satıcısı olan babası, oğlunun adalet ve milli birlik normlarına göre bir eğitim almasını arzular.

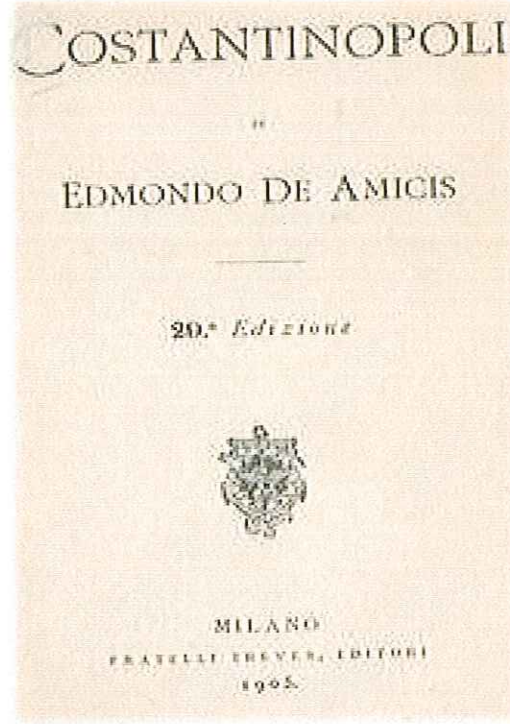
De Amicis, Cuneo'da eğitim görür, lise eğitimini Torino şehrinde alır ve yalnızca 16 yaşındayken Modena Askeri Akademisi'ne başlar ve oradan topçu subay olarak mezun olur. 1866 yılında Avusturya-İtalya savaşına katılır.

Ordunun yayın organı olan *L'Italia militare*'de askerlik hayatı üzerine çeşitli yazılar yazar; yirmi bir yaşına geldiğinde aynı yayın organında müdür olur. 1868 yılında askerlikle ilgili hikâyelerinden oluşan ilk kitabı *La vita militare*'yi (Askerlik hayatı), sonrasında da *Ricordi di Roma* (Roma Anıları) ve *Ricordi del 1870-1871* (1870-1871 Anıları) adlı hatıraları ile kısa hikâyelerini topladığı *Novelle* adlı eserini kaleme alır.

1870 yılı sonrasında askeri kariyerini bırakır ve gazeteci yazar olarak yeni çalışmalarına başlar. İtalya birliğinin sağlanmasının hemen ardından Avrupa'da yolculuğa çıkar. Gerçekleştirdiği her seyahati için bir eser kaleme alır. İzlenimlerini *Olanda* (Hollanda-1874), *Ricordi di Londra* (Londra Anıları-1874), *Marocco* (Fas-1876), *Constantinopoli* (İstanbul-1877-1878) ve *Ricordi di Parigi* (Paris Anıları-1879) adlı

eserlerinde yayımlar. İzlenimlerinde ülkelerin ekonomik, politik ve ahlaki değerleri üzerine yargılarda bulunmaz.⁴⁴

De Amicis, imparatorluk başkentindeki gezisinden izlenimlerini ve gözlemlerini 1874 yılında *Costantinopoli* (İstanbul) adlı eserinde yazar. De Amicis'in başyapıtlarından biri olan *İstanbul* mektuplardan oluşmaktadır. 1874 yılında kaleme alınmış olsa da editörü Trevis tarafından ancak 1877-1878 yılları arasında yayınlanmıştır.

---

⁴⁴ Ottavia Murru, *Storia dell'Editoria per ragazzi in Italia tra fine '800 e primo '900*, Roma, 2009, s.44.

Onu büyüleyen şehir İstanbul'dan bahsederken bu şehrin kuşlarını anlatır:

“Camiler, korular, eski surlar, bahçeler, saraylar, kuşlarla dolup taşmaktadır. Türkler için bu kuşların her birinin güzel bir manası veya hayırlı bir tesiri vardır. Kumrular sevdaları korur, kırlangıçlar yuva yaptıkları evleri yangından muhafaza eder, leylekler her kış Mekke'ye hacca gider, deniz kırlangıçları müminlerin ruhunu cennete götürür.”⁴⁵

Birçok okur, onun kitaplarını ezbere bilmektedir. “Zamanın edebi ve dünyevi değerleri üzerine iyi bir gözleme sahip olmak isteyenler için çok faydalı ve eğlenceli kitaplardır.”⁴⁶

De Amicis, editörü Treves'in tavsiyesi üzerine Latin Amerika'ya bir seyahat yapar ve izlenimlerini *Sull'Oceano* (Okyanusta) adlı eserinde yayımlar. Yazar, sosyal bir amaç doğrultusunda, bu eserinde, bir yandan yoksulluk, sefalet ve umutsuzluktan mecbur kalıp İtalya'yı terk edip Amerika'ya giden fakir göçmenlerin dayanılmaz acılarından bahsederken, diğer yandan birinci sınıfta yolculuk edenlerin kolay yaşamlarını gözler önüne serer.

⁴⁵ İleri, Selim, “Edmondo De Amicis İstanbul'da”, Zaman Gazetesi, 12 Temmuz 2008.

⁴⁶ Nicola Tranfaglia, Albertina Vittoria, *Storia degli editori italiani*, Roma-Bari, Laterza, 2000, s.176.

1883 yılında çocukluk duyguları ve anıları hakkında kaleme aldığı eseri *Degli Amici*'yi (Arkadaşlar) yayımlar. 1891 ve 1892 yılları arasında *Il primo maggio* (1 Mayıs) adlı eserini yazmaya başlar; dünyada ilk defa 1 Mayıs İşçi Bayramı 1890 yılında kutlanmıştır.

Yazar kimi zaman diğer yazarlar tarafından eleştirilir. Onu eleştiren yazarlardan biri de Giosue Carducci'dir. Genova halkı üzerine kaleme aldığı bir makalede Edmondo'nun yaratıcı olmaktan ziyade, betimleyici bir yazar olduğunu dile getirir.⁴⁷

Tüm bunların yanı sıra De Amicis 'usta bir yazar' olarak kendi eleştirisini de sunar. Uzun süre yeni, güçlü bir kitap yazmak ister ve bu arzusunu bir mektupla editörü Treves'e bildirir. Yazar için böylesi bir kitap gönülden gelmelidir.

Metin, sekiz yıl süresince kuluçkada kalır ve nihayet 1886 yılında büyük bir *kalp* İtalya'nın çocukları karşısına çıkar.

Cuore, olağanüstü bir başarı elde eder. *Çocuk Kalbi*'nden sonra İtalya'da çocuklar için kaleme alınan bir diğer ünlü eser ise *Pinokyo* olacaktır. Başarısı o kadar büyüktür ki yazarın ismini taşıyan kütüphaneler, okullar ve sokaklar vardır.

Çocuk Kalbi, okul için bir okuma kitabıdır ve herkes tarafından anlaşılır yapıdadır.

---

⁴⁷ Ottavia Murru, a.g.e., s. 46.

Yazar romanını bitirdiğinde, editörü Treves'e bir mektupta şöyle yazar: “[...] Ah! Fakir çocuklara nasıl seslenildiğini ve on yaşındaki kalplere nasıl hüznün ekildiğini okul kitapları basan fabrikatörler görecekler. Ulu Tanrım!”⁴⁸

Kitapta ortaokulda geçirilen bir sene konu alınır, farklı sosyal sınıflardan gelen bir grup sınıf arkadaşının tasviri yapılır. Kitapta yer alan en olumsuz karakter Franti'dir; ve De Amicis, yarattığı bu karakterle okuyuculara yaşamda sahip olunmaması gereken kötülüğe dair somut bir örnek sunar.

İtalya birliğine, birlik döneminde sahip olunan değerlere, duygulara ve vatan sevgisi üzerine kaleme alınmış bir eserdir. O dönemde İtalya tüm ülkede ortak milli birliği, ortak bir dil ve ortak bir kültür aracılığıyla sağlamaya çalışır.

İtalya'da en çok okunan yazar olur De Amicis ve 1891 yılında Sosyalist İtalya Partisi'ne katılır.

1905 yılında ilkokul için yeni programların yer aldığı *L'Idioma gentile* adlı eserini yayımlar ve bu eser aynı yıl 23 Mart günü Bakan Vittorio Emanuele Orlando tarafından bütün okullarda okutulmak üzere önerilir.

Bu yüzyılın sonunda bazı ailevi sıkıntılar yüzünden De Amicis siyasi çalışmalarını bırakır. 1898 yılında hem annesinin vefatı hem de oğlu Furio'nun intiharı gibi üzüntü dolu zamanlar geçirir. Eşiyle yaşadığı ayrılık ve oğlu Ugo'nun suçlamaları yüzünden tüm siyasi kimliğinden uzaklaşır;

⁴⁸ Pino Boero, Carmine De Luca, *La letteratura per l'infanzia*, Roma-Bari, Laterza, 2000, s.60.

ancak editörü Treves'in dostluğu yardımıyla yazın hayatındaki çalışmalarına yavaş da olsa devam eder ve onun yardımıyla hemen hemen bütün eserleri yayımlanır.

Vefatı Bordighera'da bir otelde beklenmedik bir zamanda yaşanır. Bu son, tüm ülke de çok büyük bir üzüntü yaratır.⁴⁹

---

⁴⁹ Ottavia Murru, a.g.e., s. 48.

4.3.3. Luigi Bertelli (1860-1920)

19 Mart 1860 yılında Floransa’da doğar. İlköğretim yıllarını dini eğitim veren okullarda geçirir. 1873 yılında babasının ölümüyle eğitimine ara verir ve Adriyatik kıyı şeridinde demiryollarında çalışmaya başlar. İlk olarak Rimini’de görev alır; sonrasında ise Foggia’ya yerleşir.

Yazarlık kariyeri, 1884 yılında, *Capitan Fracassa* adlı gazetenin yöneticisi olan L.A. Vassallo (Gandolin)’nun teklifiyle başlar. Gazetede yer alan siyasi yazıları yine kendisi tarafından yaratılan çizgi resimlerle yayınlanır. İğneleyici bir dile sahip olan makaleleriyle o dönemin siyasi yapısını hicveder. İtalya birliğinin savunucusu Giuseppe Mazzini’nin fikirlerine yakınlık duyar. Kendi kendini geliştirmiş, dikkatli bir gözlem yeteneğine sahip ve dönem olaylarını ince bir espri anlayışıyla yazıya döken Bertelli, makalelerini Vamba takma ismiyle yayımlar.

1887 yılında *Il Barba bianca* adlı bir almanak hazırlar. Bu eserde, gazetede basılan ve gerek kendisine gerek çalışma arkadaşlarına ait bir dizi hicivli makaleyi ve karikatürü bir araya toplar. Aynı yıl Francesco Crispi’nin başa geçmesiyle *Capitan Fracassa* gazetesi hükümet yanlısı olur. Bu nedenle Bertelli, gazete yöneticisi Vassallo ve diğer yazar arkadaşları E. Faelli ve L. Lodi ile birlikte merkezi yine Roma olan *Don Chisciotte della Mancia* adlı gazeteyi kurmak amacıyla *Capitan Fracassa*’dan ayrılır. Muhalif yazıların yer aldığı *Don Chisciotte della Mancia* gazetesi daha sonraları *Don Chisciotte di Roma* adını alır.

Bertelli, taşlama ve basın alanında önemli bir yere sahiptir. Kendi siyasi ve etik duruşuna karşıt olan konu ve olayları objektif ve doğrudan, kendine has taşlaması ve gülünç bir biçimde yermesi ona başarıyı getirir.

Karikatürleri olağanüstü güldürü yeteneğine sahiptir. Dönemin ideolojik rol modellerini, kişilere ya da durumlara karşı duran polemikleri, basit bir anlatımla ve taşlama sanatının ustalığıyla sunar.

1886-1890 yılları arasında Vassallo tarafından yönetilen ve resmedilen aylık güldürü yayını olan *Il Pupazzetto* adlı romanın redaksiyonunda yer alır. Aynı zamanda birkaç sayısını da kendi hazırlama imkânı olur. Tiyatro eleştirisi üzerine hazırlanan ve haftalık yayınlanan *Carrodi Tespi* adlı derginin karikatürlerini hazırlar.

1889 yılında, İtalyan bağımsızlık savaşlarına katılmış şair ve yazar Felice Cavallotti'nin ısrarı üzerine *Corriere italiano* adlı gazeteyi yönetmek ve onu demokratik bir yayın organı yapmak için doğduğu şehre döner. Ne yazık ki bu girişimi kısa bir sürede başarısız olur. *Corriere italiano* adlı gazeteden ayrılır ve her konuya olduğu gibi yer veren, tarafsız gazete *L'O di Giotto*'yu kurar. Dönem içinde yaşanan siyasi sıkıntılardan dolayı Bertelli, gerçekte yaratmak istediği yayın ortamına kavuşamaz ve gazetecilik mesleğine olan güvenini yitirir. Bu zorlu yılların ardından farklı bir ideale sahip olur: gençliğin eğitimi.

Ciondolino adlı çocuk kitabını Floransa'da yayınlar. Didaktik açıdan ilginç olan bu kitap akıcı ve çocuklar için kolay anlaşılır bir dile sahiptir. Yaramaz, söz dinlemez bir çocuk olan Gigino'nun hikâyesini anlatır. Gigino,

aylaklık ederek dolaşan karıncaları kıskanan bir çocuktur. Bir karıncaya dönüşerek onların dünyasında ne türlü zorluklar ve zorunluluklar olduğunu öğrenmek ister.

Bu kitap, İtalyan çocuk edebiyatının, fantastik ve eğlenceli bir biçimde oluşturulan bilimsel içerikli ilk romanıdır. Ahlaki ve toplumsal yaşam açısından da ayrı bir öneme sahiptir. Böceklerden oluşan roman karakterlerinin ve başkahramanın başından geçen olaylar bir yandan öğretici nitelikler taşıırken diğer yandan örnek teşkil edicidir.

Bertelli'nin kaleme aldığı eserler İtalyan eğitim tarihi içinde incelenirler. Yaşadığı dönemde eğitimcileri ve pedagogları ilgilendiren konular hakkında çalışır, çocuklara ve gençlere yönelik eğitimin yayılmasına katkıda bulunur.

1906 yılında kendisi tarafından kurulan ve yönetilen haftalık dergi *Giornalino della Domenica*'yı Floransa'da çıkarır. Çocuklar için hazırlanan ilk süreli yayın olmasa da İtalyan çocuk edebiyatında derin izler bırakan ve bu alana yenilikler getiren bir eserdir. Bertelli'nin çalışmaları açısından incelendiğinde ise büyükler için hazırladığı yayınlardan ona daha çok başarı getirdiği söylenebilir. İlk sayısı 24 Haziran'da çıkarılan bu dergi içerdiği karakteristik ve mizahi çizimlerle gençlerin vatandaşlık eğitimine yönelik daha gerçekçi, daha doğal örnekler sunar. O zamana kadar yalnızca büyükler için kaleme alınan ve medeni ve sosyal yaşam hakkında bilgiler veren yazılar, Bertelli'nin yarattığı bu yayın sayesinde çocuklara yönelik hale getirilmiştir.

Giornalino della domenica 23 Temmuz 1911 tarihine kadar ayakta durmayı başarır. Yetersiz tiraj sayısı, aykırı sesi ve rekabet nedeniyle yayını durma noktasına gelir. Tüm bunlarla başa çıkamayan derginin yayını sona erer.

İtalya birliğinin sağlama çalışmaları arasında ve o dönemin ağır koşullarına rağmen çocuklara ülke-millet-vatandaşlık gibi kavramları öğretmek, onları özgür bir birey olarak göstermek için yoğun çalışmalarda bulunan Bertelli, 1920 yılında geçirdiği sağlık problemlerine yenik düşer ve aynı yıl kasım ayında Floransa'da vefat eder.

5. İTALYAN ÇOCUK EDEBİYATINDA GIANNI RODARI

5.1.Gianni Rodari'nin Yaşamı (1920-1980)

Yazar, eğitim bilimi uzmanı ve İtalyan gazeteci olan Gianni Rodari, Çocuk Edebiyatı'nda birçok önemli eser yaratmıştır. Eserleri sayısız yabancı dile çevrilmiştir. 1970 yılında Andersen edebiyat ödülünü kazanır. Hikâyeler yaratma sanatının belli başlı teorisyenleri arasında bulunan başlıca eseri *Grammatica della fantasia*⁵⁰ ile “fantastik” temanın en büyük yorumcularından biridir. Gianni Rodari, 23 Ekim 1920 tarihinde Orta gölü kıyısında bulunan Omegna şehrinde dünyaya gelir. Babası Giuseppe Rodari, Omegna şehrinin en önemli caddelerinden biri olan Mazzini'de dükkânı olan bir fırıncıdır. İkinci evliliğini babasının dükkânında tezgâhtar olarak çalışan Maddalena Ariocchi ile yapar. Bugün, doğduğu evin sokağa bakan duvarı

üzerinde onu hatırlatan bir şilt bulunmaktadır. Ebeveynleri dükkânda durduğundan çocukluk dönemini Pettenasco'lu (Pettenasco: Piemonte bölgesinde Orta gölü civarında bir bucak) bir dadiyla geçirir. İlkokulun ilk dört senesini Omegna'da okur; ancak babasının ölümünden sonra annesinin memleketi olan Varese şehrinin

Gavirate bölgesine kendisinden bir yaş küçük olan erkek kardeşi Cesare Rodari ve annesiyle birlikte taşınır. 1930'dan 1947'ye kadar burada yaşar. Gianni Rodari dokuz yaşındadır. Ufak tefek ve utangaç bir karaktere sahip bir

⁵⁰ Eserin Fransızca adı: Hayal gücünün/İmgelemin Dilbilgisi

çocuktur. Bu nedenle yaşlılarından uzak bir çocukluk geçirir. Annesi, eşinin dükkânını Gianni'nin üvey kardeşi (babasının ilk evliliğinden olan oğlu) Mario'ya bırakır. 1931 yılında annesi Gianni'yi Milano'nun bölgelerinden biri olan Seveso'da San Pietro Martire'nin Katolik Rahip okuluna sokar. Gianni kısa zaman içerisinde okulda büyük bir başarı kazanır; ancak kısa süre içerisinde bunun oğlu için iyi bir eğitim olmayacağını anlar ve 1934 yılında onu İnsan Bilimleri Lisesi Magistrali'ye yazdırır. 25 Şubat 1937'de doğrudan sınavları almak ve yaz dönemine katılmak için çalışmaları bırakır ve böylece bir sene kazanır. 1935 yılından itibaren Katolik Hareket içinde görev alır. Bir sonraki sene içerisinde Katolik çalışmalara adar kendini. 1936 yılında *L'azione giovanile* adlı Katolik haftalık dergide sekiz hikâyesi yayınlanır ve Mon signor Sonzini tarafından yönetilen *Luce* dergisinde çalışmaya başlar. 1937 yılı büyük değişikliklerin olduğu bir dönemdir. Mart ayında Katolik hareketin Gavirатели (Lombardia bölgesinde bulunan bir şehir) gençler kolu başkanlığını bırakır ve bu dönemden itibaren dergi çalışmalarıyla olan ilişkisi azalmaya başlar. İlkbahar ve yaz arasındaki dönemde en büyük uğraşı kendi çalışmaları olur. Ve sadece 17 yaşındayken öğretmenlik diplomasını alır. Aynı yıllar içerisinde çok okumaktadır; ve bu dönem aynı zamanda müzik tutkusunun yoğun olduğu yıllardır. Gianni Rodari üç yıl boyunca keman dersi alır. Birkaç arkadaşıyla birlikte trio kurar ve bölgede bulunan küçük meydanlarda, avlularda ve meyhanelerde çalmaya başlarlar. Ancak annesi bu hususta ona destek olmaz. Entelektüel merakı çoğaldığından Nietzsche, Stirner, Schopenhauer, Lenin, Stalin ve Trotskij gibi düşünürlerin eserlerini okumaya başlar. "Bu eserler, -diye yorumlar- iki sonuca sahiptir: bilinçli bir

şekilde korporatizmi eleştirmeye ve dünya görüşü olarak Marksizm hakkında meraklandırmaya beni taşıması.”

1938 yılında Almanya’dan kaçmış Yahudi alman bir ailenin yanında Sesto Calende’de⁵¹ dadılık/eğitmenlik yapar.

1939 yılında Milano Katolik Üniversitesi’nin Yabancı Diller Fakültesi’ne kaydını yaptırır, ancak birkaç sınava girdikten sonra mezuniyetini almadan bu fakülteden ayrılır. Aynı dönemde Brusimpiano, Ranco ve Cardana di Besozzo gibi, Varese’nin çeşitli kasabalarında öğretmenlik yapar.

Kendisinin de söylediği gibi gençlik döneminin getirdiği farklı bakış açıları nedeniyle okul ona başarı getirmez. Her şeyden önce kendi eserlerini düzeltmekte ona yardımcı olan imgelem/düş, çocuklar tarafından kullanılan eğlenceli bir okuldur. Bu, Rodari’nin karakteristik temel özelliklerinden biri olan bu öge ve okuyucularının karşısına her zaman aynı özgünlükle çıkacaktır.

1940 yılında İtalya İkinci Dünya Savaşı’na girdiğinde sağlık sıkıntılarından dolayı, durumu askere alınamaz olarak açıklanır ve askere çağırılmaz. Bununla birlikte öğretmenlik için düzenlenen bir sınavda başarılı olur ve Uboldo’da geçici öğretmen olarak çalışmaya başlar. Bu süreç zor

---

⁵¹ Lombardia bölgesinin Varese belediyesine bağlı bir kasaba.

şartlar altında geçen bir dönem olarak Gianni Rodari'nin hayatında yerini alır. Faşist Parti'ye kaydolur ve orada çalışmayı kabul eder. Savaş döneminin

dramatik olayları onu kişisel olarak derinden yaralar. En iyi iki arkadaşını kaybetmesi (Nino Bianchi, İkinci Dünya Savaşı başlarında Akdeniz'de meydana gelen deniz kazasında batan Calipso adlı gemide vefat eder, Amadeo Marvelli ise Rusya

seferinde vefat eder) ve Almanya'da nazi toplama kampında erkek kardeşinin zorla tutulması, Rodari'de büyük bir travma yaratır ve Lombardiya Direniş Harekatıyla iletişime geçer, üniformasından kurtulur ve kaçak hareketin içine girer; böylece 1 Mayıs 1944 tarihinde kaydolduğu İtalyan Komünist Partisi'ne yakınlaşır.

25 Nisan 1945 tarihindeki Kurtuluş'tan sonra Lombardiya'da gazetecilik kariyerine başlar. Önceleri o dönemin teksir gazetesi *Cinque Punte* 'de sonrasında ise Varese'de *L'Ordine Nuovo* adlı dergiyi yönetir. Aynı dönemde Francesco Aricocchi takma adıyla çıkardığı hikâyelerini ve halk destanlarının birkaç kopyasını yayımlar. 1947 yılında Milano *L'Unità*'da⁵² hikâyeleri yer alır. İki yıl sonra yine aynı dergide *La domenica dei piccoli* (Küçüklerin Pazar Günü) başlıklı sayfayı düzenlemeye başlar.

---

⁵² İtalyan Komünist Partisi'nin yayın organı.

1950 yılında Milano'dan ayrılır ve Roma'ya gider. Dina Rinaldi ile birlikte çocuk gazetesi *Pioniere*'yi⁵³ kurar ve yönetir. Yayınlanması sona erene kadar yaklaşık on yıl kadar bu çalışmaya destek verir. 1951 yılındaki soğuk savaş süresince ilk pedagojik kitabı *Il manuale del Pioniere* yayınlandıktan sonra Vatikan tarafından aforoz edilir. Dahası, kilise tarafından *Pioniere* ve Gianni Rodari'nin kitapları yakılır.

25 Nisan 1953 tarihinde Modena'lı Maria Teresa Ferretti ile evlenir. Ferretti, Demokratik Halk Cephesi'nin sekreterliğini yapmaktadır ve 13 Aralık 1953 tarihinde *Avanguardia*'yi⁵⁴ kurar. 1956 yılında bu çalışma sona erer ve Pietro Ingrao'nun davetiyle *Unità*'ya döner (1956 Eylül ayından 1958 Aralık ayına kadar). 1957 yılında Paola ismini verdikleri bir kız çocukları olur.

1954 yılından itibaren yaklaşık bir on beş yıl kadar sayısız diğer birçok yayına katkıda bulunur. Günlük ve haftalık yayınlar için makaleler yazar; çocuklar için kitaplar ve kısa yazılar hazırlar. Bununla beraber ancak 1957 yılında Albo'ya⁵⁵ girer. 1958 yılının Aralık ayında uzman gazeteci olarak *Paese Sera*'ya geçer ve aynı dönemde *Giocagìò* adlı çocuk programının yazarı olarak RAI ve BBC ile çalışmaya başlar.

Çocuklarla ilgili gerçekleştirdiği yoğun çalışmalar sebebiyle 1966'dan 1969 yılına kadar Rodari kitap yayınlamaz. Fiziksel şartları ve yoğun çalışma temposu nedeniyle bu dönem onun için oldukça çetin geçer.

---

⁵³ İtalyan Öncüler Derneği'nin haftalık yayını.

⁵⁴ İtalyan Genç Komünistler Derneği'nin sosyo-politik dergisi.

⁵⁵ İtalyan Gazeteciler Birliği.

1968 senesinde *Paese Sera*'dan sıkılır ve Einaudi'nin teklifini kabul etmeyi düşünür; böylece Editori Riuniti (İtalyan Komünist Partisi'ne yakın duran bir yayınevi) ile birlikte kitaplarını yayınlatabilecektir ancak Torino'ya taşınacak olması, kısa zaman önce Gianicolense bölgesine taşınmış olmasından, eşinin iş durumundan dolayı ve okul çağındaki kızlarına ev değiştirme travmasını yeniden yaşatmak istemediklerinden Roma'da kalmaya devam eder. Ada Gobetti'nin ölümünden sonra *Giornale dei genitori*'nin yönetim görevini üstlenir. 1970 yılında Hans Christian Andersen edebiyat ödülünü kazanır. Yazarlar dünyasında bu ödülü almaya hak kazanan tek İtalyan yazar olur.

1973 yılında pedagojik başyapıtı *Grammatica della Fantasia; introduzione all'arte di inventare storie*⁵⁶ yayınlanır. Öğretmenlere ve ebeveynlere yönelik bir denemedir. “Benelux” takma adıyla *Paese Sera*'da çok takip edilen günlük makaleler yayınlar. Birçok defa, kitaplarının tüm devlet okullarında okutulduğu Sovyetler Birliği'ne gider. Aynı zamanda Çin ve Bulgaristan'a da gerçekleştirdiği seyahatleri vardır.

1980 yılının başlarına kadar gazeteci olarak gerçekleştirdiği çalışmalarına devam eder ve İtalyan okullarında öğretmenler, ebeveynler, öğrenciler, çocuklar için tiyatro gruplarıyla birçok toplantıya ve konferansa katılır. Barışsever metinleri Sergio Endrigo ve diğer İtalyan sanatçılar tarafından müziklendirilir.

---

⁵⁶ Eserin Türkçe karşılığı: *İmgelemin Dilbilgisi; hikâyeler yaratma sanatına giriş*.

10 Nisan 1980 tarihinde Roma’da damar tıkanıklığı yüzünden sol bacağından ameliyat olması gerektiğinden kliniğe yatırılır. Ancak dört gün sonra 14 Nisan günü ani tansiyon düşmesi sebebiyle vefat eder. Öldüğünde 59 yaşındadır. Külleri Verano Mezarlığı’na gömülür.

Hayal gücü ve özgünlüğüyle ünlü bir gazeteci ve yazar olan Gianni Rodari, hikâyeleri, tekerlemeleri ve şiirleri aracılığıyla çocuk edebiyatının gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Önemli eserleri arasında *Filastrocche in cielo e in terra*, *Il libro degli errori*, *Favole al telefono*, *Il gioco dei quattro cantoni*, *C'era due volte il barone Lamberto* adlı kitapları yer almaktadır. *La freccia azzurra* adlı kitabı 1996 yılında yine kitabıyla aynı adı taşıyan bir animasyon türü filme uyarlanmıştır. 1961 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nde (SSCB) *Cipollino* (Soğan Oğlan) adlı kitabı çizgi film olarak yayınlanmıştır.

5.2. Rodari'nin Anısına Gerçekleştirilen Çalışmalar

Ölüm yılı olan 1980'den itibaren Gianni Rodari'den bahseden birçok eser yazılmıştır ve onun adını taşıyan sayısız park, sirk, kütüphane, oyun alanı, anaokulu ve ilkokul kurulmuştur. En önemlileri arasında yerini alan “Rodari Parkı” memleketi Omegna'da bulunmaktadır. Roma'da ise kendi adını taşıyan halk kütüphanesi Roma VII Belediyesi'ne bağlı Tor Tre Teste'de bulunur.

2010 yılında doğumunun 90. yılı, Andersen edebiyat ödülünü alışının 40. yılı ve ölümünün 30. yılı anısına İtalya'da ve yurtdışında sayısız girişim düzenlenmiştir. Bunların arasında 1970 yılında aldığı Andersen edebiyat ödülünün yanı sıra 1960 yılında aldığı Prato ödülü ve 1965 yılında aldığı Catello ve Rubino ödülleri de bulunmaktadır.

Adının verildiği birçok meydan ve cadde olsa da memleketi Omegna'nın başlıca meydanlarından biri olan “Gianni Rodari Meydanı”nın karşısına onun anısına bir de “Düş Parkı” kurulmuştur.

5.3. Maria Teresa Ferretti ile Gianni Rodari Üzerine

Maria Teresa Ferretti, Gianni Rodari'yi 1948 yılında Modena'da tanır. Maria Teresa o dönemde Modena'da Fronte Demokratik Halk Partisi grubunun parlamenterlerinin sekreterliğini yapar, Rodari ise aynı şehirde düzenlenen özel bir davete katılır. Böylece, aşına olunan tüm diğer aşk hikâyelerinde olduğu gibi karşılaşır ve tanışır. Bir yıl sonra 1949'da tarım yapan ve daha iyi çalışma şartları ve iş sözleşmelerinde iyileştirme isteyen işçiler için *Terra e non più guerra* diye adlandırılan bir toplantı düzenlenir. Rodari'nin de bu toplantıya davet edilmesiyle bir kez daha bir araya gelirler ve birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı bulurlar. 1950 yılında ise Rodari, *Il Pioniere*'yi yönetmesi için Roma'ya çağrılır. Maria Teresa da iş sebebiyle başkenttedir. Orada yeniden karşılaşan ikili 1953 yılında evlenirler. Evliliklerinden dört sene sonra ise kızları Paola dünyaya gelir.

Roberto Lovattini'nin Maria Teresa Ferretti ile Gianni Rodari hakkında yaptığı röportaj aşağıda verilmiştir:

- Sayın Maria Teresa, Gianni Rodari nasıl bir adamdı?

Âlim, ciddi ve yaptığı işlere derinden bağlı bir kişiydi. Kendi fikirlerinden daima emin; ancak aynı zamanda da tartışmalardan her zaman kaçınırdı. Kendi içine dönük olsa da diğer kişilerle beraber olmaya çabalar, onu çevreleyen gerçekliği anlamaya çalışırdı. Tanıştığı kişilerle konuşarak çok zaman geçirirdi. Her

zaman yanında taşıdığı bir not defteri olurdu ve tanıştığı kişilerle yaptığı sohbetlerden çıkardığı fikirleri, karşılaştığı değişik görüşleri not alırdı. En iyi fikirlerin en beklenmedik anda geldiğine inanırdı. Onları unutup yitirmemek için de her zaman hazır olmayı isterdi. Yanında taşıdığı bu not defterine Ideario (Fikir günlüğü) ismini vermişti ve onu asla yanından ayırmazdı. Alelacele not aldığı fikirlerin ona en iyi istenci sunacağına inanırdı.

▪ Gianni Rodari evde nasıl bir kişiydi?

Gazetecilik mesleği yüzünden düzensiz mesai saatleri vardı. Sık sık seyahatlerde bulunurdu. Şefkatli bir kişiliği vardı ve gönüllü bir şekilde evde vakit geçirmek istese de işleri buna çok müsaade etmezdi.

▪ Gianni Rodari'nin çocuklarla ilişkisi nasıldı?

Herkesle nasıl konuşuyorsa çocuklarla da aynı şekilde iletişime geçer, sohbet ederdi. Onların hikâyeleri, arzuları, hayalleri nasıl anlamaya çalışırdı. Hikâyeler yaratma ve kelimelerle oynama yeteneğini kullanarak çocukların ilgisini nasıl çekeceğini her zaman çok iyi bilirdi. Onun için her çocuk sahip olduğu düşleriyle keşfedilmesi ve tanınması gereken yeni bir dünyaydı.

▪ Yazdığı kitaplar hakkında sizin de görüşlerinizi ister miydi yoksa her şeyi yalnız başına mı yapmayı tercih ederdi?

Projeleri ve fikirleri hakkında elbette benimle de konuşurdu. Benimle olduğu kadar arkadaşlarıyla paylaşmak hoşuna giderdi.

Yazmayı düşündüğü şeyleri anlatmaktan keyif alırdı. Kendisine yapılan eleştirileri ve yorumları olgunlukla kabul ederdi. Tabi ki bütün eleştirileri de kabullenmezdi.

Çocuklara yönelik hikâyeler yazmak onun için her zaman çok eğlenceliydi. Tamamladığı her eser, onun hayallerinin gerçekleşmesine yönelik büyük birer adımdı.

İlk kitaplarını evde aile arasında eliyle yazardı, bense onları daktiloda yeniden kopyalardım. Gianni, fikirleri herkes tarafından tam olarak anlaşılamadığı için ilk hikâyelerini basmakta farklı sıkıntılar yaşıadı.

▪ Kabul görmeyen fikirleri nelerdi?

Günlük sıkıntılardan bahsediyor olmasını, çocuklara gerçeğı söylemesini, gerçeklikleri doğrudan aktarmasını saymazsak aslında herkes tarafından kabul görüyordu. Hatırlayacağıımız gibi o dönemde çocukların gerçek dünya sıkıntılarıyla yüzleşmesi tercih edilmezdi.

O ise gerçek olaylardan yola çıkardı ve her gün vuku bulan ve aile içinde de yaşanan olaylara fantastik bir boyut kazandırırđı.

▪ Okul dünyasından kimlerle ilişkisi vardı?

Çocuklarla kendi yarattığı iletişim biçimini kullanan ve düş dünyasına değeri veren farklı öğretmenlerle ilişki içindeydi. Davet edildiğinde elinden geldiğince okullara gider, çocuklarla yapılan toplantılara ve buluşmalara katılırdı.

Eğitim için değerli çalışmalarda bulunan bir öğretmenler birliği olan Movimento di Cooperazione Educativo'yla (Eğitim İşbirliği Hareketi) gönülden bir bağlılıkla çalışmalarda bulunurdu.

■ Sizce Gianni Rodari'nin fikirlerine hala ihtiyaç duyulmakta mıdır?

Kesinlikle öyle olduğunu düşünüyorum. Ancak bunu tabi ki uzmanlara, hala Rodari'nin tekerlemelerini, hikâyelerini okuyan ve sonrasında kendi başlarına hikâyeler yazma tutkusuna sahip çocuklara danışmak gerekir.⁵⁷

⁵⁷ R. Lovattini, M.R. Losi, L. Pattarini, "Giocar Narrando Parlar Narrando" Rodari e La Fantastica, Atti del Convegno, Piacenza, 25-29 Maggio 2011, s. 51.

İtalyanca karşılığı: "Signora Maria Teresa, che uomo era Gianni Rodari? Era una persona seria, saggia e impegnata. Era sicuro delle proprie idee, ma non ricercava le polemiche. Era riservato, ma era desideroso di stare insieme alle persone e cercava di capire la realtà che lo circondava. Passava molto tempo a parlare con le persone che incontrava e portava sempre con sé un blocco degli appunti, dove si annotava tutte le idee e gli stimoli che gli venivano. Sapeva che le idee migliori vengono quando meno te l'aspetti e voleva essere pronto per fissarle senza correre il rischio di dimenticarle. Aveva definito questo blocchetto "Ideario" e non se ne separava mai. Era convinto che quelle idee che annotava in modo frettoloso potevano dargli degli ottimi spunti.

Come era Gianni Rodari in casa? Con il suo lavoro di giornalista aveva orari impossibili e spesso era in giro in quanto inviato speciale. Era affettuoso e in casa stava volentieri, ma non gli riusciva molto per via dei suoi impegni.

Come era Gianni Rodari con i bambini? Si metteva a parlare con loro come si parla con tutte le persone. Cercava di capire quali erano le loro storie, i loro desideri, le loro fantasie. Poi trovava sempre il modo di interessarli con quella sua capacità di proporre l'invenzione di storie e di giocare con le parole. Ogni bambino con i suoi sogni era un modo nuovo da esplorare e conoscere.

Le chiedeva il parere sui libri che scriveva e preferiva fare tutto da solo? Certamente mi parlava delle sue idee e dei suoi progetti. Parlava volentieri con me e anche con i suoi amici. Gli piaceva raccontare quello che pensava di scrivere e accettava con umiltà le critiche e i suggerimenti. Naturalmente non sempre li approvava, ma rifletteva su quanto gli si diceva. Per lui scrivere storie destinate ai bambini era un divertimento. Ogni libro ultimato era un grande passo verso la realizzazione dei suoi sogni. Poi o i suoi primi libri sono nati artigianalmente in famiglia, dato che io, allora, gli ricopiavo i suoi scritti a macchina. Per pubblicare le sue prime storie Gianni ebbe diverse difficoltà, in quanto le sue idee non erano ben viste da tutti.

Quali erano le idee che non erano ben accettate? Il fatto che lui parlava dei problemi di tutti i giorni, diceva ai bambini la verità, parlava di cose reali e in modo diretto, ma anche comprensibile da tutti. Ricordiamoci che a quei tempi si preferiva che i bambini non affrontassero i problemi reali della vita, poiché si diceva che non competeva loro. Lui partiva dai fatti reali e riusciva a dare una dimensione fantastica a quello che avveniva ogni giorno, anche in famiglia.

Con chi aveva rapporti nel mondo della scuola? Aveva rapporti con diversi insegnanti che apprezzavano il suo modo di porsi con i bambini e di valorizzare la fantasia. Quando poteva, ed era invitato, andava nelle classi a incontrare i bambini. Aveva stabilito un rapporto di stima e di collaborazione con il Movimento di Cooperazione Educativa, un'associazione di insegnanti che ha fatto molto per la scuola.

C'è ancora bisogno delle idee di Gianni Rodari? Io penso proprio di sì, ma questo dovresti chiederlo agli esperti e ai bambini che leggono ancora le sue filastrocche e le sue storie e poi si appassionano a provare a scriverle da soli."

5.4. Gianni Rodari ve Sinema

Gianni Rodari'nin eserleri incelendiğinde, Avrupa'da, Doğu'da ve bir zamanlar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin etkisi altında kalan ülkelerde çeşitli sinematografik çalışmalar insanların karşısına çıkar.

1959 yılından itibaren *Cipollino* 'nun (Soğan Oğlan) ilk sinematografik versiyonu başta SSCB olmak üzere sonrasında Gürcistan'da gerçekleştirilmiştir. Televizyon için hazırlanan bu film *Chipollinos Tavgadasavali* adını taşımaktadır.

1962 yılında Macaristan televizyonu için Ilona Katcis yönetmenliğinde *Hagymacska*, 1969 yılında SSCB'de Anatoly Petrov yönetmenliğinde *Rasseyanny Dzhovanni*, 1972 yılında yine SSCB'de Tamara Lisitsian yönetmenliğinde *Chipollino*, 1984 yılında Macaristan televizyonu Rodari'nin *Torta in cielo* (Gökyüzünden Gelen Pasta) romanı için József Békés ve Frenc Sic'in yönettiği *Torta Az Egen* gibi filmler üretilmiştir.

Sovyet gösteri dünyasında, Rodari'nin en çok takip edilen karakteri *Cipollino* olmuştur. 1974 yılında, librettosu Gennady Rykhlov tarafından yazılan, müzikleri Karen Khachaturian tarafından düzenlenen ve koreografisini Genrik Alexandrovich Maiorov'un hazırladığı üç perdelik bir bale temsili sahnelenir.

Rodari'nin eserlerinden esinlenerek gerçekleştirilen diğer sinema çalışmaları ise, Katalan televizyonu için 1981 yılında hazırlanan *Quitxalla* adlı dizinin bir bölümü, 1995 yılında İspanya'da Carlos Alberto Alonso tarafından yönetilen *Ave Fenix*, 1997 yılında Jurgen Brauer tarafından yönetilen *Lorenz Im Land Der Lunger* (L'isole delle bugie/Yalan adaları)'dır.

İtalya'da ise yalnızca iki üretim yapılmıştır. Biri Didi Perego, Paolo Villaggio ve Lino Del Frà'nın yönettiği ve günümüzde artık izlenmesi mümkün olmayan *La torta del cielo*, diğeri ise Enzo D'Alò tarafından çizimleri, Paolo Conte tarafından müzikleri gerçekleştirilen ve Dario Fo ile Lella Costa'nın seslendirdiği *La freccia azzurra* (Mavi Ok)'dır.⁵⁸

---

⁵⁸ R. Lovattini, M.R. Losi, L. Pattarini, *ibid.*, 2011, s. 21.

5.5. Gianni Rodari ve Televizyon

Gianni Rodari, günümüz diliyle ifade etmek gerekirse, aynı zamanda bir multi medya yazarıydı. Günlük ve haftalık yayın organlarında çalıştığı gibi radyo ve televizyon için de çalışmalarda bulunmuştur. Rai televizyonu tarafından üretilen *Il paese di Giocagiò* (Giocagiò'nun Ülkesi) adlı çocuk programının Lele Luzzati ile birlikte yaratıcısı olmuştur.

70'li yıllarda televizyonda yayınlanan çocuk programları arasında önemli bir yere sahiptir. Rodari'nin bu çalışmaya dâhil olması ve katılımıyla gerçekleşen yönetsel değişiklik, o dönemde televizyonda yer alan diğer programlara nazaran yenilikçi unsurları programa taşımıştır.

Bahçıvan Ippolito Pizzetti, müzisyen Stefano Torossi, Enrico Luzi'nin seslendirdiğı Bay Coso, Enrico Urbini'nin seslendirdiğı konuşan at ve Ressam Buendia gibi kahramanlar, o dönemde çocuk olup bu yayını izleme şansına sahip olanların aklında yer etmiştir.

5.6. Gianni Rodari ve Çizgi Romanlar

1951 yılında İtalya’da sinematografik çalışmalar çeşitli aşamalardan geçerken çocuklara yönelik kaleme alınan kitaplar, hikâyeler ve resmedilen çizgi romanlar özel bir dönemden geçiyordu.

O dönemin çocukları, bir taraftan savaş sonrası yeniden yapılanmaya çalışan İtalya’daki zorlukların tam ortasında bulunurken diğer taraftan seçebilme özgürlüğünün tadını çıkarıyorlardı. Örneğin; kilise okullarına gidenler *Il Vittorioso* adlı çizgi roman dergisini okuyabiliyorlardı. Laik bir aileden gelen çocuklar *Il Corriere dei Piccoli*’yi ya da *Topolino*’yu seçebiliyorlardı. Komünist görüşlere riayet eden ailelerin çocukları ise *Il Pioniere*’yi tercih ediyorlardı.

Gianni Rodari, çizgi romanlar için düşündüklerini şu cümleleriyle ifade eder:

“Her defasında, o ya da şu sebeple, çizgi romanların yasaklanması gerektiği konuşulur durur. Kitapları bir işkence aracından ziyade bir keşif aracına dönüştürmek artık daha yararlı olmaz mı? Bir çocuk okula çizgi roman getirdiğinde, onu yırtıp atmak yerine öğrenci ve öğretmen arasında bir ‘arabulucu’ gibi kullanmak daha doğru olmaz mı? Onları birlikte okumak, beraberce tartışmak ve çocuklara izin istemeden istediği her an kürsüde durup konuşabilen bir yetişkinden daha fazla konuşma hakkı tanımak, karşılaştırmak

yapmak, gerçek bir merakın doğuşuna imkân vermek. İşte bu noktada çizgi romanları okulda da görmek isterim. Çünkü çizgi romanlar olayları olduğu gibi sunarlar. Bu nedenle gerçekçidirler.”⁵⁹

---

⁵⁹ R. Lovattini, M.R. Losi, L. Pattarini, *ibid.*, s. 26.

5.7. Gianni Rodari'nin Eserleri

Rodari, sade ve akıcı bir dile sahip eserleri, ezberlenmesi kolay, akılda kalıcı tekerlemeleriyle çocuk okuyucuların karşısına çıkar. Kendine has stili çocuklar kadar yetişkinlerin de hafızasına etkili bir şekilde işler. Tabi ki yetişkinlerin Rodari'yi ve eserlerini algılayışı çocuklara nazaran daha farklı bir biçimde olur. Çocuklar için zor olan şeyleri algılamak bir yetişkine göre daha kolay olacaktır. Ne de olsa dünyayı gözlemlemeleri bir yetişkinin sahip olduğu deneyimlerden yoksun, ön yargısız ve saf bir biçimdedir. Rodari de çocuklara has bu özellikleri temele yerleştirerek kaleme alır eserlerini. Örneğin, çocuklar için yazdığı dilbilgisi konularını akılda kalıcı ve basit bir şekilde tekerlemeleriyle bağdaştırır. Böylece eğitim alanında eğlenceli denilebilecek bir yöntem yaratır. Çocukları, onlar için sıkıcı ve disiplin yüklü eğitim hayatından uzaklaştırır; okul anlayışını onların kafasında değiştirir.

Çoğu edebiyatçı, ölümünden yirmi yedi sene sonra bile İtalyan kültüründe ve okul hayatında sahip olduğu bu önemli rolün gerektiği gibi tanıtılmadığını düşünür ve onu İtalya Cumhuriyeti'nin en mühim entelektüelleri arasında görür.

Daha önce hiç yer verilmemiş konuları kaleme alan çocuk edebiyatı yazarı Gianni Rodari, hikâye ve tekerlemelerinde bahsettiği toplumsal ve ahlaki konularla 1900'lü yılların eğitim sisteminde ve edebiyat tarihi kapsamında farklı bir figür yaratmış olur.

Kişiliği göz önünde bulundurulduğunda Rodari, keskin zekâlı ama bir o kadar da kendi kabuğuna çekilmiş bir mizaç çizer. Duygularını ve

heyecanlarını yansıtmayı tercih eden bir yapıda değildir. Ele alınması, üzerine konuşulması ve tartışılması zor olan konulara ise her zaman berrak bir dille kendini dışa vurur. Utangaç karakter yapısının izlerini çocukluk çağından itibaren taşır. Kişiliğine dair bahsedilen bu yargılar arkadaşı Enzo Petrini'ye yazdığı mektuplarda yer alır. Örneğin 70'li yıllarda Petrini'ye gönderdiği bir mektupta şöyle yazar:

“[...] ben özeleştiri yazıyorum; ancak aynı zamanda da çocukluğumda aldığım Katolik eğitimimden bana kalan çok az şeyden sadece bir tanesi ama en değerlisi olan “vicdan azabını” düşünüyorum.[...]”⁶⁰

Ergenlik döneminde yaşadıklarını ve hissettiklerini kimseyle paylaşmadığı düşünülür; ancak kimi zaman eserlerine yansıyan ve de okuyucunun karşısına çıkan kişiliğinin bu yönü, babasını kaybetmesine ve annesinin sert ve titiz mizacıyla yarattığı dini varlığının baskın olmasına bağlanır. Rodari'nin o döneme dair hissettikleri, yaşadıkları, kısaca sözü edilen gençlik dönemi, kişiliğine yönelik bu bilgilere yine aynı dönem içerisinde arkadaşlık yaptığı ve genç yaşta kaybettiği Nino Bianchi ve Amedeo Martelli'yle yazışmalarından ulaşılır.

---

⁶⁰ İtalyanca karşılığı: “[...] Jioscrivo “autocritica” ma penso anche “esame di coscienza”, una delle pochissime cose, ma preziose, che mi sono rimaste della mia formazione cattolica nell’infanzia”. E. Petrini, M. Argilli, C. Bonari, Gianni Rodari, Giunti Marzocco, 1981, s.12.

Rodari, kendini yalnızca eserlerinde ifade eden bir ozan değildir; olağandışı bir zekâya sahip, melankolik, hünerli ve düş dünyası engin bir kişiliktir. Duygularını yazarak dışa vurur; dahası yazarak kendi özgürlüğünü yaratır. Görev aldığı farklı işlerde dahi yazı yazmak, yazarak yaratmak ve edebiyat dünyası içinde kaybolmak için kendine zaman yaratır. Öyle ki tatil günleri ve/veya dönemleri onun için yazmak ya da bir kitap bitirmek anlamına gelirdi. Çocuklar için gerçekleştirdiği çalışmalar ise onun için bir nevi keyifli dinlenme zamanlarıdır. Yalnız kalmayı tercih etse de arkadaşlarıyla geçirdiği vakitlerde fikir alışverişlerinde bulunmaktan keyif alırdı.⁶¹

Ölümünden bu yana yaklaşık çeyrek yüzyıl geçmesine rağmen bıraktığı eserleriyle yalnızca İtalya'da değil tüm dünyada genç okuyucularıyla buluşur Rodari. Yapılan birçok yenilik ve gerçekleşen birçok değişiklik olsa da Omegna'lı yazar, konuyu ele alma biçimi ve kendine has yarattığı retorik düzenle daima ilerici ve modern bir anlayışa sahip olmuştur. Görünümsel metaforun yaratıcısı ve kendisinden sonraki dönemlere ait bilgi ve teknolojilerin kullanımına yönelik konuların önceden habercisi olarak algılanmıştır. Günümüz yaşamında karşımıza çıkan kişisel çıkar ve tüketim tutkusu gibi konuları yaşadığı dönem içerisinde öngörmüştür. Kendini çocuklara, onların eğitime ve onlar için üretime adanmış yazar, bu öngörülerine eserlerinde yer verir. Hala güncelliğini koruyan ve hem çocuklara hem yetişkinlere yönelik bir mesaj bırakmayı başarır. İletmek istediği şey ister çocuk ister yetişkin olsun kişilerin büyük tutkularından

---

⁶¹ M. Argilli, *Gianni Rodari, Una biografia*, Torino, Einaudi, 1990, s.43-44.

beslenmeleri, küçük erdem savaşları içinde yer almamaları ve büyük düşünmeleridir. Çocuklara zor olanı yapmayı göstermeye ve öğretmeye çalışır. 1979 yılında yayınlanan *Parole per giocare* (Oynamak için kelimeler) adlı eserinde *Lettera ai bambini* (Çocuklara mektup) adlı şiirinde bu görüşüne yer verir.

Çocuklara mektup

Zor olan şeyleri yapmak

Zordur:

Sağır birine konuşmak,

Kör birine bir gül göstermek.

Zor şeyleri yapmayı

Öğrenin çocuklar.

Kör birine yardım edin,

Sağır biri için şarkı söyleyin,

Özgür olduklarını zanneden köleleri

Özgürleştirin.⁶²

---

⁶² İtalyanca karşılığı: “È difficile fare / Le cose difficili: / Parlare al sordo, / Mostrare la rosa al cieco / Bambini, imparate / A fare le cose difficili: / Dare la mano al cieco, / Cantare per il sordo, / liberare gli schiavi / che si credono liberi.”

Ekonomik, sosyal ve kültürel alanda derin değişiklikler yaşıyan, her geçen gün daha çok etnik yapıli ve çok ırklı toplumlara sahip olan ülkelerde, bugün, Rodari'nin yaptıkları ve yarattıkları, birçok farklı sıkıntıya yönelik çözüm sunmakta ve ışıık tutmaktadır.

1943 yılında bir yandan öğretmenlik yaparken diğer yandan Milano Katolik Üniversitesi'nde dil eğitime başlayan yazar, iki arkadaşıyla beraber bir müzik grubu kurar. Katıldıkları çeşitli etkinliklerde tanıştığı insanlardan o döneme ait deyişler, şarkılar, tekerlemeler öğrenir ve kendi tekerlemelerini yaratırken bu deneyimlerden yararlanır. Eserlerinde izlerini hissettiren diğer konular ise yine gençlik döneminde ilgilendiği felsefe, alman edebiyatı, sanat tarihi ve dinler tarihidir.

Çocuklara yönelik yarattığı sayısız makale, hikâye ve çizgi roman 50'li yılların başında televizyon hala yaygın olmadığı için büyük başarı kazanır. *Pioniere* ve *Corriere dei piccoli* gibi haftalık yayınlarda üstlendiği görevler sayesinde pedagoji ve psikoloji eğitime yönelik yoğun çalışmalarını sürdürür ve bu alanlardaki bilgisini çoğaltır.

Aynı dönemde ilk eserlerini ciltler halinde yayınlamaya başlar:1950 yılında *Il libro delle filastrocche*, 1951 yılında *Il romanzo di Cipollino*, 1952 yılında *Il treno delle filastrocche* ve *Le carte parlanti*. Adı geçen bu ilk çalışmaları küçük yayınevleri tarafından basılır ve dağıtımları ne yazık ki sınırlı olmuştur.

60'lı yılların başında ilk dönüm noktasını yaşar. Önemli editörlerden biri olan Giulio Einaudi için 1960 yılında *Filastrocche in cielo e in terra* ve

1962 yılında *Il pianeta degli alberi di Natale* adlı eserlerini yayınladı. Omegna’lı yazar, böylece Rusya’da kazandığı büyük başarının ardından kendi ülkesi İtalya’da da adını duyurur. Eserlerini daha çok sayıda kişiye ulaşılmaya başlar, hikâyeleri ve tekerlemeleri okul kitaplarında yer almaya başlar. “İmgesel teknikleri” ni anlatması ve yorumlaması için öğretmenler tarafından çeşitli oturumlara ve toplantılara davet edilir.

Eleştirmenler tarafından tanındığı ve incelendiği bu dönemde farklı edebiyat ödüllerine layık görülür: 1960 yılında *Filastrocche in cielo e in terra* adlı eseriyle Prato Edebiyat Ödülü’nü, 1963 yılında *Gip nel televisore* adlı eseriyle Castello Edebiyat Ödülü’nü, 1964 yılında *Libro degli errori* adlı eseriyle Antonio Rubini Ödülü’nü ve 1967 yılında *La torta in cielo* adlı eseriyle Europa Dralon Edebiyat Ödülü’nü alır. Değerli çalışmaları için 1970 yılında uluslararası bir jüri tarafından edebiyatın nobel ödülü sayılan Andersen Edebiyat Ödülü’ne layık görülür.

70’li yıllarda yayınlanan eserleri yalnızca çocuklara yönelik değil her yaşta edebiyat okuruna yöneliktir: 1971’de *Tante storie per giovare*, 1973’te *Novelle fatte a macchina*, *I viaggi di Giovannino Perdigiorno* ve olağanüstü *Grammatica della fantasia*, 1974’te *La Filastrocca di Pinocchio* ve *Marionette in libertà*, 1978’de *C’era due volte il barone Lamberto*.

Ölümünden sonra yayınlanan eserleri ise *Il gioco dei quattro cantoni* (1981), *Il cane di Magonza* (1984), *Il secondo libro delle filastrocche* (1985), *Filastrocche per tutto l’anno* (1986), *Gli esami di Arlechino* (1987), *Il giudice a dondolo* (1989) ve *Il cavallo saggio* (1990)’dur.

5.7.1. Tekerlemeler

Milano’da yayınlanan *l’Unità* adlı gazetede basılan ilk tekerlemeleri, 1950 yılında *Il libro delle filastrocche* (Tekerlemeler Kitabı) ve 1952 yılında *Il treno delle filastrocche* (Tekerlemeler Treni) adlı kitaplarda okuyucuyla buluşur. Rodari, halkın günlük yaşam faaliyetlerini şairane bir biçimde tarif eden ilk yazarlardadır. İş hayatını, işçi sınıfının ailelerini, düşüncelerini ve gerçek yaşamdaki durumlarını çocuklara tekerlemeleri aracılığıyla sunar.

Prato Edebiyat Ödülünü kazanan *Filastrocche in cielo e in terra* başlıklı kitabı 1960 yılında gün yüzüne çıkar. 1969-70 yıllarında ise *Le filastrocche del cavallo parlante* adlı kitabından seçilen şiirleri Rai televizyonunda yayınlanır.

En ünlü tekerlemeleri arasında Carlo Collodi’ye ithaf ettiği *La filastrocca di Pinocchio* bulunur. İlk olarak 1954-1955 yılları arasında çocuk gazetesi *Pioniere*’de yayınlanır. Raul Verдини tarafından da resmedilir. Rodari’nin Pinokyo adlı kahramanı Collodi’nin o meşhur hikâyesiyle birlikte resimler aracılığıyla çağdaş çocuklara ulaşmayı başarır.

5.7.2. Romanlar ve Masallar

Rodari'nin başyapıtlarından biri *Il Romanzo di Cipollino*'dur. İlk olarak *Pioniere*'de yayınlanır ve başkahramanı Cipollino çocuklar arasında şöhrete kavuşur. Romanın kahramanları sebzeler ve meyvelerdir. Romanın teması ise haksızlık ve zorbalığa karşı kazanılan bir özgürlük zaferidir. Roman ilk olarak 1951 yılında basılmış olsa da 1957 yılında Riuniti editörlüğünde *Le avventure di Cipollino* (Soğan Oğlan'ın Maceraları) başlığıyla yeniden basılır ve birçok yabancı dile çevrilir.

Rodari'nin kaleme aldığı ikinci romanı *Piccoli vagabondi* (Küçük Serseriler) 1952-1953 yılları arasında yine *Pioniere* adlı gazetede tefrikalar halinde yayınlanır. 1981 yılında ise roman haline getirilir. Savaş sonrası İtalya'da Cassinolu iki gencin seyahatini anlatır. Romanda savaşın yol açtığı sıkıntılardan sık sık bahsedilir. Rodari'nin gerçekçi ilk uzun romanı olan bu eseri 9-12 yaş arası çocuklara yönelik bir roman olarak değerlendirilir.

1954 yılında *Il viaggio della freccia azzurra*, 1964 yılında yeniden basımı yapıldığında *La freccia azzurra* başlığıyla yayınlanır. Arkadaşlık ve dayanışma değerlerini konu alan fantastik bir hikâyledir. Bir şişenin içinde tutsak olan oyuncakların Francesco adlı bir çocuğun evine olan kaçış yolculuğunu anlatır. Oyuncaklarda sadece köpek olan Francesco'nun evine ulaşmayı başarır ve gerçek bir köpeğe dönüşür.

Rodari'nin fantastik hikâyelerinden biri de 1958 yılında yayınlanan *Gelsomino nel paese dei bugiardi* (Gelsomino Yalancılar Ülkesinde) adlı eseridir. Gelsomino, binaları yerle bir edecek kadar güçlü bir sese sahip bir çocuktur. Eski bir korsan olan Kral Giacomone tarafından hüküm sürülen bir ülkeye yolu düşer. Bu ülkede yalan söylemek ve hatta kedilerin miyavlamaları bile yasaktır. Gelsomino, atlattığı sayısız macera sonrası, kedi Zoppino ve onun yaratıcı ressam Bananito'nun yardımlarıyla Giacomone krallığını alaşağı etmeyi başarır. Hikâyenin sonunda kazanan yine doğrudur.

1962 yılında yayınlanan kitabı *Favole al telefono* (Telefonda Masallar) Rodari'nin kişisel deneyimlerinin bir ürünüdür. Bu kitabında yer alan öykülerde memleketinden insan manzaralarını çocuklara sunar. Öyküler modern ve kısa yapıdadır. Her bir öyküde farklı tipte bir insan konu alınır ve öyküler çoğunlukla ahlaki bir mesaj vererek sona erer.

Yine 1962 yılında yayınlanan kitabı *Il pianeta degli alberi di Natale* (Noel ağaçlarının Gezegeni) ütöpik bir hikâyeden oluşur. Bir çocuk olan Marco, olağanüstü bir gezegen bulur. Bu gezegende her zaman Noel yaşanır ve herkes mutludur. Rodari, bu eserinde barış dolu bir dünya hayalini paylaşmaktadır.

Televizyon ve video izleme müptelalığını hicvettiği romanı *Gip nel televisore* (Televizyona Düşen Çocuk Gip) Mursia yayınevi tarafından 1962 yılında basılır. Romanda televizyon tarafından yutulan küçük Gip'in maceraları anlatır. Gip kanallar arasında gezinir ancak huzuru

yakalayamaz. Rodari'nin bu eseri ona Castello Edebiyat Ödülünü kazandırmıştır.

Bilim dünyasının parodisi olarak çocuk okuyucuların karşısına çıkan *La torta in cielo* (Gökyüzünden Gelen Pasta) adlı romanı 1966 yılında basılır. Bir yandan bilim dünyasını hicvederken diğer yandan anti militarist bir yergidir. Romanda Profesör Zeta adlı kahramanın başarısız sonuçlanan bir deneyi anlatılır: gökyüzünden düşen bir atom bombası bir pastaya dönüşür. Ve macera başlar. Rodari'nin kaleme aldığı bu eser 1973 yılında sinemaya da uyarlanmıştır.

1966-1969 yılları arasında yazın hayatına ara veren Rodari *Venti storie più una* adlı romanının çıkışıyla okuyucularıyla yeniden buluşur. Bu eserinde daha önce *Corriere dei Piccoli* adlı dergide yayınlanan öykülerini bir araya getirir. Öykülerinin kahramanları arasında tipik karakterler bulunmaktadır: krallar, prensler, büyücüler, konuşan hayvanlar. Rodari ayrıca zenginler ve fakirler, güçlüler ve zayıflar arasındaki karşıtlıkları da çocuk okuyucularına sunar.

1971 yılında yayınlanan *Tante storie per giocare* (Eğlenmek için Sayısız Hikâye) adlı romanı 1969-1970 yılları arasında yapılan bir radyo yayınının derlemesidir. Rodari, çocuklarla doğrudan iletişim halindedir ve onları hikâye yaratmaya davet eder. Çocuklarla gerçekleştirdiği bu çalışmada kurallar şu şekildedir: “Her bir hikâye üç farklı sona sahip olacak. Yazar tercih ettiği sonları belirtecek. Okur

bu farklı sonları okuyacak, inceleyecek. Eğer üç sondan beğendiği bir tane olmazsa kendi zevkine göre farklı bir son yaratabilecek.”⁶³

1973 yılında yayınlanan *Novelle fatte a macchina* adlı eseri hepsi çocuklara yönelik olmayan komik öykülerden oluşur. Hikâyelerden bazıları Rodari’nin daha önce yayınlanan hikâyelerindendir.

1978 yılında yayınlanan *C’era due volte il barone Lamberto ovvero I misteri dell’isola di San Giulio* Rodari’nin çocuklara değil ancak gençlere yönelik olan son romanıdır. Rodari’nin hastalığının bir yansıması olarak bu eserinde ölüm ve ölümden kurtulma arzusu gibi konular yer alır. Hikâye bir Mısır atasözünü temel alır: “İnsan namıyla anılır”. San Giulio adasında yaşayan yaşlı bir baron vardır. Adı Lamberto’dur. Baron Lamberto uzun bir hayat sürmek ister. Bu nedenle her zaman isminin sırasıyla tekrar edilmesini buyurur ve böylece günbegün gençleşmeye başlar. Ve zamanla on üç yaşındaki bir çocuğa dönüşür.

---

⁶³ M. Argilli, *Gianni Rodari, Una biografia*, Torino, Einaudi, 1990, s.97.

5.7.2.1. Soğan Oğlan

Gianni Rodari'nin öykülerinin başlangıcı 1951 yılında kaleme aldığı *Il romanzo di Cipollino* ya da daha sonraki başlığıyla *Le avventure di Cipollino* adlı eseridir. Bu hikâyesi ve daha önceki dönemde kaleme aldığı tekerlemeleriyle birlikte İtalyan çocuk edebiyatında “devrimci” bir adım olarak nitelendirilir.

Cipollino hikâyesi, geleneksel yapıdaki diğer hikâyelerle az çok benzerliğe sahiptir. Klasik diğer örneklerde olduğu gibi bu eserde de sayısız maceradan ve denemeden geçerek kötöleri yenerek zafere ulaşan bir kahraman vardır. Rodari'ye has yenilik ise kahramanların sahip olduğu niteliklerde kendini gösterir. Kahramanlar insan ya da hayvan değil, meyve ve sebzelerdir. Meyve ve sebzelere hayat verme fikri yazarın beslenme sorunlarıyla ilgilendiğı döneme denk düşer. O dönemde pazarları gezer, ürün fiyatlarına bakar, pazarcılarla konuşur. Halkın alım gücünü ve yaşanan sıkıntıları gözlemler. Edindiklerini ve düşüncelerini *Pioniere*'de yazar. Bununla birlikte, çocukları Domates Şövalye ya da Hanımefendi Kabak gibi karakterleri resmederek canlandırmaya yönelik çalışmalarda bulunur.

Romanda hikâyeler ve diyaloglar birbirini takip eder; genç okuru bunaltmamak için betimleyici ve yansıtıcı bilgilere az yer verilmiştir. Olaylar arasında yapılan önceye ve sonraya

sıçramalarla hikâyenin gelişimi durağanlıktan ziyade canlılık kazanmıştır. Rodari, bu şekilde kendi yarattığı anlatım örgüsünü çözümler:

“Hava hızla kararıyordu. Havanın bir an önce kararması öykümüz açısından da iyi. Çünkü karanlık, olayları her zaman daha ilginç kılar. Kovalamacaların bir başka tadı olur.”⁶⁴

Farklı karakterlerin eylemleri paralel bir şekilde ilerlediğinde olayların şimdiki anı anlatılırken geriye dönüşler yapılması gerekir. Böylece eş zamanlı gerçekleşen olayların akışı, yapılan bu geri dönüşlerle daha iyi anlaşılır. Uzun bir hikâye olduğu için ve birden fazla olay akışı barındıran bir eser olduğundan aynı uygulama *Soğan Oğlan* için de geçerlidir.

Kitabı on beşinci bölüm başlığı ve bölümün başlangıç cümleleri da okura bu yönetime dair bir ipucu sunmaktadır:

“Önceki bölümde olanları almadıysa kafanız, işte size bilgiler, abartmasız, katkısız”

---

⁶⁴ G.Rodari, *Le avventure di Cipollino*, Edizioni EL S.r.l, Trieste, 1993, s. 175.

“[...] Olup biteni kısaca anlatayım: Çilek Kız, Turp Kız’a Bay Bezelye’nin başına gelenleri anlatmıştı. Turp Kız da hemen, hapisten kaçanlarla birlikte ormanın kuytu bir köşesinde kamp kurmuş olan Soğan Oğlan’a haber vermeye koşmuştu. [...]”⁶⁵

Bir diğer örnek ise on altıncı bölümün sonunda yer alır. Bölüm sonunda olup biten olayların açıklamaları on yedinci bölüm başında yapılan geriye dönüşle aktarılır:

“[...] Mağarada ne olup bittiğini öğrenmek için biraz geriye dönelim. Bay Balkabağı ile Çitlembik, evin kaybolması nedeniyle büyük bir huzursuzluk içindeydiler. O yüz on sekiz tuğlaya sanki çocuklarıymış gibi gönülden bağlanmışlardı. Başlarına gelen bu kötü olay onları birbirlerine daha da yakınlaştırmıştı. [...]”⁶⁶

Bazen olaylar rastlantısal olarak oluşturulur ve büyük bir öneme sahip değilmiş gibi okurun karşısına çıkar; tıpkı hikâye kahramanlarından Pırasa Pırasaoğlu’nun sorgulanma için

---

⁶⁵ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 121.

⁶⁶ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 149.

çağrıldığını düşündüğü anda Limon Prens tarafından Gümüş Bıyıklı Şövalye ilan edilmesi gibi.⁶⁷

Rodari, her bir bölümün ya başında ya da sonunda veyahut bölüm boyunca, sözü sık sık okura yöneltir, bu şekilde anlatılan olaylara okuru da dâhil etmeye çalışmaktadır:

“[...] Bay Havuç... Bir dakika, Bay Havuç da kim oluyor? Şimdiye kadar adı hiç geçmedi. Nereden çıktı şimdi? Hem ne istiyor? Kısa boylu mu, uzun boylu mu? Şişman mı, zayıf mı? Durun durun, hepsini anlatacağım size. [...]”⁶⁸

“[...] İşte şimdi öğrendiniz Bay Havuç’un kim olduğunu. Bay Havuç gelince, size onun ne giydiğini, bıyığının ne renk olduğunu da söyleyeceğim. Yoo, bunu söyleyemem, çünkü Bay Havuç’un bıyıkları yok. Bay Havuç’un bir köpeği var. Adı Sarsak. Bay Havuç’a aletlerini taşımada yardımcı olur. Bay Havuç yanında bir düzine dürbün, yüzlerce pusula, on kadar fotoğraf makinesi, bir mikroskop, bir kelebek kepçesi ve bir küçük torba tuz olmaksızın araştırmaya çıkmaz. [...]”⁶⁹

---

⁶⁷ G.Rodari, *a.g.e.*, Trieste, 1993, s. 108.

⁶⁸ G.Rodari, *a.g.e.*, Trieste, 1993, s. 127.

⁶⁹ G.Rodari, *a.g.e.*, Trieste, 1993, s. 129.

Romanlarda olduğu gibi *Soğan Oğlan*'da da hikâye kademe kademe giren birçok karakter vardır.

Eserin başkahramanı, bir soğan ailesinden gelen ve yedi kardeşin en küçüğü olan Soğan Oğlan'dır. Babası, Limon Prens'in ayağına kazara bastığı için tutuklanır ve hapishaneye konur. Soğan Baba, doğru yolu gösteren kişi rolünü üstlenmiştir.

“[...] ‘Oğlum’ dedi talihsiz baba, artık büyüdün, kendi yolunu çizmek zorundasın. Annene ve kardeşlerine Soğan Amcan bakacak. Sen eşyalarını topla, hayata atıl, dünyayı tanımaya çalış, kitaplar oku.[...]”⁷⁰

İyiler arasında birçok karakter vardır: çok küçük bir evde yaşayan Bay Balkabağı, kunduracı Üzüm Usta, keman çalan müzik öğretmeni Profesör Armut Armutoğlu, bahçıvanlık yapan Pırasa Pırasaoğlu, Bayan Kabak, Kont Kiraz, Bay Çitlembik.

Soğan Oğlan hikâyesinin kötü kahramanları ise iki gruba ayrılabilir: bir tarafta doğuştan kötü olanlar, diğer tarafta çıkarları için kötü olanlar. İlk grupta Limon Prens, otoriter kişiliğini yansıttığı Limon askerleri, acımasız Kiraz Kontesler gibi güç sahibi

---

⁷⁰ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 13.

olanlar bulunur. Diğer grupta ise Bay Bezelye, Domates Şövalye gibi her zaman güçlü olanın yanında bulunmayı seçen kişiler vardır.⁷¹

Kontes Kirazların şatosunda Soğan Oğlan'ın yandaşı olan iki arkadaşı vardır: biri Kontes Kirazların yeğeni olan annesiz babasız Kiraz Oğlan, diğeri ise İkinci Kiraz Kontes'in özel hizmetçisi Çilek Kız. Bu iki genç arkadaşlarına hep yardımcı olmaya çalışırlar. Soğan Oğlan'a yardım etmeye çalışanlar arasında ayrıca hayvanlar da vardır: hapishaneden kaçış için tünel kazın Köstebek, hücreler arasında dolaşarak mektup taşıyan Aksak Örümcek ve yedi tam ve bir de yarım bacağı olan diğeri örümcek Yedibuçuk.

Hikâye kahramanları meyve ve sebzelerden oluştuğu için detaylı bir şekilde karakterize edilmemiştir. Kocaman bir portakal gibi gözüken tombul Baron Mandalina ya da çamaşır kurutmak için gerilen upuzun bıyıklara sahip Pırasa Pırasaoğlu gibi özel görünümlere sahip olanlar dışında diğeri karakterlerin fizyonomileri ve dış görünümleri hikâyede bir öneme sahip değildir. Hikâye kahramanları, kişilikleri ya da diğeri kahramanlarla konuşma stili yönleriyle karakterize edilir. Kitabın konusu eğlencelidir; ancak insani ilişkilerin ve insani değerlerin yüklendiği kahramanlar biraz monoton yapıdadır.

---

⁷¹ P.Boero, *Una storia, tante storie. Guida all'opera di Gianni Rodari*, s.120.

Kitabın bölümleri, sahip oldukları karakteristik özelliklere göre belli başlı meyve ve sebzeye ayrılmıştır. Kötü kokulu bir sebze olan soğan, sosyal sınıflar arasındaki farklılığın üstünde durarak fakirleri temsil ediyor denilebilir:

“[...] Soğan Baba ve çocukları, hani şu manav dükkânlarındaki tahta meyve kasaları vardır ya, işte öyle bir kasada otururlardı. Zenginler kasanın yanından geçerlerken, kokudan burunlarını tıkar, -Aman Tanrım, soğan kokusu!- deyip oradan bir an önce uzaklaşmak için, arabacılarına atları kamçılarını söylerlerdi.

Bir gün ülkenin yöneticisi Limon Prens oradan geçmeye kalktı. Saray adamları, -Yüce efendimiz sonra ne derler bu kötü kokuyu duyunca, bir şey yapmalıyız,- diye telaşlandılar.

-Parfüm sıkmalı,- dedi Başmabeyinci.

Bir düzine Saray Limonu hemen yoksulları parfümlemeye gönderildi. [...]”⁷²

Soğan, aynı zamanda insanların gözlerini yaşartan bir sebzedir. Bu özelliği ise hikâyede akışı içerisinde iki yerde okurun karşısına

---

⁷² G.Rodari, *a.g.e.*, s. 8.

çıkar: Soğan Oğlan, biri kitabın başında diğeri kitabın sonunda olmak üzere Domates şövalye'ye iki defa gözyaşı döktürmeyi başarır. Böylece hikâyeyi bir çerçeve içine yerleştirir. Limon Prens, Baron Mandalina ya da Dük Turunç gibi zenginlerin temsilcileri turunçgillerdendir. Biraz daha “asil” nitelendirilen, diğer alışılmışlardan ayrı duran meyvelerdir.

Soğan Oğlan, insanları etrafında toplamayı başaran ve onları sosyal hayat içine çeken güçlü karaktere sahip bir liderdir. Gerçekleştirdiği sayısız denemeyele güçlüklerin üstesinden gelmeyi başarır. Soğan Oğlan aracılığıyla, güçlük içinde bulunan bir kişinin, fakirliğin zorluklarından kurtularak çukurdan çıkabileceği ve amaçlarına ulaşabileceği anlatılmak istenilir.

Dük Turunç ve Baron Mandalina, zenginleri, onların kişiliklerini ve kusurlarını temsil etmektedir. Baron çok şişko ve tembeldir. Gün boyunca hiçbir şey yapmak istemez ve sürekli yemek yer. Dük içirse asla ikna olmaz kişiliğiyle her zaman pireyi deve yapar:

“[...] Dük Turunç da şatoya yenilikler getirmişti. İkinci Kiraz Kontes'in özel hizmetçisi zavallı Çilek Kız, gömlek ütülemekten başka iş yapamaz olmuştu. Gömlekleri ütüleyip Dük'e götürdüğünde Dük burun kıvrıyor, ağlamaya başlıyor, giysi dolabının üstüne çıkıp -İmdat! İmdat!- diye bağırıyordu.

İkinci Kiraz Kontes koşarak geliyor, ellerini saçlarına götürüp, -Ne yaptılar sana Turunç?- diyordu.

-Gömlüklerimi iyi ütülemiyorlar. Dayanamıyorum buna. Ölmek istiyorum.-[...]”⁷³

Anlatım biçimi ve hikâyede yer alan buna benzer örneklemler, hırslarına yenik düşmüş, maymun iştahlı diye nitelendirilen ve abartılı isteklere sahip zengin sınıfa yöneltile kinayeler olarak düşünülür. Hafiye olarak okurun karşına çıkan Bay Havuç karakteri ise polis teşkilatına yönelik kinayeli bir göndermedir. Onca çabasına rağmen olayları çözmeyi bir türlü başaramaz. Sahibinin komutlarını muhakeme etmeden sürekli tekrarlayan köpeği Sarsak ise güçlü karakterlerin arkasına saklanan, kendi fikirlerini yansıtmaktan çekinen zayıf karakterleri insanları temsil eder.

Hikâyede yer alan çıkarıcı, kendi fırsatları peşinde koşan karakterleri de unutmamak gerekir. Yazar bu yapıdaki insan özelliklerini yansıtmak için Avukat Bay Bezelye karakterini yaratmıştır. Bay Bezelye, her zaman güçlü olanın yanında bulunmak için karakter değiştirir. Rodari, yarattığı meyve ve sebze kişiliklerle, gerçek hayatta var olan farklı yapıdaki ve karakterdeki insan örneklerini çocuk okurlarına sunmaktadır.

Geleneksel yapıdaki birçok masalda olduğu gibi, incelenen bu eserde de fakirler ve zenginler arasındaki zıtlıklar anlatılır.

---

⁷³ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 47.

Genellikle fakirler iyi tarafı, zenginler ise kötü tarafı yansıtırlar. Aynı durum Soğan Oğlan'ın meyve-sebze dünyasında da bulunur. Ancak bazı küçük farklılıklar barındırır: Örneğin zenginlerden olsa da iyi bir kişiliğe sahip Kiraz Oğlan. Soğan Oğlan fakir bir aileden gelirken, Kiraz Oğlan Kontes Kiraz'ın yeğeni olduğundan zengin ve güçlü akrabalara sahiptir. Sosyal sınıflar arasındaki farklılıklar, kahramanların şato bahçesinde karşılaşmalarında yaşanan olaylardan anlaşılır. Örneğin, Kiraz Oğlan başlarda diğer tüm çocuklara siz diye hitap eder, ancak Soğan Oğlan onu ikna ederek aşırı hürmetle insanlara selam vermenin gereksiz olduğunu söyler.

Rodari'nin farklı sosyal sınıfları bir araya getirme fikri, bir kişinin nereden geldiğine bakmaksızın eşitlik yaratma, insanlara aynı ölçüde yaklaşma arzusundan ortaya çıkar. Eşitlikçi bir dünya görüşüne sahip olan yazar, bu anlayışını hikâyenin sonunda şu şekilde dile getirir:

“[...] Soğan Oğlan ve Kiraz Oğlan aynı sırada yan yana oturuyorlar. Kendilerini haydutlardan korumak ve haydutları kendilerinden uzak tutmak için aritmetik, dilbilgisi, tarih ve öteki dersleri çalışıyorlar birlikte. [...]”⁷⁴

---

⁷⁴ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 263.

Çocuk edebiyatı alanında çalışan Pino Boero ise bu söylevin gerekçesini o dönemki koşulları göz önünde tutarak şu ifadeleriyle açıklamaktadır: “Sosyalist geleneğe bağlı hak iddia etme arzusunun ve sınıf bilincinin temel aracı olarak eğitim, sefaletten kurtulma imkânı sunar.”⁷⁵

Kont Kiraz’ın durumu, insan fukaralık içerisinde yaşasa da mutluluğu yakalayabilir, mesajını vermektedir. Yokluk bazen kötülüklerden, hırsızlardan ve serserilerden korunma imkânını sunar. Zengin Bay Balkabağı’nın şatosu kısa süreliğine yoksul Bay Çitlembik’e bırakıldığında Bay Çitlembik’in aklından geçenler şunlardır:

“[...] Hiçbir zaman kabul edemem, olamaz. Ne yaparım tek başıma böyle bir sarayda? Ben kabuğumda iyiyim. Bilirsiniz atasözü ne der: Azıcık aşım dertsiz başım! [...] Bay Çitlembik yalnız kalınca korkmaya başladı. -Artık büyük bir evim var.- diyordu kendi kendine, -muhakkak hırsızlığa gelirler. Kim bilir, belki de evimde hazine sakladığımdan kuşkulananarak uykumda öldürürler beni-. [...]”⁷⁶

---

⁷⁵ P.Boero, *a.g.e.*, s.121.

⁷⁶ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 40.

Masalların sonunda çoğunlukla iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır. Rodari'nin bu eserinde ise acımasız gerçeklik de çocuk okurlara tüm çıplaklığıyla verilmektedir. Başkahramanın hayatını kurtarmak için yardım eden Bay Köstebek, görevini yerine getirmeye çalışırken hayatını kaybeder. Onun destansı ölümüyle Rodari, gerçek hayatta sadece iyi ya da güzel şeylerin olmadığını, zorlukların, acıların da yer aldığını, hayatta her an her şeyin olabileceğini minik okurlarına bu şekilde göstermek ister.

Rodari'ye has üslupla yaratılan eserin temel öğelerinden biri de trenlerdir. Bu öğe ilk olarak *Il treno delle filastrocche* adlı şiir derlemesi kitabının başlığında yer alır. Yazarın bu araca duyduğu sempati Rodari'nin çocukluk dönemi deneyimleriyle açıklanabilir. Dokuz yaşında babasını kaybetmesinin hemen ardından bir tren istasyonunda çalışmaya başlar. Mekânın atmosferinden ve trenlerden çok etkilenmiş hatta büyülenmiştir.⁷⁷ Bir diğer örnek de *Freccia Azzurra* adlı eserinde geçen oyuncak trendir. Rodari, *Soğan Oğlan*'da *Kırlarda ormana giden özel yolculu özel tren* başlıklı on dokuzuncu bölümü buna ayırır:

“[...] Şimdiye kadar size bu trenden hiç söz etmemiştim. Değişik bir trendi. Tek vagonu vardı. Bütün yerler cam kenarıydı. Böylece yolcular dışarıyı ben seyredeceğim, diye

---

⁷⁷ E. Petrini, M. Argilli, C. Bonari, *a.g.e.*, s.8.

kavga etmiyorlardı. Tren çocuklar için biçilmiş kaftandı.
[...]"⁷⁸

Kitabın sonunda doğal olarak bütün karşıtlıklar, sıkıntılar çözülür. Masum tutuklular salıverilir, Cumhuriyet ilan edilir, Limon Prens ve Kontes Kirazlar cezalandırılıp sürgüne gönderilir. *Soğan Oğlan*, toplumun belirli beklentilerini sunarken aynı zamanda da zorbalıktan ve adaletsizlikten kurtulma arzusunun anlatıldığı bir hikâyedir.⁷⁹ Hikâye, hayatta iyimser olmanın ne kadar önemli olduğunu ifade eden cümlelerle son bulur:

"[...] İşte artık öykümüz gerçekten bitti. Dünyada daha başka şatolar, başka haydutlar, başka limonlar da var. Ama hiç kuşkunuz olmasın. Onların da parklarında bir gün çocuklar oynayacaklar."⁸⁰

---

⁷⁸ G.Rodari, *a.g.e.*, s. 167.

⁷⁹ E. Petrini, M. Argilli, C. Bonari, *a.g.e.*, s.74.

⁸⁰ Rodari, *a.g.e.*, s. 264.

5.7.2.2. Televizyona Düşen Çocuk Gip

60'lı yıllarda Rodari, Milano'da bulunan Mursia Yayınevi'ne geçer. *Gip nel televisore e altre storie in orbita* (Televizyona Düşen Çocuk Gip ve yörüngedeki diğer öyküler) adlı eseri de aynı yayınevi tarafından basılır. Bu kitapla birlikte yazar, modern zamanlara yaklaşır.

Kitabın başkahramanı sekiz yaşındaki bir çocuktur. Adı Giampiero Binda'dır; ancak Gip takma adıyla tanınır. Kendisinden küçük erkek kardeşi Filippo Binda ile televizyona düşkün bir şekilde yaşarlar. Kardeşinin takma adı ise Flip'dir. Bir gün yine her zamanki gibi televizyon izledikleri sırada kötü bir olay meydana gelir. Gip, en sevdiği televizyon programını izlerken tuhaf bir şey olur:

“[...] Saat tam 18.39 olduğunda Gip tanımadığı ama karşı koyamadığı bir güç tarafından çekilmeye başladı. Koltuğundan yükseldi, birkaç saniye uzaya doğru hareket etmek üzere olan bir füze gibi havada salındı, odayı boydan boya aştı ve baş aşağı televizyonun içine daldı. [...]”⁸¹

---

⁸¹ G. Rodari, *Televizyona Düşen Çocuk Gip ve Yörüngedeki Diğer Öyküler*, Edizioni EL S.r.l., Trieste, 2005, s. 7.

Gip'in yörüngedeki maceraları bu şekilde başlar. Elektromanyetik dalgaya dönüşen Gip, İsveç'te, Almanya'da, Mısır'da, Yugoslavya'da, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Çin'de ve dünyanın daha birçok yerinde farklı televizyon kanallarında ortaya çıkar.

Gip'in başına gelen bu garip olay tüm dünyada duyulduğunda, insanlar onu kurtarabilmek için seferber olurlar ve onu üç ayrı uydu yardımıyla dünyaya geri getirmeyi başarırlar.

Günlük yaşamda çocuklara yapılan sözlü uyarı örneklerinin birçoğu hikâyede yer almaktadır. Örneğin; Gip televizyonun içine girdiğinde ve arada sırada farklı ekranlarda gözüktüğünde ayakkabılarının ayağında olmadığı, bir çift yırtık çorapla durduğu görülür. Bu durum için onu azarlayan kişi Binda teyzesi olur. Yaşanan olayın tuhaflığı göz ardı edilmiştir.

"[...] -Dokunmak da neymiş,- dedi Flip hemen, -olduğu gibi girdi televizyonun içine. Sadece ayakkabıları kaldı dışarıda. -Size kaç kere söyledim,- dedi Bayan Binda, -evde yalınayak gezmeyin!- [...]"⁸²

Bu şekilde genç okurlara hayatlarının ortak deneyimlerinden parçalar sunar Rodari.

---

⁸² G. Rodari, *a.g.e.*, s. 11.

Modern masallarda ailenin rolü çoğunlukla ikinci plana atılıyor diye düşünülür. Oysa ailenin varlığı ya da yokluğu hikâyelerin sonunu belirleyen temel öğelerden biridir. Kahramanın hayatına yön verir ve onun talihini belirler. Öyle ki başkahraman ilk olarak aile ortamında okurun karşısına çıkar. Dışarıda sayısız macera yaşadktan sonra da aile ocağına geri döner. Hikâyelerde aile kavramına ayrılan alan bu kadar genişken, aile içi ilişkiler fazla detaylandırılmaz.

Bu hikâyede de Rodari, herkesin aşına olduğı bir aile yapısı sunar: anne, baba, sürekli kavga etseler de ortak paydada buluşabilen kardeşler. Ancak bu düzen televizyon tarafından ele geçirilen ve tüm dünyayı dolaşan başkahraman Gip tarafından bozulur.

Masallarda var olan aile kavramı aşına olduğumuz aile kavramından ayrılır. Masallarda aile fertleri çoğı zaman bir arada bulunmazlar. Karşılaşılan bir pürüz her zaman ortaya çıkar. Örneğın; ya fertlerden biri vefat etmiş olur veyahut alın yazısının peşinden koşmakta direten bir küçük çocuk tarafından hikâyenin olağan akışı saptırılmış olur, başka bir deyişle olay akışı alt-üst edilir.

Gip'in başından geçen olaylar için de benzer bir görüşten bahsedilebilir olsa da başkahramanın içinde bulunduğı durumu alışılmış diğeri örneklerden farklı kılan şey, olayların isteğı doğrultusunda gerçekleşmiyor olmasıdır. Televizyon kanallarında yaptığı sayısız yolculuğı isteyerek gerçekleştirmez Gip. Olaylar örgüsü onun dışında hızlıca gelişir. Durum böyle olsa da, olağan

masalların sonunda olduğu gibi, bu eser de dđđümlerin çözümleri ve ailenin yeniden bir araya gelmesiyle sonlanır.

Eserin bütününde ideal bir dünya imgesi okura yansıtılır. Rodari'nin yarattığı bu ütöfik dünyada, bir çocuğu içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtarmak için bütün insanlar bir araya gelir. Yazar, çocukların ilgisini tüm dünyada kurulabilecek barış dolu yaşam düşünene çekmek ister.

“Aynı gün Roma saatiyle öğlen tam bire beş saniye kala Sardunya Adası'nın bir fırlatma üssünde, tarihin ilk İtalyan uydusu uzaya fırlatılmayı ve yörüngeye oturtulmayı bekliyordu. ‘Garibaldi I’ adındaki uydu aslında bambaşka bir görev için hazırlanmıştı ama hükümet onu, gazetelerin *Gip operasyonu* adını verdikleri bu işlem için kullanmakta tereddüt etmedi. [...] Moskova’da saatin üç olmasına beş saniye kalmıştı. Başkentin yakınlarında yer alan bir fırlatma üssüne konuşlandırılmış bir *sputnik* yola çıkmaya hazırды. Sovyetler Birliği hükümeti *Gip operasyonu*’nun emrine verdiği füzeye bu özel durum anısına ‘Galileo Galilei’ adını vermişti. [...] Amerika’da Cape Kennedy Üssü’nde saatin sabah altısını göstermesine üç saniye kalmıştı. Profesörün adı Browndu; Amerikan Hükümeti’nin projesinin emrine verdiği uydu ise, uğur getirmesi ve sevimli olması için ‘Gip’ adını

taşıyordu. [...] Başlat işaretiyle *Garibaldi*, *Galileo Galilei* ve *Gip* birbirlerinden çok uzak menzillere doğru ama aynı yörüngeye oturtulmak üzere fırlatıldılar. [...] Gip'in gülen yüzünde -diye yazıyordu yüz gazetecinin doksan beşi- yaşlı gezegenimize mutluluk ve barış dileyen bir ifade gördük. [...]"⁸³

Rodari, hikâyenin gerçek dışılığını dengelemek ve onu daha inanılır bir hale getirebilmek için o dönemde var olan durumlara ve gerçekleşen olaylara atıfta bulunur. *Gulp! İki Kere Gulp!* Başlıklı birinci bölümde okur, muhabir olan Rodari'yle karşılaşır:

"[...] Geçenlerde gazetede Rodari diye bir muhabir aynen böyle bir durumu haber yapmıştı; bir avukat ama avukatların avukatı, avukatların kralı böyle bir hastalığa yakalanmıştı. Bu avukat televizyona öylesine bağımlıydı ki, ailesini, işlerini, sağlığını ihmal etmeye başlamıştı. [...]"⁸⁴

Gerçek hayata dair yapılan çağrışımlardan bir diğeri ise yazarın eserde bahsettiği bir televizyon programıdır:

---

⁸³ G. Rodari, *a.g.e.*, s. 46-52.

⁸⁴ G. Rodari, *a.g.e.*, s. 14.

“[...] sekiz yaşındaki Giampiero Binda, 17 Ocak günü saat 18.30’da televizyonu açtı, ayakkabılarını çıkarttı, *Beyaz Tüy’ün Serüvenleri* adlı diziyi izlemek üzere yeşil, yapay deri koltuğun içine kıvrılıverdi. [...]”⁸⁵

Gip’in televizyonun içine çekilmeden önce izlemekte olduğu televizyon programı gerçekte var olan Walt Disney çizgi dizisidir. Gerçeklik ve kurmaca arasında yaratılan bir diğer bağ ise uluslar arası bir organizasyon olan Eurovizyon şarkı yarışmasına yapılan bir göndermedir.

“[...] Dikkat, dikkat! Şimdi *Astrovizyon*’un olağanüstü deneyine tanık olmak üzeresiniz. Dünyanın bütün TV istasyonları kendi aralarında birbirlerine bağlandılar. Birkaç dakika sonra Şarlo görüntüsü ekranlara gelecek. Üç yapay uyduya yüklenmiş bulunan tekrar edici istasyonlar bütün yeryüzüne bu görüntüyü gönderecekler ve Şarlo; Roma, Tokyo, New York, Moskova, Asya, Afrika, Avustralya televizyonlarından görülebilecek. [...]”⁸⁶

---

⁸⁵ G. Rodari, *a.g.e.*, s. 7.

⁸⁶ G. Rodari, *a.g.e.*, s. 48-49.

Hikâyenin konusu, 60'lı yıllardaki teknolojik gelişmelerden doğan fikirlerden oluşur. Kitabın basılmasından bir yıl önce, 1961'de Sovyet kozmonotu Yuri Gagarin'in uzaya gitmesi ve dünyayı yeryüzünün ötesinden gören ilk kişi olması gibi olaylar Gianni Rodari tarafından bir kaynakça gibi kullanılır.

Aynı zamanda eserde dünyadaki siyasi durum hakkında da bilgiler sunulmuştur. Rodari, bunun için hikâyenin kurgusu içinde üç uyduyu üç farklı ülkeden uzaya gönderir: İtalya, Sovyetler Birliği ve Amerika. Bilindiği gibi son iki ülke o dönemin büyük güçleri arasında bulunmaktadır. Dünyanın tüm ülkelerinin kurtarmak için ittifak kurduğu sekiz yaşındaki Gip, ütöpik "dünya barışı"nın bir sembolüdür.

Kitap okuma alışkanlığının azalmasına dair Gianni Rodari, bu eseriyle bir tespitte bulunur. İnsanlar çoğunlukla az sayıda kitap okur. Televizyon günlük yaşamın bir parçası haline gelir ve çocuklar da bundan etkilenir. Rodari bu konuya dair görüşlerini şu sözleriyle belirtir:

"Radyo, sinema, televizyon bir yetişkinin hayatını ve onun gerçek yaşamla ilişkilerini nasıl derinden etkilemişse çocukların hayatını ve eğitim sorunlarını da bir o kadar etkilemiştir. Çocuk edebiyatına olan etkilerini göz ardı etmek mümkün değildir."⁸⁷

---

⁸⁷ E. Petrini, M. Argilli, C. Bonari, *Gianni Rodari, Una biografia*, Giunti Marzocco, 1981, s.152.

Çocuklar kitap okumak yerine çizgi filmler, televizyon filmleri ve reklam izlemektedirler. Rodari, bu yeni olgu üzerine denemeler ve makaleler yazar. Yetişkinlerin aksine, bu konu hakkında *Televizyona Düşen Çocuk Gip ve yörüngedeki diğer öyküler* hikâyesinde de olduğu gibi çocuklara yönelmeyi unutmaz.

Televizyonun insanlar üzerinde olumsuz etkileri olabileceğine dair görüşlerini (her kim fazla televizyon izlerse bu teknolojik yeni icadın bağımlısı haline gelebilir), anlaşılır ve nükteli bir dil kullanarak çocuklara iletmek ister.

Televizyona Düşen Çocuk Gip ve Yörüngedeki Diğer Öyküler, Rodari'nin modern toplumu, çocuklara uygun bir dil kullanarak ve örneklemelerde bulunarak yansıttığı eserlerinden yalnızca biridir. Diğer çalışmaları arasında *Le favole al telefono* (Bir Telefonluk Masallar), *Il libro degli errori* (Hatalar Kitabı) bulunmaktadır.

5.7.2.3. Bir Telefonluk Masallar

Gianni Rodari'nin çocukların düş dünyasına açılan kapıyı aralamak için yaptığı çalışmalardan biri de *Favole al telefono* adlı eseridir. Yazara göre, çocuklar, düş dünyalarında uçabilirler, yaratabilirler, kral ya da kraliçe, prens ya da prenses olabilirler, ejderhalarla karşılaşp büyüleyici şatolarda yaşayabilirler.

Favole al telefono, olağan günlük yaşam içerisinde yer alan bir çocuğun, gözlemlediği gerçek yaşama karşı düş dünyasını genişleten, bu dünyanın sınırlarını ortadan kaldıran bir eser olarak nitelendirilebilir.

Rodari'nin, çocuklar tarafından en beğenilen eserleri arasında bulunan bu kitabı, düşsel mantığın bir parçasını oluşturarak keşiflerde bulunur. Eserde, oyun oynamaya yönelik hikâyeler, imla ve heceleme hatalarından doğan hikâyeler ya da tekerlemelerden ve sözlü oyunlardan oluşan hikâyeler bulunur.

Çocuklar için “hikâye yaratma kılavuzu” niteliğinde olan bu eser, çocuklarla diyalogu zenginleştirmek için kaynak olarak görülmektedir.

Çocuk kitapları üzerine yapılan bir söyleşide Gianni Rodari'ye eseri hakkında yöneltilen soru ve bu soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

“Kitabınızın nasıl okunmuş olmasını istersiniz? –Her şeyden önce aile ortamında okunmasını isterim. Ebeveynler ve

çocukları arasında köprü görevi gören bir oyun arkadaşı olmak isterim. Ateşi alevlendiren biri gibi aralarındaki iletişimi canlı tutan, dünyayı gözlemlemelerine yardımcı olan, hayatı sevmelerini sağlayan bir oyun arkadaşı. Okullarda ise kitabımın öğretmen-öğrenci iletişiminde bir bağ oluşturmasını isterim. Devamını getirmeleri gereken bir hikâyenin ilk sayfası gibi.”⁸⁸

Bir Telefonluk Masallar, konusu olmayan bir masallar kitabıdır. Masal, mantıksal ilerlemelere ve kurallara dayanan kısıtlamalar getirmeyen düş dünyasının krallığıdır. Eserde yalnızca teknolojik konular ya da modern mekânlarda geçen hikâyeler anlatılmaz. Okur, tuhaf gezginlerin, sıra dışı insanların, beklenmedik olayların, çikolatada tatlı yolların, leziz dondurma saraylarının, şaşırtıcı rakam kahramanların bulunduğu masallar arasında gezinir.⁸⁹

Eserin, yaşadığımız döneme yaptığı çağrışım farklıdır. Gianni Rodari her zaman fakir halkın yanında duran bir kişi olduğundan farklı şekillerde siyasi bir hatırlatma olarak algılanabilir. Aynı zamanda, başarılı ve alçakgönüllü kişilere, doğayı önemseyen konuşan hayvanlara yer verilerek, duygusal ve günümüzdeki tabiriyle ekolojik çağrışımlara da eserde yer verilmiştir.

⁸⁸ G. Rodari, *Favole al telefono*, Einaudi, Torino, 2008, s. arka kapak.

⁸⁹ G. Rodari, *Bir Telefonluk Masallar*, Can Çocuk, İstanbul, 2012, s. arka kapak.

“[...] Giuseppe tüfeğini aldı ve ava çıktı. [...] Gerçekten de ormanın içinde biraz ilerleyince gezinen bir sülün gördü, hiç korkmuş bir hali yoktu; sanki dünyada şimdiye dek av diye bir şey yapılmamıştı ve sülünler tüfek nedir hiç bilmiyordu. [...] - Güzel avlandın mı Giuseppe?- diye sordu annesi eve dönünce. - Evet anneciğim. Üç güzel öfke vurdum, kim bilir nasıl yakışacaktır mısır lapasının yanına.”⁹⁰

Yazar, toplumda gelişen konulara yönelik göndermelerde bulunur. Bu göndermelerden biri de insanların zalimliği üzerinedir. Eserinde yer alan *Cefalu Balıkçısı* başlıklı masalda şu cümleler yer almaktadır:

“[...] Ama zengin olunca bizim balıkçı yoksulken yaşadıklarını unuttu. Yanında çalışan balıkçılara kötü davranıyor, onlara az para ödüyor, karşı çıkan olursa işten atıyordu. -Biz bebelerimizin karnını nasıl doyuracağız?- diye yakınıyordu öteki balıkçılar. -Taş yedin,- diyordu bizimki. -Görürsünüz doyurur karınlarını.- [...] Şimdi deniz çocuğunun yeniden özgürlüğüne kavuşması için acaba ne kadar zaman geçmesi gerekecek? Siz olsaydınız onun yerinde, ne yapardınız?”⁹¹

---

⁹⁰ G. Rodari, *a.g.e.*, s. 13-14-15.

⁹¹ G. Rodari, *a.g.e.*, s. 113-114.

Eserin daha keyifli olarak nitelendirilen kısmı ise kelime oyunlarından, tekerlemelerden ve basit imla hatalarından yaratılan kısa hikâyelerdir.

Benzer bir kullanım çok öncesinde *Alice nel paese delle meraviglie* (Alis Harikalar Ülkesinde) adlı eserde çocuk okurların karşısına çıkmıştır oysa.

“[...] -Sayı icat edelim mi? -Edelim, ben başlıyorum. [...] -Çok az bu. Bir de şunu dinle: ultramilyon bilyardon, milyankon, şaheson, fevkalason. -O zaman ben çarpım tablosu icat edeceğim. Üç kere bir işte bizim tekir, üç kere iki iki yaramazın teki, üç kere üç fare tutmak güç, üç kere dört koş kapıyı ört [...]”⁹²

Eser kısa masal bölümlerinden oluşur ve bu durum başkahramanın belirlenmesinde güçlük yaratsa da eserin genelinde çizgi roman fareleri, mavi trafik lambaları, Kolezyum’u çalmaya çalışan hırsızlar arasında dolaşan yegâne kahraman Giovannino Perdigiorno’dur. Giovannino, bir ülkeden diğerine giden, kendini şans eseri maceraların ortasında buluveren büyük bir kâşif, ünlü bir gezgindir. Dünyayı merak eden, maceracı ruha sahip bir karakterdir. Maceralarında karşılaştığı dünyalar

---

⁹² G. Rodari, *a.g.e.*, s. 41.

onu asla tatmin etmez. Kısa süreli konaklamalarının ardından herkesin mükemmel ve kusursuz olduğu “hatasız bir ÷lke” bulma hayalinin peşinden koşmaya devam eder. Rodari, yarattığı bu kahramanla kendi ütopyasını, geleceğe olan bakışını ve iyimserliğini yansıtmaktadır.

6. SONUÇ

Araştırmamıza başlarken, her bilimsel araştırmanın oluşturulmasında faydalı görülebilecek temel bir yol haritamız oldu.

“İtalyan Çocuk Edebiyatında Ünlü Bir Ad: Gianni Rodari” başlıklı tezi yazmaya başlamadan önce ilk etapta ‘çocuk’ ve ‘edebiyat’ terimlerini belirlemeye, akabinde de çocuk edebiyatı için yapılan farklı tanımlara ulaşmaya çalıştık. Çocuk edebiyatına yönelik anlayışları ve bu edebi alanın sahip olduğu görüşleri inceledik, dünyadaki gelişimini İtalya dışındaki ülkeler bazında araştırdık ve gelişim tarihi yönünden değerlendirdik. Yaptığımız bu çalışmalar sayesinde çocuk okura yönelik oluşturulan bu edebiyat türünün İtalya’daki gelişim aşamalarını daha detaylı araştırma fırsatını bulduk. Bu edebi türün temelinde yer alan öğelerin özelliklerini keşfederek XX. yüzyıl İtalya’sında yapılan çalışmaları, o dönemin çocuk edebiyatı yazarlarını ve eserlerini inceledik.

Tezimizin ana bölümünü oluşturan ünlü çocuk edebiyatı yazarı Gianni Rodari ve eserlerini araştırırken çıkardığımız sonuçlar şu şekilde olmuştur:

Yapıtlarında çağdaş konuları, peri masallarının diliyle işleyen Rodari çocuk zihinlere hayal kurdurmayı öğretmiş, hemen her alanda bilgi sahibi, ufku geniş bir yazardır. Kaleme aldığı eserlerde 1950 ve 1960’lı yılların İtalya’sı ve dünyanın o dönemki durumu hakkında bilgiler verir. İkinci Dünya Savaşını yaşayan bir yazar olarak ülkesinde meydana gelen olaylara kayıtsız kalmayıp faşist düzene karşı girişilen çalışmalara katılmış, faşizmle mücadele etmiştir. Hiyerarşik dünya görüşünün dışında kalmayı tercih ettiği gibi bu görüşünü çocuk

okurlara yönelik yazdığı eserlere de yansıtmiştir. Çocuklar için farklı bir dünya yaratmayı hedef edinen hayat görüşüyle okurlarına ulaşmayı başaran bir edebiyatçıdır.

Eserlerinde, somut ve soyut konuları irdeleyerek, çocuklara birçok olumlu davranış örneği sunar. Doğruluktan ve dürüstlükten ayrılmayan, ahlaki değerlere önem veren insanların her zaman başarılı ve mutlu olacağı, karşılaştıkları güçlüklerin üstesinden geleceği mesajını verir eserlerinde. Ancak, iletmek istediği bu mesajları eserlerinde eğitsel amaçla bir yargı cümlesi olarak sunmaz; çocuğun okuduklarından, karakterler arasındaki ilişkilerden yola çıkarak, kendi çabasıyla düşünüp bulacağı şekilde kurgular. Yer verdiği iletileri açıkça vurgulamak yerine, olay örgüsü içerisine sindirerek çocuk okurun keşfetmesini sağlar. İncelediğimiz kitaplarında ve masallarında, çocukları sosyal yaşama hazırlayan; içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını mümkün kılan öğeler bulunur. Bu öğeleri; hak ve özgürlüklere saygı duymak, hiyerarşik toplum yapısından uzak durarak elindekiyle yetinmesini bilmek olarak değerlendirebiliyoruz.

Kaleme aldığı eserlerde çocuk okurları hayata hazırlamaya çalışan, onları topluma faydalı ve duyarlı bireyler olmasını sağlayacak dünyalar yaratan bu keskin zekâlı dahi adamın fazlasıyla sosyal ve dışa-dönük olmasını beklememize rağmen, Rodari içe-dönük ve kalın bir kabukla çevrelenmiş kişiliği ile bizleri şaşırtmayı başarmıştır.

Her ne kadar insanlardan uzak bir yaşam sürdürmeyi tercih etse de bu durum neyse ki onun çok-yönlülüğüne engel olamaz. Bir müzik grubu üyesi ve bilim-

insandır o. Öyle ki müziksiz bir varoluşu reddetmektedir Rodari. Gerek gençlik yıllarında Katolik Üniversite'sinde yaptığı dil çalışmalarıyla, gerekse yine o yıllarda ilgilendiği felsefe, Alman Edebiyatı, sanat tarihi ve dinler tarihi üzerine incelemeleriyle, ne denli çok yönlü bir entelektüel olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Çocuklar bir yana, onun esas problemi insanlardır. Bu nedenle gerçekleştirdiği sayısız çalışmanın yanı sıra ileri yaşlarında pedagoji ve psikoloji çalışmalarını yoğunlaştırarak bu alanda ciddi katkılar sunmuştur.

Yazmak diğer tüm kişisel özelliklerinin yanında Rodari'nin temel özgürlük alanıdır. Yazarak yaratır, duygularını ifade eder ve o dünyada kendine sürekli zaman yaratarak kaybolmaya çalışır. Rodari'nin ömrü boyunca en önemli eğlencesi ve tatili yazmaktan başka bir şey değildir. Bu yazma aşkının karşılığı aldığı sayısız edebiyat ödülüyle lâıyğını bulmuştur. Prato Edebiyat Ödülü (1960), Castello Edebiyat Ödülü (1963), Antonio Rubino Edebiyat Ödülü (1964), Europa Dralon Edebiyat Ödülü (1967) ve Andersen Edebiyat Ödülü (1970) ile taçlandırılmıştır.

Gianni Rodari gibi önemli bir çocuk yazarını tanıma fırsatı bulduğumuz bu çalışmada aynı zamanda onun usta kalemmini de tanıdık. Sempatik olduğu kadar, her şeyi tüm gerçekliğiyle söyleyen, okurlarına her zaman tebessüm armağan eden, hem kendi döneminde hem de günümüz koşullarında biraz tuhaf, biraz eskil kabul edilen alışlagelmiş jargonuyla kurduğu eserlerinin, bu en saf anlatım özelliğiyle gerçeküstü hikâyeler anlatan bir yapıya sahip olduğunu gördük.

Eserlerinde beliren bu gerçeküstü öğeler, okuyucularını derinden yakalayan önemli özelliklerden sadece biri değildir. Hikâyelerinin çatısını öyle kurgular ki;

adeta bir sinema filmi çeker gibi “geriye dönüş”lerle (flashback), zamanda sıçramalarla olay örgüsünü giriftleştirir, anlatımı tekdüzeliğinden uzaklaştırır ve okuru karşı konulmaz bir merak duygusuyla eserin içine çeker.

Rodari’nin eserleri çocuk edebiyatı geleneklerinin aksine, okuru ötekileştiren, onu dışlayan kapalı, durağan bir kutu değildir. Olay örgüsünü kurarken eserin bir bölümünde mutlaka okura seslenmeyi tercih eder. Bu, Rodari’nin çocuk dünyasına tersinden bakarak verdiği çağdaş bir Commedia dell’Arte sunumudur. Edebiyat Rodari’yle beraber düğ ve düşes unvanlarını çocuklara armağan eder. Küçük okur asla kapılarından giremeyeceği kalelerin hükümdarı olmuştur.

Gerçekleştirdiğimiz çalışma doğrultusunda yazarın üzerine eğildiği önemli konulardan birinin de dil özellikleri olduğunu öğrendik. Eserlerinin dil yapısını incelediğimiz de yazarın sade ve açık bir anlatım benimsediğini gördük. Lisans ve Yüksek Lisans ders aşamasında incelediğimiz Italo Calvino’nun *Amerika Dersleri* adlı eserinde, gelecek bin yıl için sunduğu altı önerisinden biri olan “hafiflik” kavramını, Rodari’nin eserlerinde keşfetme fırsatını bulduk.

Calvino, *Amerika Dersleri*’nde hafiflik kavramından söz ederken, edebi eserin ağır, durgun ve donuk yapıdan uzaklaşması gerektiğinin altını çizer. Uygulamada, edebi bir üretimin ağırlığını azaltmak ona göre eserin hem dil yapısını hem anlatım yapısını kolaylaştırmak anlamına gelirken aynı zamanda hafifliğin simgesel yansımalarının kullanımı anlamını da karşılar.

Çalışmamızda seçtiğimiz *Soğan Oğlan*, *Televizyona Düşen Çocuk Gıp* ve *Bir Telefonluk Masallar* adlı eserlerin yanı sıra Rodari’nin incelediğimiz diğer tüm eserlerinde karşımıza çıkan hafiflik yansımalarının bir şekilde gökyüzü, kuşlar ve

uçuş imgeleriyle bağlantılı olduğunu keşfettik. Bu üç figür birçok farklı biçimde birleştirilmiş ve değiştirilmiş şekilde karşımıza çıktı.

Rodari, eserlerinde gökyüzü imgesini, kötü ve çirkin şeylerin asla giremeyeceği ideal bir mekân olarak sunmuştur. Adeta fantastik olayların yeryüzü dışında gerçekleşebildiği yazarın gözbebeği olan bir yer seçimi.

Kuş imgesi ise Rodari'nin anlatım özellikleri içerisinde, kâh pencere pervazından ekmek parçalarını didikleyen bir kuş, kâh paskalya yumurtasından dışarı fırlayan uzaylı bir civciv karakteriyle kendini gösterir.

Rodari, kuşların uçuşuyla yansıttıklarının yanı sıra doğadışı uçuş eylemi örnekleriyle de hafiflik kavramını radikal bir şekilde ele almış olur. İnsanların çok eski zamanlara dayanan uçabilme, bir kuş kadar özgür olabilme hayali mitolojik ve masalsı eserlerin en değerli öğelerinden biri olmuştur. Teknolojik alanda sağlanan bilimsel ilerlemeler olsa da bu düşün fantastik edebiyattaki değeri azalmaz. 900'lü yıllarda Dino Buzzati, Italo Calvino, Roberto Pazzi, Tommaso Landolfi gibi birçok İtalyan edebiyatçı gibi çocuk edebiyatı alanında eser veren Gianni Rodari de teknoloji ve düş dünyası arasındaki bu küçük buluşma noktasını uçuş figürüyle vermektedir.

Edebiyattaki hafiflik ve ağırlık kavramları arasındaki zıtlık, yaşamdaki çocukluk ve olgunluk dönemi arasındaki zıtlıkta karşılığını bulur. Düşüncenin katı sınırları içerisinde bulunan yetişkin, hiç kuşkusuz mucizevî olayları anlamakta yetersiz kalır. Oysa çocuk aklı her zaman saf ve her şeye açıktır. Rodari, çocuklar için oluşturduğu eserlerinde bu görüşü temel almıştır.

Çocukların gelişimini göz önünde bulundurduğumuzda, eserlerin içerdği fantastik öğelerin okurun yaratıcılığını ve ufkunu geliştirdiği sonucuna vardık. Yazarın hikâye ve masal kitapları gerek içerik, gerek eğitici özellikler ve dilsel özellikler bakımından faydalı ve nitelikli bulunmuştur. Rodari'nin eserlerinin, hem okuma evreniyle henüz tanışan küçük okurlara hem de hep çocuk kalan büyük okurlara edebiyatı ve okumayı sevdirmeye konusunda önemli bir rol oynadığı kanısına vardık.

ÖZET

Bu tezde, dünyada çocuk edebiyatı anlayışı ve tarihçesi, İtalya’da çocuk edebiyatının doğuşu, XX. yüzyılda İtalya’da çocuk edebiyatının gelişimi ve İtalyan çocuk edebiyatının ünlü isimlerinden biri olan Gianni Rodari’nin çalışmaları ve eserleri incelenmiştir.

Gianni Rodari, otuz yılı aşkın süre çocuk konuları ve çocuk edebiyatı hakkında çalışmış, bu konudaki birikim ve deneyimlerini kaleme almıştır. Çocuk edebiyatına dair görüşlerini dile getirdiği fıkır eserler, hem de çocuklar için tekerleme, masal, hikâye ve çizgi roman türlerinde eserler vermiş bir yazardır. İşin teorik kısmı üzerine fikirlerini belirtip yöntemler ortaya koyan Rodari, öne sürdüğü görüşlerini edebî eserlerinde uygulamasıyla dünyada ve Avrupa’da dikkate değer bir İtalyan yazardır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, çocuk edebiyatının tanımı ve amacı ele alınmıştır. İkinci bölümde, dünyada çocuk edebiyatının ortaya çıkışı ve gelişimi ülkelere göre incelenmiştir. Üçüncü bölümde, İtalya’da çocuk edebiyatının doğuşu, XX. yüzyıldaki gelişimi seçilen üç farklı çocuk edebiyatı yazarı ve başlıca eserleri incelenerek ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, Gianni Rodari’nin yaşamı, çocuk edebiyatına bakış açısı, eserleri, eserlerinin diğer sanat dallarına olan yansıması incelenmiştir.

Tezin amacı, Gianni Rodari’nin İtalyan edebiyatının giderek zenginleşen ve fonksiyon kazanan bir damarı olan çocuk edebiyatı içerisindeki yerinin saptanmasıdır.

ABSTRACT

In this thesis, the concept and the history of world children's literature, the birth of the children's literature in Italy, the Development of Italian children's literature, and the works of Gianni Rodari, an outstanding name in Italian children's literature have been studied and analysed.

Gianni Rodari, has produced works on the subjects of children and children's literature for more than thirty years and indited his experiences and knowledge on his published books. He both has produced intellectual Works about his opinions on childrens literature and has written nursery rhymes, tales, stories and comics within the for children. Rodari is one of the remarkable Italian writers in Europe for reflecting his theorethical ideas and methods to his literature works.

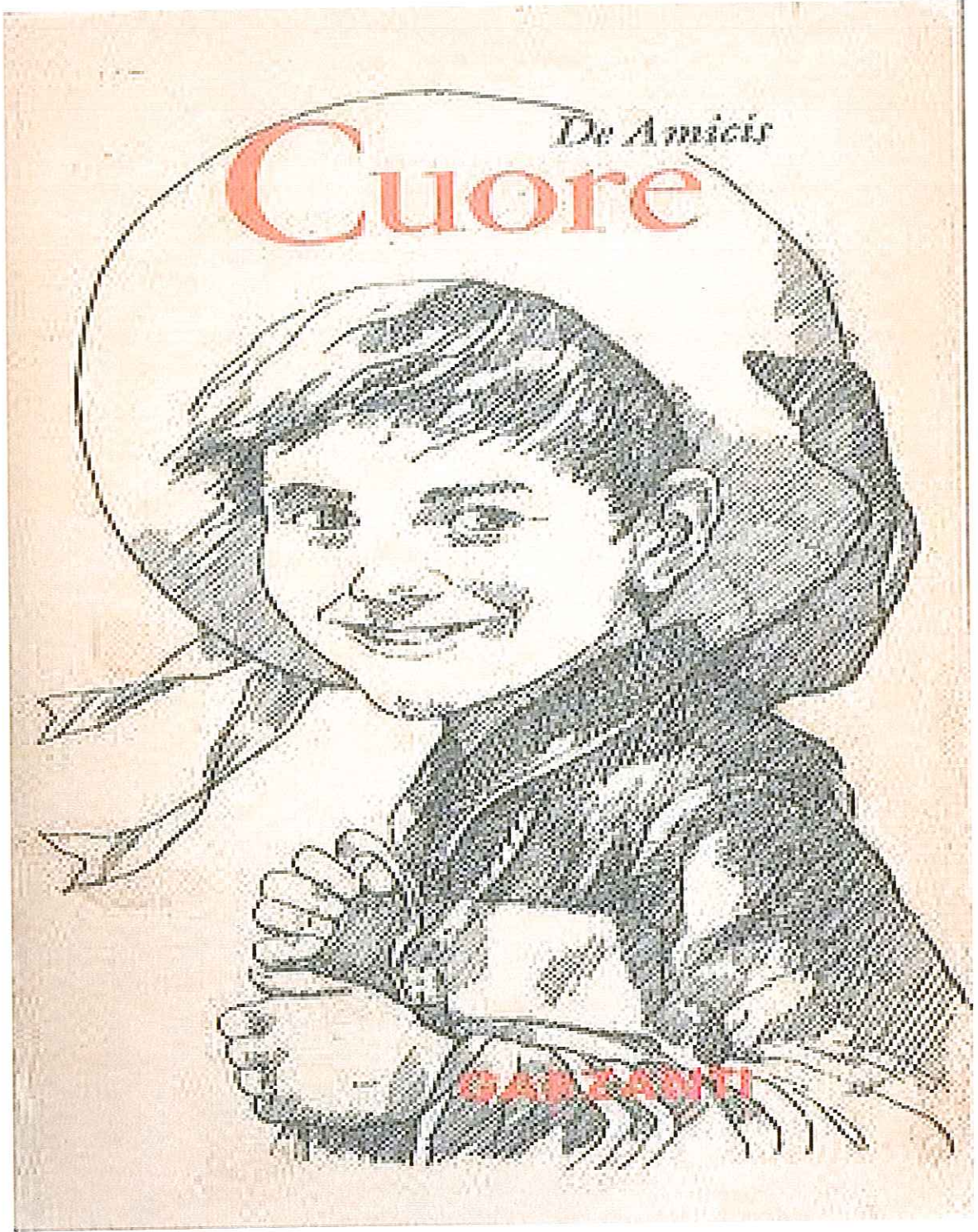
Our study consists of four sections: In the first section, the definition, meaning and the purpose of children's literature has been analysed. In these condsection, the emergence of World children's literature and its Development has been examined throughout the countries. In the third section, the birth of the Italian Children's literature has been examined through the main works of thre prominent writers of XX. century. In the fourth section, the life of Gianni Rodari, his perception of children's literature, his Works and traces of his works on the other branches of art has been examined.

The purpose of the thesis is to make clear the position of Gianni Rodari in Italian children's literature, a branch continously being enriched and functionalized.

EKLER

EK-1

Edmondo De Amicis – Çocuk Kalbi kitap kapak resmi

Luigi Bertelli tarafından hazırlanan *Il giornalino della domenica* adlı çocuk gazetesinin kapak resmi

SSCB’de yayınlanan *Soğan Oğlan* filminin afişi

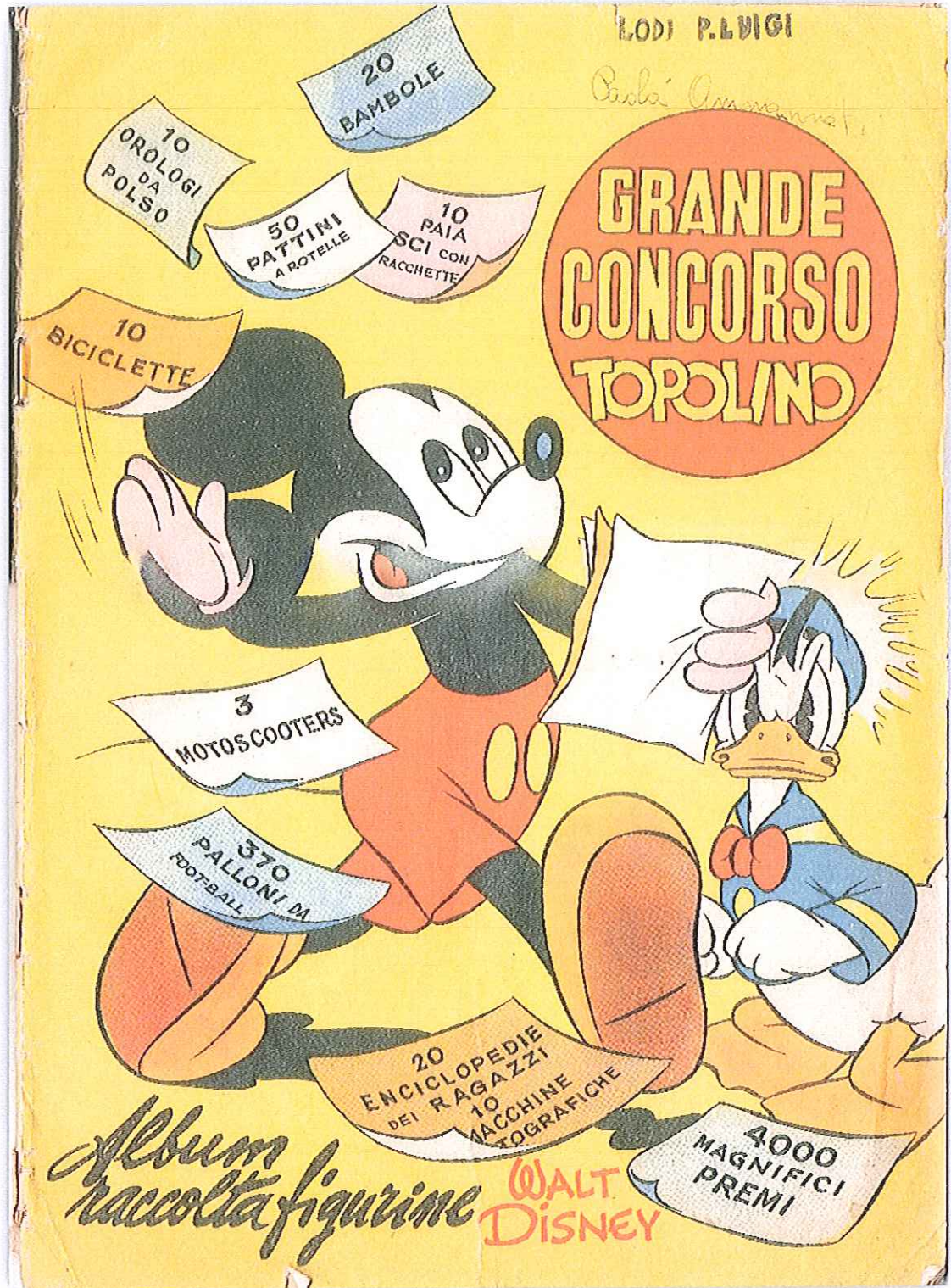
EK-4

Gianni Rodari tarafından hazırlanan ve RAI televizyonu tarafından yayınlanan

Giocagìò'nun Ülkesi adlı televizyon programından bir sahne

Topolino adlı çocuk dergisinin kapak resmi

117

CORRIERE dei PICCOLI

ALCUNI ESTERI
ANNO SEMESTRE L. 5 - L. 6 -
L. 2.50 L. 1, -

SUPPLEMENTO ILLUSTRATO
del CORRIERE DELLA SERA

UFFICI DEL GIORNALE
VIA SOLFERINO, N° 28.
MILANO.

Anno V - N. 43.

9 Novembre 1913,

Cent. 10 il numero.

1. Nel paese di Cuccagna
c'è il collegio: «La delizia».

Direttore: Pandispagna
e bidello: Liquerizia.

2. Il programma della scuola,
cari amici, è presto detto:

a poltrir fra le lenzuola
la mattina si sta in letto;

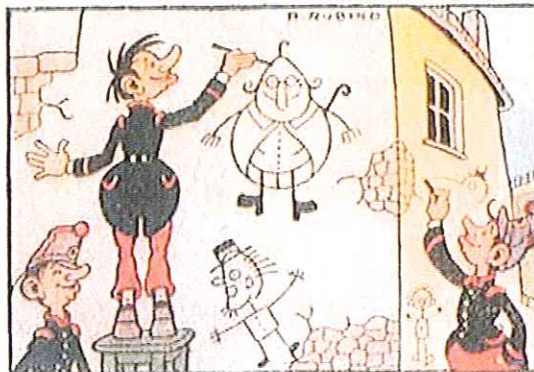
3. sia ciascuno preparato
al sonar dei dieci tocchi

per un corso accelerato
di rottura dei balocchi;

4. poi si studia matematica,
che, per dirlo senza dirlo,

è la scienza dolce e pratica
di contar chicche e mangiarle;

5. poi lezione di pittura
con gran premio a chi è più destro

a dipinger sulle mura
il profilo del maestro.

6. Con un po' d'impazienza
o granziara ognun si pone:

dieci punti in diligenza
a chi fa un'indigestione.

Corriere dei piccoli adlı çocuk dergisinin kapak resmi

Nell'interno: Pagine di storia dell'Italia meridionale (di Aldo De Jaco)

I «FASCI» SICILIANI DEL 1894

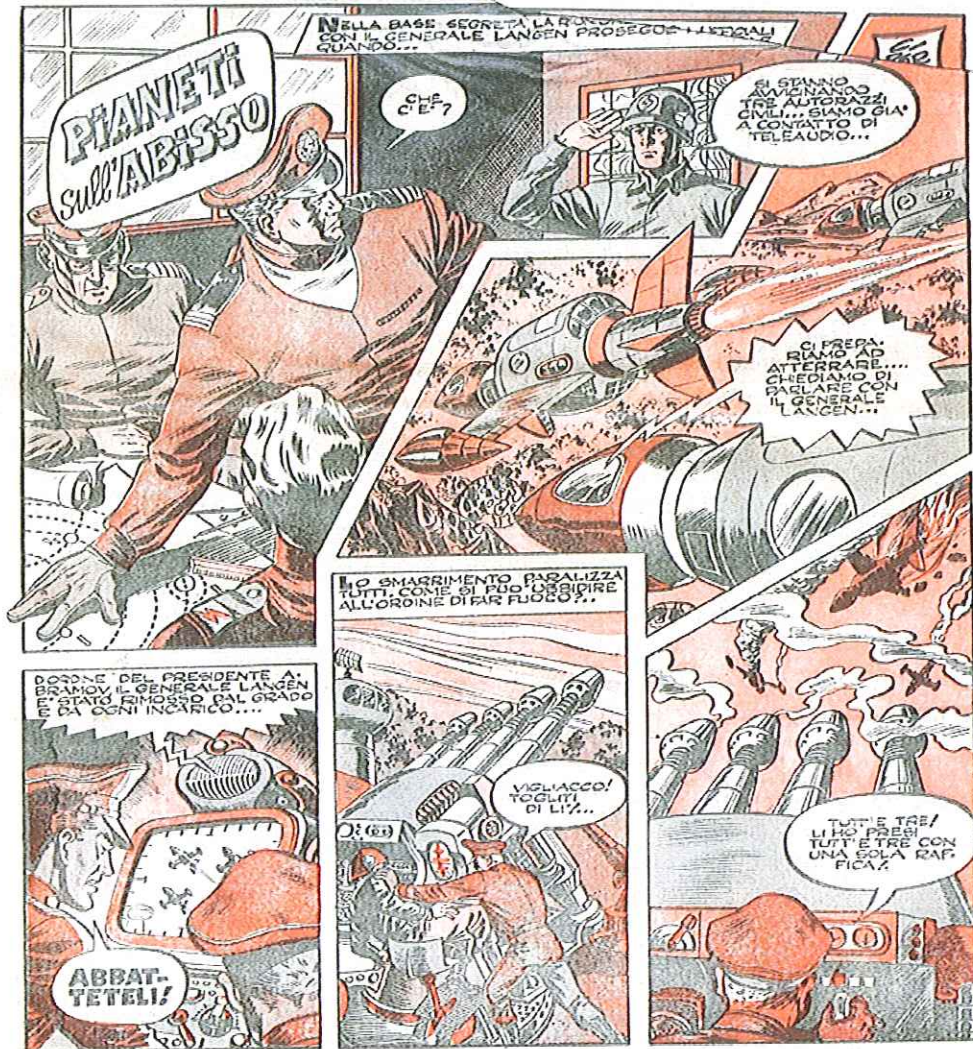
il PIONIERE

Supplemento del giovedì

dell'Unità

N. 49

ANNO II
19 dicembre
1994

Segue a pagina 2

KAYNAKÇA

- Akbayır, S., **Çocuğum Neyi Okumalı?**, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2008.
- Arbuthnot, M.H., **Children and Books**, New York, Scott, Foresman and a Company, 1947.
- Argilli, M., **Ci sarà una volta: immaginario infantile e fiaba moderna**, Firenze, La Nuova Italia, 1995.
- Argilli, M., **Gianni Rodari, Una biografia**, Torino, Einaudi, 1990.
- Ascenzi, A., **La letteratura per l'infanzia oggi**, Milano, Vita e Pensiero, 2005.
- Baraz, T., **Çocuk ve Kitap**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Ders Kitapları, 1987.
- Beseghy, E., **Finzioni di fine secolo**, Milano, Mondadori, 1995.
- Boero, P., **Una storia, tante storie. Guida all'opera di Gianni Rodari**, Giunti, 1981.
- Boero, P.-De Luca, C., **La letteratura per l'infanzia**, Roma, Editori Laterza, 2002.
- Catarsi E.-Flavia, B., **Scrittori italiani contemporanei di letteratura giovanile**, Pisa, Edizioni del Cerro, 2006.
- Celidoni, A., **Lo studio di Cerentola. Teoria, critica e storia della letteratura infantile**, Roma, Anicia, 1997.

Çelik, Öztürk, S., **Çocuk Edebiyatı**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Ders Kitapları, 1987.

Çınar, İ., **Çocuk Edebiyatı ve Yayıncılığı**, Eğitim Dergisi, Sayı:22, 2009.

Dilidüzgün, S., **Çağdaş Çocuk Yazını**, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2007.

Erişen, S., **Çocuğa Okuma Alışkanlığı Verirken**, İstanbul, Ilgaz, 1980.

Facti, A., **Guardare le figure. Gli illustratori italiani dei libri per l'infanzia**, Torino, Einaudi, 2001.

Gökşen, E.N., **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatı**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1980.

Güleryüz, H., **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2006.

Greco, P., **L'universo a dondolo, La scienza nell'opera di Gianni Rodari**, Napoli, Springer, 2010.

Hunt, P., **International Companion Encyclopedia of Children's Literature**, New York, Routledge, 2004.

Kıbrıs, İ., **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**, Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2002.

Lovattini, M.R.- Pattarini, L., **Giocar Narrando Parlar Narrando**, Piacenza, 2011.

Murru, O., **Storia dell'editoria per ragazzi in Italia tr afine '800 e primo '900**, Roma, 2009.

Nas, R., **Örneklerle Çocuk Edebiyatı**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2004.

Dr. Neydim, N., **Çeviri Çocuk Edebiyatı**, İstanbul, Bu Yayınevi, 2003.

Oğuzkan, F., **Çocuk Edebiyatı**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2003.

Oğuzkan, F., **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2006.

Rak, M., **Logica della fiaba. Fate, Orchi, Gioco, Corte, Fortuna, Viaggio, Capriccio, Metamorfosi, Corpo**, Milano, Bruno Mondadori, 2005.

Rodari, G., **Novelle fatte a macchina**, Torino, Giulio Einaudi editore, 1973.

Rodari, G., **Marko ve Mirko'nun Serüvenleri**, İstanbul, Çev. Eren Cendey, Can Sanat Yayınları, 2010.

Rodari, G., **Masallar ve Kurgu Masallar**, İstanbul, Çev. Eren Cendey, Can Sanat Yayınları, 2010.

Rodari, G., **Televizyona Düşen Çocuk Gip**, İstanbul, Çev. Eren Cendey, Can Sanat Yayınları, 2010.

Rodari, G., **Bir Telefonluk Masallar**, İstanbul, Çev. Eren Cendey, Can Sanat Yayınları, 2012.

Rodari, G., **Gökyüzünden Gelen Pasta**, İstanbul, Çev. Eren Cendey, Can Sanat Yayınları, 2009.

Rodari, G., **Soğan Oğlan**, İstanbul, Çev. Eren Cendey, Can Sanat Yayınları, 1993.

Rodari, G., **Alis Masallarda**, İstanbul, Çev. Tanay Burcu Ural, Marsık Yayınları, 2007.

Rodari, G., **Le avventure di Cipollino**, Trieste, Edizioni El, 1993.

- Sakaoğlu, S., **Masal Araştırmaları**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1999.
- Sever, S., **Çocuk ve Edebiyat**, Ankara, Kök Yayıncılık, 2003.
- Şimşek, T., **Çocuk Edebiyatı**, Erzurum, Suna Yayınları, 2004.
- Şirin, M.R., **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2009.
- Şirin, M.R., **Çocuk Edebiyatı Kültürü**, Ankara, Kök Yayıncılık, 2007.
- Şirin, M.R., **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**, Ankara, Kök Yayıncılık, 2007.
- Tranfaglia, N.-Albertina, V., **Storia degli editori italiani**, Roma-Bari, Laterza, 2000.
- Yalçın, A. Ve Aytaş, G., **Çocuk Edebiyatı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2005.
- Yardımcı, M. Ve Tuncer, H., **Çocuk Edebiyatı**, İstanbul, Ürün Yayınları, 2002.
- Yörükoğlu, A., **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, Özgür Yayınları, 1997.
- Valentino, Merletti, R., **Libri per ragazzi: come valutarli?**, Milano, Mondadori, 1999.

Elektronik Kaynaklar

G. RODARI, *Filastrocche*. A cura di Dino Ticli.: Letture per i giovani, 2008

<http://www.letturegiovani.it/E-book/Filastrocche.pdf>

J. RESTANO; G. MAZZA. *Filastrocche.it* JOP

<http://www.filastrocche.it>

La torta in rete : Uno spazio su Gianni Rodari. Firenze : Biblioteca di

Documentazione Pedagogica

<http://www.bdp.it/Rodari/index.htm>

Favole : Raccolta e guida alle favole per bambini 2010

<http://www.lefavole.org>

Gianni Rodari

<http://www.giannirodari.it>

C. SCHWARTZ, *Capriole in cielo : Aspetti fantastici nel racconto di Gianni Rodari*

<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:200325/FULLTEXT01>